

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

T.C. KUZEY ANADOLU
KALKINMA AJANSI
NORTH ANATOLIAN DEVELOPMENT AGENCY

Bölgemizin Püfusu, Özgün Fikirlerin Referans Noktası

KASTAMONU DEFNE DEĞER ZİNCİRİ ANALİZİ

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL
KALKINMA
HAMLESİ

T.C. KUZEY ANADOLU
KALKINMA AJANSI
NORTH ANATOLIAN DEVELOPMENT AGENCY

Bölgenin Pırsulası, Örgün Fikirlerin Referans Noktası

KASTAMONU DEFNE DEĞER ZİNCİRİ ANALİZİ

2025 - EYLÜL

www.kuzka.gov.tr

Bu belge, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından yayımlanmıştır.

Belge No : 2025-RP-71-194

Revizyon No :

Revizyon Tarihi :

ISBN : 978-625-8409-60-4

Editör(ler) : Özgür Yücel YAKAR / Kastamonu Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü
Öncü Ozan ALTIN / Kastamonu Yatırım Destek Ofisi Uzmanı

Yayın Kurulu : Özgür Yücel YAKAR / Kastamonu Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü
Sinan KACIR / Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler
Gözde DİKMEN / Yazı İşleri

Tasarım : Sinan KACIR
Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler

Yayın Tarihi : Eylül 2025

Basım Yeri :

Matbaa Sertifika No:

Bu eserin her türlü yayın hakkı Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansına aittir.

Yayının kısmen ya da tamamen yayınlanması ve çoğaltılmasının fikri mülkiyet hukukuna tabidir. Kaynak gösterilmek ve atıfta bulunmak kaydı ile Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı yayınları üçüncü kişilerce kullanılabilir.

T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı

Kuzeykent Mah. Kayın Sk. No:9 37150 KASTAMONU

Tel.: 0 (366) 212 58 52 Faks: 0 (366) 212 58 55

E-posta: bilgi@kuzka.gov.tr

www.kuzka.gov.tr

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, Kastamonu ilinde yaygın olarak bulunan defne (*Laurus nobilis*) bitkisinin mevcut üretim yapısını, değer zincirindeki yerini ve ekonomik potansiyelini analiz etmekte; sektördeki mevcut duruma ilişkin bulgulara dayanarak gelişim alanlarına yönelik öneriler geliştirmektedir.

Türkiye, dünya defne üretiminde lider konumda olup 2023 yılı itibarıyla yıllık üretimi 37.140 tona ulaşmıştır. 2024 yılı ihracat değeri ise 73,2 milyon USD seviyesinde gerçekleşmiş, başlıca ihracat pazarları Tayland, Vietnam, Çin, ABD ve Polonya olmuştur. Bu dönemde Tayland %92'lik yıllık bileşik büyüme oranıyla ilk sıraya yerleşmiş, Vietnam ise ikinci sıraya yükselmiştir. Buna karşın Çin ve ABD gibi geleneksel pazarlarda Türkiye'nin ihracat payında düşüş gözlenmiştir.

Kastamonu ili, Türkiye üretiminin yaklaşık %10-12'sini karşılamakta olup, rehabilitasyon çalışmalarıyla birlikte üretim hacmini istikrarlı biçimde artırmaktadır. İlde 15-20 köyde yılda yaklaşık 3.000 ton defne yaprağı hasat edilmekte; ancak ürünler genellikle düşük fiyatlarla el değiştirmekte ve köylülerin pazarlık gücü sınırlı kalmaktadır. 2025 yılı itibarıyla orman köylüleri kg başına 6-7 TL gelir elde edebilmektedir. Teorik olarak bir köylü günlük 450-500 kg ürün toplayarak 3.000-3.500 TL düzeyinde brüt gelir elde edebilecek potansiyele sahiptir.

Defne yaprakları kurutma işlemi sonrasında 5,5 kg yaş yapraktan 1 kg kuru yaprak oranında dönüşmekte, kaliteli kuru yaprakların tesis çıkış fiyatı 350-400 TL/kg düzeyine ulaşabilmektedir. Ancak sektör genelinde fiyat oluşumu şeffaf değildir; ürün ticaret borsalarında işlem görmemekte ve bu durum fiyat istikrarını ve yatırım cazibesini sınırlamaktadır.

İlde yalnızca bir işleme tesisi faaliyet göstermekte ve yıllık 750 ton yaş defne kapasitesiyle yaklaşık 25-27 milyon TL gelir potansiyeli oluşturmaktadır. Kastamonu'nun toplam yıllık gelir potansiyelinin 139,5 milyon TL seviyesinde olduğu tahmin edilmekle birlikte, bu rakam daha çok düşük katma değerli işlemlerden kaynaklanmakta, yüksek gelirli ürünlerin üretimi ise sınırlı kalmaktadır. Örneğin, 20 ml defne tohumu yağı piyasada 170 TL'ye satılmakta, üretim maliyeti ise yalnızca 12,55 TL seviyesindedir. Bu durum, yerelde katma değer yaratma kapasitesinin önemli ölçüde artırılabilmesine işaret etmektedir.

Defne sektöründe Kastamonu özelinde kooperatifleşme yapılmadığı, üreticilerin örgütsüz ve dağınık olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum hem gelir seviyesini hem sektörel verimliliği sınırlamaktadır. Kurumsal kapasite eksiklikleri, düşük finansal okuryazarlık, sınırlı iş planı hazırlama becerileri ve yetersiz işleme kapasitesi gibi faktörler sektördeki temel darboğazlar arasında yer almaktadır.

Buna karşın, sektörde değerlendirilmesi mümkün önemli fırsatlar da mevcuttur. Bunların başında kooperatifleşme ve ortak teknik altyapı kullanımı gelmektedir. Kastamonu'da önerilen yatırım senaryolarından biri, 2.000 m² kapalı alana sahip bir kooperatif tesisinin kurulması ve fanlı kurutma fırınları ile paketleme ekipmanlarıyla donatılması yönündedir. Bu tür bir yapı, yıllık 1.000 ton defne işleyerek çok daha geniş bir üretici kitlesine fayda sağlayabilir. Ayrıca sabun, merhem, yağ gibi türev ürünler için küçük ölçekli distilasyon birimlerinin kurulması da yerel gelir çeşitliliğine katkı sunabilir.

Dış çevre koşullarının iyileştirilmesine yönelik olarak ise orman yollarının iyileştirilmesi, hasat ve kalite eğitimlerinin verilmesi ve istilacı türlerle mücadelenin sürdürülmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, Kastamonu defne sektörü düşük işleme kapasitesi, örgütsüz üretici yapısı ve şeffaf olmayan piyasa koşulları nedeniyle mevcut potansiyelini tam anlamıyla kullanamamaktadır. Bununla birlikte, kooperatifleşmenin teşvik edilmesi, teknik altyapı yatırımlarının desteklenmesi, katma değerli üretim süreçlerinin yaygınlaştırılması ve fiyat şeffaflığının artırılması gibi adımların birlikte hayata geçirilmesi, kırsal kalkınma, istihdam artışı ve yerel refah açısından önemli kazanımlar sağlayabilir. Bu çerçevede geliştirilen yükseltme planı, Kastamonu'nun defne sektöründeki rekabet gücünü artırmaya yönelik bütüncül bir stratejik yol haritası sunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	I
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Arka Plan.....	1
1.2. Amaç.....	1
1.3. Yöntem	1
2. DEFNE AĞACININ BİLİMSEL KÖKENİ, EKOLOJİK DAĞILIMI ve SEMBOLİK ÖNEMİ	2
2.1. Bilimsel Sınıflandırma.....	3
2.2. Coğrafi Dağılım	3
2.3. Botanik, Morfoloji ve Ekolojik Özellikler	4
2.4. Mitolojide Defne.....	4
2.5. Defnenin Etimolojisi.....	6
2.6. Defnenin Kimyasal Kompozisyonu, Yararları	7
3. SEKTÖR TANIMI	8
4. DEFNE YAPRAĞI: ÜRETİM, DIŞ TİCARET ve PİYASA DİNAMİKLERİ..	10
4.1. Ulusal Üretim	10
4.2. Defne Yapağı Dış Ticareti	11
4.3. Defne Yapağı Fiyat Eğilimleri	17
4.4. Küresel Defne Yapağı ve Türev Ürünleri Tüketimi Eğilimleri	21
5. KASTAMONU DEFNE DEĞER ZİNCİRİ ANALİZİ.....	27
5.1. Pazar Eğilimi Analizi.....	27
5.2. Beş Güç Analizi	29
5.2.1. Mevcut Firmalar Arasındaki Rekabet Seviyesi.....	29
5.2.2. Pazara Yeni Giren Rakiplerin Yarattığı Tehdit	32
5.2.3. İkame Mal ve Hizmetlerin Yarattığı Tehdit.....	33
5.2.4. Alıcıların Pazarlık Gücünün Yarattığı Tehdit	34
5.2.5. Tedarikçilerin Pazarlık Gücünün Yarattığı Tehdit.....	35
5.3. Ürün Yaşam Döngüsü Analizi	36
5.4. Rekabetçi Konum Analizi.....	38
5.5. Eko-Sistem Analizi	39

5.5.1. Politik Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri	40
5.5.2. Ekonomik Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri	40
5.5.3. Sosyal Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri	41
5.5.4. Teknolojik Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri	41
5.5.5. Yasal Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri.....	42
5.5.6. Çevresel Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri.....	42
5.6. Kaynak/Yetkinlik Bazlı Gereksinim Analizi	43
5.7. Değer Zinciri Analizi.....	44
6. KASTAMONU DEFNE SEKTÖRÜ YÜKSELTME PLANI	58
6.1. Sektörü Çevreleyen İş Ortamını İyileştirmeye Yönelik Yükseltme Önerileri	58
6.2. Organizasyon Düzeyinde Yükseltme Önerileri	62
7. EKLER	67
8. KAYNAKÇA.....	70

GRAFİKLER

Grafik 1: İşlenmemiş Defne Yapağı Üretimi, 1993-2023, Türkiye, Ton	10
Grafik 2: İşlenmiş Defne Yapağı İç Piyasa Büyüklüğü, 2019-2023, ABD doları	19
Grafik 3: Mevcut firmalar arasındaki rekabet seviyesi, Kastamonu defne sektörü	29
Grafik 4: Pazara yeni giren rakiplerin yarattığı tehdit, Kastamonu defne sektörü	32
Grafik 5: İkame mal ve hizmetlerin yarattığı tehdit, Kastamonu defne sektörü.....	33
Grafik 6: Alıcıların pazarlık gücünün yarattığı tehdit, Kastamonu defne sektörü.....	34
Grafik 7: Tedarikçilerin pazarlık gücünün yarattığı tehdit, Kastamonu defne sektörü	35
Grafik 8: Ürün Yaşam Döngüsü, Defne	37
Grafik 9: Rekabetçi Konum Haritası, Defne.....	38
Grafik 10: Odun dışı orman ürünleri kapsamında doğadan toplanan defne değer haritası	44
Grafik 11: Genelleştirilmiş Defne Değer Zinciri Haritası.....	46
Grafik 12: Kastamonu Defne Değer Zinciri Analizi	47
Grafik 13: Defne Üretim Potansiyelinden Aktör Bazında Gelir Dağılımı	52
Grafik 14: Defne Yapağı Katma Değeri: Kaliteye Göre Gelir Analizi – Kastamonu 2025.....	52

TABLolar

Tablo 1: Defne Yapağının Etkileşimde Olduğu Alt Sektörler	9
Tablo 2: Türkiye'nin Defne Yapağı İhracatı, İlk On Ülke, ABD doları.....	13
Tablo 3: Türkiye'nin Defne Yapağı İhracatı, İlk On Ülke, Miktar, KG.....	14
Tablo 4: KG cinsi Defne Yapağı Birim İhracat Fiyatları ABD doları	15
Tablo 5: Yaş Defne Yapağı Fiyat Analizi	17
Tablo 6: Ortalama Döviz Kurları, 2019-2025, ABD doları/TL	18
Tablo 7: Türkiye İşlenmemiş Defne Yapağı Piyasa Büyüklüğü, 2019-2023, ABD doları	18
Tablo 8: Defne Yaprakları İçin Uluslararası Perakende Fiyat Analizi – Amazon Verileri	20
Tablo 9: Kg Başına Ülke Bazlı Fiyat Farklılıkları	21

Tablo 10: Ülkelere Göre Defne Pazarı: Ürün Türü, Ambalaj Tercihi ve Tüketici Beklentileri	25
Tablo 11: Eko-sistem Analizi, Politik Etmenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü... 40	40
Tablo 12: Eko-sistem Analizi, Ekonomik Etmenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü	40
Tablo 13: Eko-sistem Analizi, Sosyal Etmenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü ..	41
Tablo 14: Eko-sistem Analizi, Teknolojik Etmenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü	41
Tablo 15: Eko-sistem Analizi, Yasal Etmenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü....	42
Tablo 16: Eko-sistem Analizi, Çevresel Etmenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü	42
Tablo 17: Kaynak/ Yetkinlik Bazlı Gereksinim Analizi, Kastamonu Defne Sektörü.....	43
Tablo 18: Botanical Zeze Ürün Fiyatları	50
Tablo 19: Yıllık Gelir Potansiyeli, 2025.....	51
Tablo 20: Çalı Dallı Yaş Defne Yapağı, Pareto Analizi	54
Tablo 21: Kuru Defne Yapağı, Pareto Analizi	55
Tablo 22: Kuru Defne Yapağı, Katma Değer Tablosu, TL, %	56
Tablo 23: Katma Değer Katkısı ve Kar Marjı Dağılımı (%).....	57

HARİTALAR

Harita 1: Defne, İl bazında, Yayılış Haritası.....	2
Harita 2: Coğrafi Dağılım, Defne.....	3

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Apollo'nun Pytho'yu öldürüşü	4
Fotoğraf 2: Apollon'un ısrarlarından usanan Defne bir ağaca dönüşür	5
Fotoğraf 3: Tej Patta'nın Küresel Pazarda Defne Yaprığı Olarak Satışına Dair Bir Örnek	11
Fotoğraf 4: Kastamonu'da üretilen bazı defne türev ürünleri	49

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizma
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükte işletme
lb	Libre - (İngiliz ağırlık birimi, pound)
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
oz	Ounce - (Ons, ağırlık birimi)
NACE	Nomenclature des Activités Économiques dans la Communauté Européenne ¹
SNA	Sosyal Ağ Analizi
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TL	Türk lirası
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

¹ Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflaması

1. GİRİŞ

1.1. Arka Plan

Kastamonu ili, zengin doğal kaynaklara sahip olup, odun dışı orman ürünleri açısından Türkiye'nin önemli üretim merkezlerinden biridir. Bu ürünler arasında öne çıkan defne, bölgedeki sahil ilçeleri ve orman köylerinde yaşayan halk için temel geçim kaynaklarından biri olarak öne çıkmaktadır. Ancak mevcut üretim yapısı düşük katma değerli faaliyetlere dayalıdır. Defne yaprağı genellikle çalı dallı formda toplanmakta, kurutma ve paketlenme gibi basit işlemlerden geçirilmekte, bu haliyle iç ve dış pazara sunulmaktadır. Bu yapı, üreticilerin gelir düzeyinin düşük kalmasına ve sektördeki kalkınma potansiyelinin yeterince değerlendirilememesine neden olmaktadır. Kastamonu özelinde, defne ve diğer tıbbi aromatik bitkilerin katma değerli şekilde değerlendirilmesi, bölgesel kalkınma ve kırsal refahın artırılması açısından stratejik bir önem arz etmektedir.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, defne ürününün Kastamonu ili özelinde mevcut üretim ve işleme süreçlerini analiz ederek, ürünün katma değerini artıracak stratejik müdahaleleri tanımlamaktır. Bu doğrultuda, defne ve diğer tıbbi aromatik bitkilerin halihazırda nasıl değerlendirildiği, bölgeye uygun katma değerli ürünlerin neler olduğu ve defne yaprağının değer zincirinde nerede konumlandığı ortaya konulacaktır. Nihai hedef, Kastamonu'daki üreticilerin ve sektör aktörlerinin gelir düzeyini artıracak, istihdam olanaklarını geliştirecek ve sürdürülebilir üretimi teşvik edecek bir değer zinciri haritası oluşturulmasıdır. Bölgeye özgü bir analiz dokümanı hazırlanacak, saha bulgularına dayanarak politika önerileri geliştirilecektir.

1.3. Yöntem

Defne değer zinciri analizi, nitel ve nicel veri toplama tekniklerinin birlikte kullanıldığı, hem birincil saha araştırmasına hem de ikincil veri kaynaklarına dayalı çok boyutlu bir yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, Kastamonu ilinde defne üretim ve işleme faaliyetlerinde bulunan başlıca paydaşlarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası, Kastamonu Ticaret Borsası, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi ve Orman Bölge Müdürlüğü gibi yerel kurumsal aktörlerin yanı sıra, İzmir'de bulunan Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü ile defne ihracatçısı, üreticisi ve işleyicisi olan firmalarla temas kurulmuştur. Gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda ürün akış süreci haritalandırılmış; değer zincirinin çeşitli aşamalarındaki yapısal sorunlar, aktörler arası ilişkiler, üretim ve pazarlama stratejileri analiz edilmiştir.

İkincil veri kaynakları arasında TÜİK dış ticaret istatistikleri, Tarım ve Orman Bakanlığı üretim verileri ve Kastamonu Ticaret Borsası fiyat kayıtları yer almıştır. Ayrıca defne ürününe ilişkin uluslararası ticaret dinamikleri değerlendirilmiş ve Türkiye'nin bu pazardaki rekabetçiliği analiz edilmiştir. Elde edilen birincil ve ikincil veriler doğrultusunda, üretim hacmi, fiyat trendleri, gelir dağılımı ve katma değer oluşturma potansiyeli değerlendirilmiş; Kastamonu iline özgü bir defne değer zinciri haritası oluşturulmuş ve stratejik yükseltme önerileri geliştirilmiştir.

Analiz süreci boyunca, "Mekansal Değer Zinciri Analizi için Araç Kiti ve Uygulama Kılavuzu" metodolojik bir rehber olarak esas alınmıştır. Ancak uygulama aşamasında karşılaşılan yapısal sınırlılıklar nedeniyle kılavuzda önerilen tüm analizlerin tam olarak uygulanması mümkün olmamıştır. Bu sınırlılıklar, araştırma ekibinin yöntemsel tercihlerinden değil, Kastamonu'daki defne değer zincirinin oldukça sınırlı aktör sayısı ile çalışıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Örneğin, zincirin farklı halkalarına ilişkin detaylı maliyet ve gelir verilerine ulaşılamadığı için, katma değer dağılımı ve Pareto analizleri kısıtlı biçimde yapılabilmektedir. Kastamonu'daki işleme ve katma

2. DEFNE AĞACININ BİLİMSEL KÖKENİ, EKOLOJİK DAĞILIMI VE SEMBOLİK ÖNEMİ

Bu bölümde, defne bitkisinin bilimsel sınıflandırması, coğrafi yayılımı, morfolojik özellikleri ve kültürel önemi ele alınmıştır.

Bitkinin botanik yapısı ve doğal yetiştirme alanları açıklanmış, farklı coğrafyalara yayılışının yanı sıra defne ağacının ekolojik özellikleri ve büyüme koşullarına yer verilerek biyolojik yapısı üzerine durulmuştur.

Bu bölümde ayrıca mitolojik anlatılar ve etimolojik köken üzerinden defnenin tarihsel ve sembolik değeri aktarılmıştır.

2.1. Bilimsel Sınıflandırma

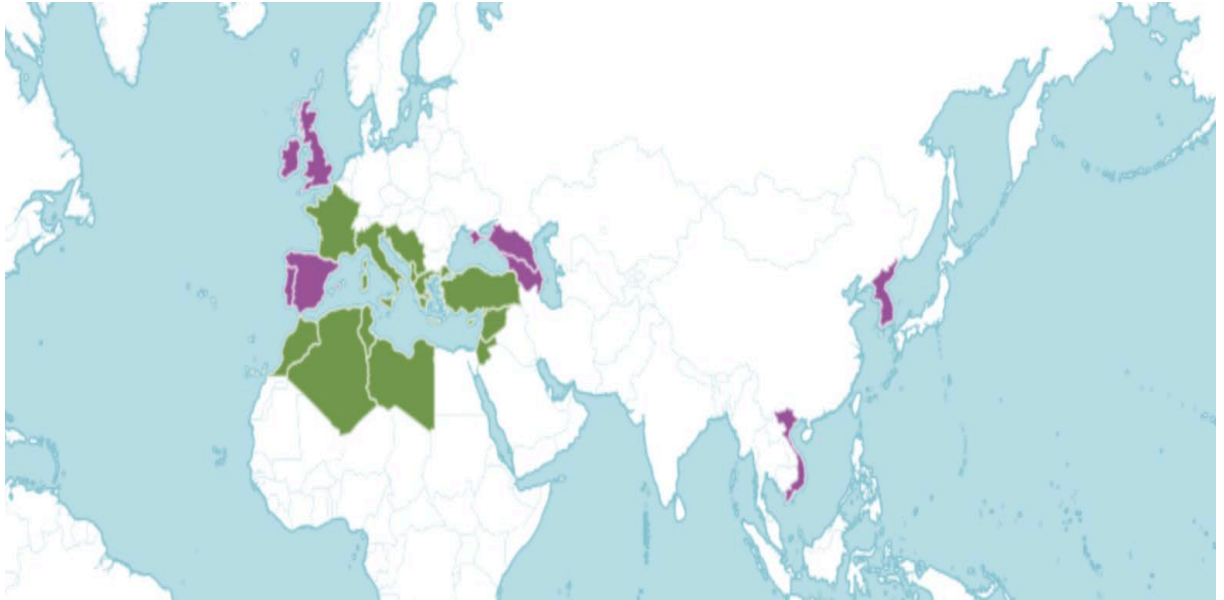
Defne bitkisinin botanik kökeni aşağıdaki gibidir (Royal Botanic Gardens, 2024):

- Alem: Plantae (Bitkiler Alemi)
- Şube: Streptophyta (Streptofitler)
- Sınıf: Equisetopsida (At Kuyruğugiller Sınıfı)
- Alt Sınıf: Magnoliidae (Manolyagiller Alt Sınıfı)
- Takım: Laurales (Defnegiller Takımı)
- Familya: Lauraceae (Defnegiller Ailesi)
- Cins: Laurus (Defne Cinsi)

2.2. Coğrafi Dağılım

Aşağıdaki harita defne bitkisinin dünya çapındaki coğrafi dağılımını göstermektedir.

Harita 2: Coğrafi Dağılım, Defne

Kaynak: (Royal Botanic Gardens, 2024)

Haritada yeşil renk ile gösterilen bölgeler olan Arnavutluk, Cezayir, Azor Adaları, Kanarya Adaları, Korsika, Kıbrıs, Doğu Ege Adaları, Fransa, Yunanistan, İtalya, Girit, Lübnan-Suriye, Libya, Madeira, Fas, Filistin, Sardinya, Sicilya, Tunus, Türkiye ve Batı balkanlar defne bitkisinin doğal olarak yetiştiği alanları temsil etmektedir. Bu bölgeler ağırlıklı olarak Akdeniz havzasında ve çevresinde yoğunlaşmaktadır (Royal Botanic Gardens, 2024).

Defne bitkisi, tarih boyunca Akdeniz iklimi ve ekolojik koşullarına uyum sağlamış olup, zamanla ticari ve kültürel kullanım nedeniyle dünya çapında farklı bölgelere yayılmıştır. Haritada mor renk ile gösterilen bölgeler olan Balear Adaları, Büyük Britanya, İrlanda, Kore, Kırım, Kuzey Kafkasya, Portekiz, İspanya, Kafkasya, Orta Amerika, Meksika ve ABD'nin güney bölgeleri ve Vietnam defne bitkisinin doğal olmayan, sonradan yetiştirildiği alanlardır (Saima Batool, 2020), (Royal Botanic Gardens, 2024).

2.3. Botanik, Morfoloji ve Ekolojik Özellikler

Defne, 6–8 metre yüksekliğe ve 15–40 cm çapa ulaşabilen, çok dallı, yaprak dökmeyen bir çalıdır. Gövde kabuğu ince, düzgün ve kahverengidir, tepesi gölgelik bir yapı oluşturur. Aşağıda bitki hakkında genel bilgi yer almaktadır (Saima Batool, 2020).

- Yapraklar: Yapraklar dönüşümlü dizilimli, mızraklı yapıdadır ve 24 adet yaprakçık içerir. Yaprak uzunluğu 4,8–4,9 cm, genişliği 1.7–1.8 cm olup, 0.5 cm uzunluğunda bir sapı vardır. Yaprak kenarları düz veya hafif dişlidir.
- Çiçekler: Çiçekler braktsız, dört loblu, beyaz renkte ve hoş kokuludur. Erkek organlar 8–12 adet olup, dişi organlar iki ila dört adettir.
- Meyve: Meyve küçük kümeler hâlinde oluşur, yumurtamsı yapıda, 10–15 mm uzunluğunda, ince kabukludur ve olgunlaştığında siyaha döner. Meyvenin çekirdeği yeşilimsi olup olgunlaşma sonrası siyaha dönüşür.
- Ekolojik Özellikler: Defne bitkisi, hızlı ve verimli büyüme için nemli, kumlu toprak ve deniz kıyısına yakın nemli atmosferik koşulları tercih eder. Optimum pH aralığı 4.5–8.2'dir. Aşırı don (-28°F altı; "-33.3°C altı") bitkiye zarar verebilir.

2.4. Mitolojide Defne

Tanrı Apollon, bir ibadet yeri kurma arzusuyla Delphi'ye² gelir ve bu şehrin koruyucusu Gaia'nın çocuğu, Pytho'yu öldürerek Delphi'yi kendi kutsal merkezi olarak sahiplenir. Gaia, bu duruma duyduğu keder ve öfkeyle Zeus'a başvurur ve intikam talep eder (Kirakitsou, 2024).

² Günümüzde Yunanistan'daki Parnassos Dağı'nın eteğinde yer alan Delphi arkeolojik alanı, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alır ve ziyaretçilerin görebileceği Apollon Tapınağı kalıntıları, antik tiyatro ve kehanetle özdeşleşen taş "Omphalos" (dünyanın göbeği) hala buradadır.

Fotoğraf 1: Apollo'nun Pytho'yu öldürüşü

Kaynak: ChatGPT kullanılarak oluşturulmuştur.

Bunun üzerine, Apollon'a babası Zeus tarafından bir dizi arınma ritüeli gerçekleştirmekle cezalandırılarak, Tempe Vadisi'ne³ gönderilerek günahlarından arınması için nehirde yıkanması istenir.

Burada Aşk tanrısı Eros ile karşılaşan Apollon, Pytho'yu yenmenin sarhoşluğu içinde alay eder; yay ve ok gibi büyük silahların kendisi gibi daha büyük tanrılara uygun olduğunu söyler. Eros, Apollon'un kibirli sözlerine, altın bir okunu güzeller güzeli peri Defne'ye aşık olması için Apollon'un göğsüne ve bir kurşun okunu ise, Apollon'dan nefret etmesi için Defne'nin göğsüne göndererek bir nevi intikam alır. Böylece, Apollon'un görür görmez aşık olduğu Defne Apollon'dan aynı ölçüde tiksiniyor. Apollon, büyük bir aşk ile Defne'nin ilgisini kazanmaya çalışır, ancak zaten kendini özgür ve bekâr bir yaşama adanmış olan ve Eros'un kurşun oku nedeniyle Apollon'dan tamamen tiksinen Defne, Apollon'un ilgisine kayıtsız kalır ve ondan uzaklaşır. Apollon'un ısrarları Defne'yi bezdirir sonunda bitkin ve korkmuş bir halde, babasından yardım istemek için haykırır, kızı Defne'nin yakarışını duyan babası Nehir Tanrısı Peneus, Defne'yi bir ağaca (defne ağacı) dönüştürür, böylece kızını sonsuza dek bekâr bırakıp doğduğu nehrin kenarında huzur içinde kalmasını sağlar.

³ Günümüzde Yunanistan'ın kuzeyinde, Teselya bölgesinde yer alır.

Fotoğraf 2: Apollon'un ısrarlarından usanan Defne bir ağaca dönüşür

Kaynak: ChatGPT kullanılarak oluşturulmuştur.

Apollon, Defne'yi kaybettiği için üzülse de Pytho'yu mağlup etmenin coşkusıyla Defne Ağacı'nı kendi sembolü ve kutsal ağacı ilan eder. Ağacın gövdesinden bir dal keser ve kendine bir taç örür, böylelikle kendisini zaferle taçlandırarak Delphi'ye geri dönmüş olur. Mitolojideki bu inanıştan ötürü, Defne Ağacı, ritüel arınmanın bir sembolü ve aynı zamanda zaferin de sembolü olarak kabul edilir.

2.5. Defnenin Etimolojisi

Defne Ağacı latince soylu defne tabirine karşılık gelen *Laurus Nobilis* tanımı ile anılmaktadır.

- *Laurus*: Latince'de "defne ağacı" anlamına gelir. Kelime, bitkinin kutsallığı ve sembolik önemiyle bağlantılı olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda "zafer, başarı" anlamına da gelmektedir. Çünkü Antik Roma ve Yunan dünyasında defne, zaferin sembolü olarak görülmüştür.
- *Nobilis*: Latince'de "asil, saygın, soylu" anlamına gelir. Bu sıfat, defne ağacının tarih boyunca kral, şair ve savaşçıların zaferlerini ve yüksek statülerini temsil etmesi nedeniyle verilmiştir.

Antik Roma'da defne dallarından yapılan çelenkler, şairler, kahramanlar ve zafer kazanan generaller için bir ödül olarak kullanılmıştır. Latince "*laureatus*" kelimesi (çelenkle taçlandırılmış), bu geleneğin modern dillerdeki karşılıklarına (örneğin, İngilizce'de "*laureate*") köken oluşturmuştur. Modern dönemdeki "*baccalaureate*"⁴ ve "*Nobel laureate*"⁵ gibi terimler latince defne anlamına gelen *laurus*'tan türemiştir. Türkçedeki "defne" kelimesi ise kökenini Yunanca "*Daphne*" (δάφνη) kelimesinden alır. Türkçeye, bu Yunanca kökenli kelime doğrudan Yunancadan geçmiştir. Bugün, defne hem bitkinin adı hem de kültürel mirasın bir parçası olarak dilimizde yer almaktadır.

⁴ İngilizce'deki bachelor kelimesinin de kökenini oluşturan *baccalaureate*, lise ve üstü mezuniyet derecesi anlamına gelmektedir.

⁵ Nobel laureate, Nobel ödülü kazanmış kişi anlamına gelmektedir.

2.6. Defnenin Kimyasal Kompozisyonu, Yararları

Defne yaprağı yaklaşık %1-3 oranında uçucu yağ içermektedir (Ozcan, 2005). Defne yaprağının içerdiği yağın ana bileşenleri sineol (%30-70), linalool ve eugenoldür (Ozcan, 2005). Eczacılıkta nadiren kullanılmakla birlikte, defne yaprağı halk arasında geleneksel olarak "sindirimi kolaylaştırıcı" etkileri olduğuna inanılmakta ve epigastrik şişkinlik, sindirim bozukluğu, geçirme ve gaz gibi sindirim sistemi belirtilerini tedavi etmek için kullanılmaktadır (Ozcan, 2005). Ayrıca mutfakta yaygın bir baharat olarak ve uçucu yağı gıda teknolojisinde kullanılmaktadır. Türkiye'nin yedi farklı bölgesinden toplanan *Laurus nobilis* yapraklarının uçucu yağ bileşenleri GC/MS (gaz kromatografisi/kütle spektrometresi) yöntemiyle tespit edilmiştir. Kuru ağırlık bazında yağ verimi %1,4 ile %2,6 arasında değişmektedir (Ozcan, 2005). Ana bileşen olarak 1,8-sineol (%51,73-68,48) tespit edilmiştir (Ozcan, 2005). Bunun yanında, diğer baskın bileşenler arasında

- α -terpinil asetat (%4,04-9,87),
- sabinen (%4,44-7,75),
- α -pinen (%2,93-4,89),
- β -pinen (%2,58-3,91),
- terpin-4-ol (%1,33-3,24) ve
- α -terpineol (%0,95-3,05) yer almaktadır.

Lokasyonlara bağlı olarak bazı bileşenlerde küçük niteliksel ve büyük niceliksel farklılıklar belirlenmiştir (Ozcan, 2005). Sonuç olarak, bu yağlarda 1,8-sineol içeriği diğer *Laurus nobilis* bileşenlerinden belirgin şekilde daha yüksek bulunmuş ve bu madde, aroma ve koku endüstrisinde kullanılan doğal kaynaklardan biri olarak kabul edilmiştir (Ozcan, 2005). Türkiye'de halk arasında, defne yaprakları

- romatizmal ağrıların hafifletilmesi,
- mide rahatsızlıklarının giderilmesi,
- sıkıştırıcı,
- gaz giderici,
- terletici,
- sindirimi kolaylaştırıcı,
- uyarıcı,
- kusmaya neden olan,
- menstrüasyon düzenleyici ve
- böcek kovucu olarak topikal şekilde kullanılmaktadır (Ozcan, 2005).

Yukarıda sayılan etkilerine ilaveten defne yaprağının aşağıda sıralanan alanlarda da potansiyel faydaları olduğuna inanılmaktadır. Bunlar;

- **Kanserle Mücadele Potansiyeli:** Bazı araştırmalar, defne yaprağının kanser hücrelerinin büyümesini engelleyebileceğini öne sürmektedir. 2023 yılında fareler üzerinde yapılan bir laboratuvar çalışmasında, *Laurus nobilis*'ten elde edilen yağın, gerçek tümörleri taklit eden 3D bir modelde karaciğer kanseri oluşumunu engellediği gözlenmiştir (Jaradat, 2023). Buna ek olarak, 2022 yılında yapılan bir başka çalışmada, araştırmacılar aynı yağı nanopartiküllerle yükleyerek çeşitli test tüpleri ve bilgisayar tabanlı testler yoluyla, bu partiküllerin kanser hücrelerinin büyümesinde rol oynayan bir yolu inhibe edebileceğini keşfetmişlerdir (Ercin, 2022). Ancak, insan papilloma virüsünden (HPV) kaynaklanan kanserlerle ilgili fareler üzerinde yapılan başka bir çalışmada, defne yaprağı ekstresinin kanser hücrelerinin büyümesini engellemediği gözlemlenmiştir (Medeiros-Fonseca, 2018). Özellikle belirtilmesi gerekirse, bu çalışmaların hiçbirinde sadece defne yaprakları doğrudan incelenmemiş veya insan kanser hücreleri üzerindeki etkileri araştırılmamıştır. Bu nedenle,

defne yaprağının kanser tedavisindeki etkinliği konusunda kesin yargılara varmak eldeki bilgiler ve araştırmalar doğrultusunda çok da mümkün gözükmemektedir.

- Diyabet Yönetimi: 2021 yılında yapılan bir test tüpü çalışmasında, defne yaprağı ekstresinin karaciğer hücrelerinde insülin direnci ve oksidatif strese karşı koruma sağlayabileceği tespit edilmiştir (Nabila Bourebaba, 2021). Başka bir çalışmada ise, farelerde defne yaprağı ekstresinin kan şekeri düşürebileceği ortaya konulmuştur (Mohammed, 2012). Ancak, bu etkilerin insanlarda doğrulanması için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Defne yaprağı, ayrıca içerdiği protokatesuik asit, şiringik asit, kafeik asit, kaempferol ve kirisin bileşikleri sayesinde güçlü antioksidan ve anti inflamatuvar özellikler göstermektedir (Karadağ, Ağustos 2019). Bu fenolik maddeler, serbest radikallerle savaşarak hücresel yaşlanmayı yavaşlatmakta, bağışıklık sistemini desteklemekte ve inflamasyonu azaltmaktadır. Bu özellikleri sayesinde defne, geleneksel tıpta yaygın olarak kullanıldığı gibi, gıda, ilaç ve kozmetik sanayinde de kullanılma potansiyeli olan bir bileşen olarak öne çıkmaktadır.

Özetle,

- Defne yaprağı, yaklaşık %1-3 oranında uçucu yağ içermektedir. Yağ verimi kuru ağırlık bazında %1,4 ile %2,6 arasında değişmektedir. Uçucu yağın ana bileşen olarak 1,8-sineol belirgin şekilde öne çıkmaktadır. Diğer baskın bileşenler; linalool, eugenol, α -terpinil asetat, sabinen- α -pinen (%2,93-4,89), β -pinen, terpin-4-ol, α -terpineol gibi maddelerdir.
- Defne yaprağı, protokatesuik asit, şiringik asit, kafeik asit, kaempferol ve kirisin gibi bileşikler sayesinde antioksidan ve anti-inflamatuvar özellikler göstermektedir.
- Defne yaprağı, mutfak kullanımının yanı sıra, geleneksel tıpta epigastrik şişkinlik, sindirim bozukluğu, gaz ve benzeri sorunlarda kullanılmaktadır. Bununla beraber içerdiği maddelerden ötürü, antioksidan ve anti-inflamatuvar etkisi bulunmaktadır ve serbest radikallerle savaşarak yaşlanmayı yavaşlatmakta, bağışıklık sistemini desteklemekte ve inflamasyonu azaltmaktadır.

3. SEKTÖR TANIMI

Defne yaprağı, kullanım alanı ve çok yönlü faydalarından dolayı tarım ve ormancılık, gıda, kozmetik, kimya ve ilaç sektörleri ile etkileşim içinde olan bir bitkisel üründür. Bu etkileşimin temel nedeni, defne yaprağının hem doğal ve ham, haliyle baharat olarak kullanılabilmesi hem de işlenerek uçucu yağlar, kozmetik hammaddeleri ve sağlık destek ürünleri gibi katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülebilmesidir.

Aşağıda ülkemizde de kullanılan NACE sınıflandırmasına göre defne yaprağının etkileşim içinde olduğu alt sektörler gösterilmektedir.

Tablo 1: Defne Yapracağının Etkileşimde Olduğu Alt Sektörler

NACE Kodu	Alt Sektör Tanımı
01.28	Baharatlık, aromatik (ıtrı), uyuşturucu nitelikte ve eczacılıkla ilgili bitkilerin yetiştirilmesi
02.30	Tabii olarak yetişen odun dışı orman ürünlerinin toplanması
10.84	Baharat, sos, sirke ve diğer çeşni maddelerinin imalatı
20.53	Uçucu yağların imalatı
20.59	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer kimyasal ürünlerin imalatı
21.10	Temel eczacılık ürünlerinin imalatı
21.20	Eczacılığa ilişkin ilaçların imalatı

Kaynak: (TÜİK, 2024) yararlanılarak uzman tarafından hazırlanmıştır.

Bu sektörel ilişki bir bağlamda *defne yaprağının değer akış sürecini* de açıklamaktadır. Gerçekten de defne yaprağının değer zinciri, üretimden nihai tüketiciye kadar uzanan çok aşamalı bir süreci kapsamaktadır.

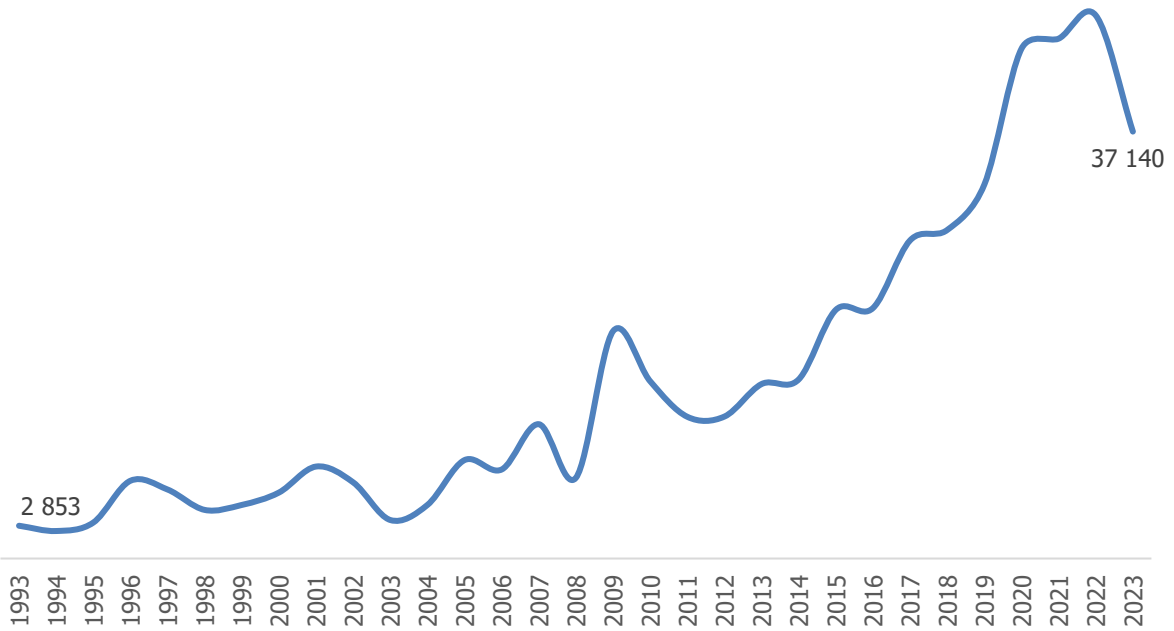
- Süreç, tarım ve ormancılık sektörü ile başlamaktadır; burada defne yaprağı ya kültür bitkisi olarak yetiştirilmekte ya da "çoğunlukla" doğal orman alanlarından toplanmaktadır.
- Toplanan defne yaprakları, temel işleme faaliyetleri olan kurutma, ayıklama ve paketleme işlemlerinden geçirilmektedir. Bu formda, ürünler doğrudan gıda sektörüne baharat olarak sunulmaktadır (ham veya toz haline getirme gibi basit işleme teknikleri ile işlenmekte ve paketlenerek piyasaya sürülmektedir).
- Hammaddeden ürüne giden yolda diğer bir alternatif ise, defne yaprağının uçucu yağ üretimi için işlenmesidir. Özellikle distilasyon yöntemi kullanılarak elde edilen defne yağı, kozmetik sektöründe sabun, şampuan ve cilt bakım ürünlerinin üretiminde hammadde olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda, kimya sektörü bu uçucu yağı, parfüm, temizlik malzemeleri ve aromatik kimyasal katkı maddeleri üretiminde değerlendirmektedir.
- Son olarak, defne yaprağı, defne yağı ve bu yağdan elde edilen fenolik bileşikler, sahip oldukları antioksidan ve antiseptik özellikler sayesinde ilaç sektöründe bitkisel ilaçlar ve sağlık destek ürünleri için hammadde olarak kullanılmaktadır.

4. DEFNE YAPRAĞI: ÜRETİM, DIŞ TİCARET VE PİYASA DİNAMİKLERİ

4.1. Ulusal Üretim

Türkiye'nin işlenmemiş defne yaprağı üretimi, son 30 yıllık dönemde genel olarak istikrarlı bir büyüme trendi sergilemiştir. 1993 yılında 2.853 ton olan yıllık üretim hacmi, 2023 yılına geldiğinde 37.140 tona ulaşmıştır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024). 1993-2003 döneminde üretim artışı yıllık bileşik büyüme oranı (YBBO) % 1,62 olmuştur. 2000'lerin başına kadar üretim düşük seviyelerde seyretmiştir. Ancak 2003-2013 dönemi, defne yaprağı üretimi açısından dikkat çekici bir büyüme sürecine sahne olmuştur. Bu dönemde üretim %16,31 gibi oldukça yüksek bir YBBO ile artmıştır. 2013-2023 döneminde ise büyüme hızı önceki on yıla kıyasla yavaşlamış, ancak yine de yıllık % 9,36 seviyesinde güçlü bir artış kaydedilmiştir.

Grafik 1: İşlenmemiş Defne Yapradağı Üretimi, 1993-2023, Türkiye, Ton

Kaynak: (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024)

Genel olarak, 1993-2023 yılları arasında Türkiye'nin işlenmemiş defne yaprağı üretimi yıllık bileşik olarak % 8,93 oranında artmıştır. Bu da üç on yıl boyunca üretimin istikrarlı bir şekilde büyüdüğünü göstermektedir. Özellikle 2003 sonrası dönemdeki üretim artışı, Türkiye'nin defne yaprağı üretiminde önemli bir küresel aktör haline gelmesini sağlamıştır. Bu artışta Orman Genel Müdürlüğü'nün 2016-2020 yılları arasında 18 ilde uygulamış olduğu Defne Eylem Planının⁶ çok büyük bir etkisi olduğunun da altının çizilmesi gerekmektedir. Defne Eylem Planının en önemli etkisi, defne yaprağı üretiminin sürdürülebilirliğini artırarak arzın istikrarlı bir şekilde büyümesine katkı sağlamasıdır. Özellikle rehabilitasyon çalışmaları sayesinde defne verimliliği artmış, lojistik imkanların geliştirilmesiyle üreticilerin pazara erişimi kolaylaşmış ve eğitim programları sayesinde kaliteli üretim teşvik edilmiştir.

⁶ Bakınız, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Defne Eylem Planı, 2016-2020 (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü)

4.2. Defne Yaprağı Dış Ticareti

Defne ve türev ürünlerinin küresel ticaretine ilişkin veriye dayalı bir analiz yürütmek, çeşitli yapısal ve sınıflandırma kaynaklı zorlukları içermektedir. Bu zorlukların başında, defne yaprağının Uyumlaştırılmış Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi (HS - Harmonized System) kapsamında, 2. Bölüm (Bitkisel Ürünler) – 9. Fasil (Kahve, Çay, Paraguay Çayı ve Baharatlar) altında yer alan 0910⁷ kodu ile tanımlanması gelmektedir.

Ancak 0910 kodu, genel olarak "baharatlar" kategorisini kapsadığı için yalnızca defne yaprağı (*Laurus nobilis*) ile ilgili ticaret hacmini diğer benzer ürünlerden ayırmak oldukça güçtür. Defne yaprağı sıklıkla bu kod altında sınıflandırılrsa da, aynı kod altında anason, kişniş, kakule gibi birçok farklı baharat da yer almakta ve bu durum ticaret verilerinde ayırıştırma yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Bununla birlikte, bazı ülkelerin defne yaprağını "bitkisel ürün" ya da "tıbbi ot" sınıfında değerlendirmesi nedeniyle, bu ürünler farklı HS kodları altında raporlanmakta ve bu da ticaret akışlarının izlenmesini daha da karmaşık hale getirmektedir. Kodlama farklılıkları, defne ve türevlerinin küresel ticaretteki gerçek büyüklüğünün doğru biçimde tespit edilmesini neredeyse imkânsız hale getirmektedir.

Ek bir zorluk ise, defne yaprağı ile benzer görünüme sahip ama farklı türlere ait yaprakların, defne yaprağı olarak pazarlanmasıdır. Bunun en belirgin örneği, menşei Hindistan olan ve "Hint Defnesi" ya da Tej Patta olarak bilinen *Cinnamomum tamala* türüdür. Her ne kadar görünüm olarak *Laurus nobilis*'e benzese de, Tej Patta'nın kimyasal bileşimi ve aromatik profili farklılık göstermektedir. Gerçek defne yaprağı reçinemsiz ve keskin bir kokuya sahipken, Tej Patta daha yumuşak, tatlımsı ve tarçını andıran bir aromaya sahiptir. Ancak her iki ürün de mutfakta benzer biçimlerde kullanılabilirdiğinden, küresel pazarda sıkça birbirinin yerine geçmekte ve bu durum hem ithalatçılar hem de nihai tüketiciler açısından önemli bir karışıklığa neden olmaktadır.

Özellikle Hindistan'daki bazı tüccarların, Tej Patta'yı düşük maliyetli bir alternatif olarak defne yaprağı adıyla pazarlaması, tüketicilerin gerçekte hangi ürünü satın aldıklarını tespit etmelerini güçleştirmektedir. Bu durum, dış ticaret istatistiklerinde defne yaprağına ilişkin sağlıklı bir ayırıştırmanın yapılmasını da neredeyse imkânsız hale getirmektedir.

Aşağıda verilen örnek görselde, nihai tüketiciye yönelik bir tanıtım materyalinde, *Laurus nobilis* ile Tej Patta ayrımının bilinçli olarak ortadan kaldırıldığı ve ürünün doğrudan "defne yaprağı" olarak küresel pazara sunulmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu tür uygulamalar, pazarda bilgi kirliliğine yol açmakta ve gerçek defne yaprağı üreticilerinin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

⁷ Defne'nin mal tanımlaması detayı için lütfen (World Customs Organization, 2025) kaynağı inceleyiniz.

Fotoğraf 3: Tej Patta'nın Küresel Pazarda Defne Yaprağı Olarak Satışına Dair Bir Örnek

Kaynak: <https://www.amazon.com/> , 18.02.2025 tarihi itibarıyla

Küresel dış ticaret verilerinin ayrıştırılmasında karşılaşılan yukarıda belirtilen zorluklar nedeniyle, küresel defne yaprağı dış ticaretinin gerçek hacmini net bir şekilde belirlemek güçtür. Öte yandan, Türkiye'nin küresel defne ihracatının yaklaşık %90'ını gerçekleştirdiği hesaplanmaktadır^{8, 9, 10}. Bu çerçevede, defne ihracatına yönelik aşağıda gerçekleştirilmiş olan analiz, TÜİK tarafından sağlanan Genel Ticaret Sistemi kapsamında yer alan Dış Ticaret İstatistikleri¹¹ verilerine dayanmaktadır.

⁸ <https://www.trthaber.com/haber/yasam/dunyanin-defne-ihtiyacini-turkiye-karsiliyor-872698.html>

⁹ <https://www.dha.com.tr/yerel-haberler/samsun/dunyanin-defne-ihtiyacinin-yuzde-95ini-turkiye-2545671>

¹⁰ <https://istanbulticaretgazetesi.com/yesil-altin-defne>

¹¹ Analiz, gümrük beyannamelerinden elde edilen ve Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonlarına (GTİP) kodlarına göre sınıflandırılan ihracat verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. 12 Basamaklı GTİP seviyesinde detaylandırılan veriler esas alınarak, Türkiye'nin defne ihracat performansı değerlendirilmiştir.

Tablo 2: Türkiye'nin Defne Yaprağı İhracatı, İlk On Ülke, ABD doları

Ülkeler	2020	2021	2022	2023	2024	YBBO	PAY, 2020	PAY, 2024
Tayland	1.074.418 \$	1.267.786 \$	430.912 \$	6.210.269 \$	14.530.414 \$	92%	2,3%	19,9%
Vietnam	5.725.387 \$	874.762 \$	251.706 \$	1.917.380 \$	10.501.030 \$	16%	12,2%	14,4%
Çin	8.779.485 \$	12.103.061 \$	15.194.832 \$	10.034.693 \$	7.380.578 \$	-4%	18,8%	10,1%
ABD	7.465.942 \$	8.288.654 \$	6.452.667 \$	5.385.458 \$	6.847.537 \$	-2%	16,0%	9,4%
Polonya	4.139.757 \$	5.243.309 \$	3.889.896 \$	3.216.321 \$	4.748.637 \$	3%	8,9%	6,5%
Gürcistan	97.073 \$	61.517 \$	43.223 \$	426.579 \$	2.887.852 \$	134%	0,2%	3,9%
Brezilya	2.179.602 \$	1.362.267 \$	1.819.649 \$	2.712.149 \$	2.596.294 \$	4%	4,7%	3,5%
İspanya	944.161 \$	1.294.982 \$	857.486 \$	1.225.503 \$	2.061.928 \$	22%	2,0%	2,8%
Japonya	1.477.277 \$	1.273.613 \$	1.481.561 \$	1.492.747 \$	1.473.828 \$	0%	3,2%	2,0%
Rusya Fed.	340.943 \$	138.812 \$	347.448 \$	197.613 \$	1.398.430 \$	42%	0,7%	1,9%
Diğer Ülkeler	14.526.466 \$	15.115.408 \$	14.309.133 \$	16.309.499 \$	18.740.195 \$	7%	31,1%	25,6%
TOPLAM İHRACAT	46.750.511 \$	47.024.171 \$	45.078.513 \$	49.128.211 \$	73.166.723 \$	12%	100,0%	100,0%

Kaynak: (TÜİK, 2025)

Türkiye'nin defne yaprağı ihracatı, 2020-2024 yılları arasında %12 bir YBBO artış gerçekleşerek 46,8 milyon ABD dolarından 73,2 milyon ABD dolarına yükselmiştir. Bu büyüme sürecinde, ihracatın yöneldiği pazarların kompozisyonunda önemli değişiklikler yaşanmıştır.

2020 yılında Türkiye'nin en büyük 10 pazarı arasında yer alan Myanmar, ülkede yaşanan politik istikrarsızlık ve iç karışıklıkların da etkisiyle 2024 itibarıyla en büyük ihracat pazarları listesinden çıkmıştır. Benzer şekilde, 2020 yılında Türkiye'nin toplam defne yaprağı ihracatının %3,6'sını oluşturan ve o yıl için altıncı en büyük pazar konumunda bulunan Almanya, bu dönemde sürekli bir gerileme yaşamıştır. Yıllık ortalama %6'lık bir düşüşle Almanya'ya yapılan ihracatın payı 2024 itibarıyla %1,8'e kadar gerilemiş, böylece Almanya en büyük 10 pazar arasından çıkmıştır. Buna karşın, Gürcistan ve Rusya Federasyonu gibi pazarların hızlı bir şekilde büyüdüğü gözlemlenmiştir. Gürcistan'ın ihracat içindeki payı 2020'de %0,2 iken, 2024 itibarıyla %3,9'a çıkmıştır. Rusya ise %0,7'den %1,9'a yükselerek, ilk on Pazar arasına girmişlerdir. Her iki ülkenin ithalatında gözlenen bu artışın, iç pazarlarındaki dinamiklerden ziyade, Çin ve diğer büyük alıcı pazarlara bir geçiş noktası olarak kullanıldığı değerlendirilmektedir. Bu dönemde, Türkiye'nin defne yaprağı ihracatındaki bölgesel dağılım da kayda değer değişiklikler göstermiştir. Özellikle Tayland ve Vietnam gibi Asya pazarlarının hızla yükselişi dikkat çekicidir. Tayland, %92 YBBO ile neredeyse en hızlı büyüyen pazar konumuna gelmiş ve 2024 itibarıyla Türkiye'nin en büyük defne yaprağı ithalatçısı olmuştur. Benzer şekilde Vietnam, %16 YBBO ile ihracat yapılan ülkeler arasında ikinci sıraya yükselmiştir. Her iki ülkenin defne yaprağına olan talebinin artışı, bu ürünlerin yerel işleme sanayisinde ve üçüncü ülkelere yeniden ihracat amacıyla kullanıldığı yönünde değerlendirilmiştir. Öte yandan, Türkiye'nin Çin ve ABD gibi geleneksel büyük pazarlarda pay kaybettiği görülmektedir. Çin'in 2020 yılında toplam ihracattaki payı %18,8 iken, 2024'te bu oran %10,1'e gerilemiştir. Çin pazarındaki bu düşüş, ülkenin iç piyasada defneye olan talebinin azalmasından ziyade, ithalat düzenlemelerindeki değişikliklerden kaynaklanmış gibi gözükmektedir. ABD pazarı da benzer şekilde düşüş yaşamış, Türkiye'nin bu ülkeye yönelik defne ihracatı yıllık ortalama %2 küçülmüştür.

Aşağıdaki tabloda da gösterildiği gibi, Türkiye'nin miktar cinsinden defne yaprağı ihracatı, 2020-2024 döneminde genel olarak artış göstermiştir. Bu dönemde toplam ihracat 17.024 tondan 19.952 tona yükselmiş, böylece yıllık bileşik büyüme oranı %4,0 olmuştur.

Tablo 3: Türkiye'nin Defne Yaprakı İhracatı, İlk On Ülke, Miktar, KG

ÜLKELER	2020	2021	2022	2023	2024	YBBO, Miktar (KG)
	Miktar (KG)	Miktar (KG)	Miktar (KG)	Miktar (KG)	Miktar (KG)	
Tayland	530.300	614.100	175.330	2.103.250	4.446.477	70,2%
Vietnam	3.023.130	494.000	131.742	826.104	3.327.709	2,4%
Çin	5.041.030	7.365.620	8.318.700	4.991.600	2.394.781	-17,0%
ABD	1.518.671	1.894.873	1.209.503	971.561	1.020.166	-9,5%
Polonya	571.999	721.182	553.661	479.619	647.018	3,1%
Gürcistan	53.062	123.001	22.003	283.890	1.892.625	144,4%

ÜLKELER	2020	2021	2022	2023	2024	YBBO, Miktar (KG)
	Miktar (KG)	Miktar (KG)	Miktar (KG)	Miktar (KG)	Miktar (KG)	
Brezilya	964.413	629.840	749.644	1.100.784	843.380	-3,3%
İspanya	182.022	277.591	224.221	224.088	328.203	15,9%
Japonya	259.162	237.105	271.482	258.897	286.954	2,6%
Rusya Federasyonu	164.603	82.403	123.018	86.227	379.330	23,2%
Diğer Ülkeler	4.715.876	4.757.684	4.711.222	4.709.370	4.385.561	-1,8%
Genel Toplam	17.024.268	17.197.399	16.490.526	16.035.390	19.952.204	4,0%

Kaynak: (TÜİK, 2025)

Gürcistan, Vietnam ve Tayland'a yönelik miktar bazlı ihracat artışının, Çin'e yapılan ihracattaki düşüşü dengeleyecek seviyelerde olması, daha önce de belirtildiği üzere, bu ülkelere yönelik ihracat artışının yalnızca bu ülke mutfaklarında defne yaprağı kullanımının yaygınlaşmasından değil, aynı zamanda önemli ölçüde üçüncü ülkelere yeniden ihracat amacıyla gerçekleştirildiğini de doğrulamaktadır. Aşağıda ise defne yaprağı birim ihracat fiyatlarında ülkeler ve yıllar bazındaki değişim gösterilmektedir.

Tablo 4: KG cinsi Defne Yaprağı Birim İhracat Fiyatları ABD doları

ÜLKELER	2020	2021	2022	2023	2024	YBBO, Birim Fiyat, \$
	Birim Fiyat, \$	Birim Fiyat, \$	Birim Fiyat, \$	Birim Fiyat, \$	Birim Fiyat, \$	
Tayland	2,03	2,06	2,46	2,95	3,27	12,7%
Vietnam	1,89	1,77	1,91	2,32	3,16	13,6%
Çin	1,74	1,64	1,83	2,01	3,08	15,3%
ABD	4,92	4,37	5,33	5,54	6,71	8,1%
Polonya	7,24	7,27	7,03	6,71	7,34	0,4%
Gürcistan	1,83	0,50	1,96	1,50	1,53	-4,4%
Brezilya	2,26	2,16	2,43	2,46	3,08	8,0%
İspanya	5,19	4,67	3,82	5,47	6,28	4,9%

ÜLKELER	2020	2021	2022	2023	2024	YBBO, Birim Fiyat, \$
	Birim Fiyat, \$	Birim Fiyat, \$	Birim Fiyat, \$	Birim Fiyat, \$	Birim Fiyat, \$	
Japonya	5,70	5,37	5,46	5,77	5,14	-2,6%
Rusya Federasyonu	2,07	1,68	2,82	2,29	3,69	15,5%
Diğer Ülkeler	3,08	3,18	3,04	3,46	4,27	8,5%
Genel Toplam	2,75	2,73	2,73	3,06	3,67	7,5%

Kaynak: (TÜİK, 2025)

2020–2024 döneminde Türkiye'nin defne yaprağı ihracatında birim fiyatlar genel olarak artış eğiliminde olmuştur. Genel ortalama birim fiyat, 2020 yılında 2,75 ABD doları/kg iken, 2024 yılında 3,67 ABD doları/kg'a yükselmiş ve bu artış, yıllık bileşik büyüme oranı %7,5 seviyesinde gerçekleşmiştir.

İhracat fiyatının en yüksek artış kaydettiği ülkeler:

- Rusya Federasyonu: Birim ihracat fiyatı 2020 yılında 2,07 \$/kg iken 2024'te 3,69 \$/kg'a yükselmiş ve YBBO %15,5 ile en yüksek artışı göstermiştir.
- Çin: İhracat birim fiyatı 2020 yılında 1,74 \$/kg'dan 2024 yılında 3,08 \$/kg'a çıkarak YBBO %15,3 ile ciddi bir artış göstermiştir. Çin'in genel ithalat miktarındaki düşüşe rağmen birim fiyat artışı yüksek gerçekleşmiştir.
- Vietnam ve Tayland: Her iki ülkede de fiyat artışları %12–14 bandında olup, Tayland'da 2,03 \$/kg'dan 3,27 \$/kg'a, Vietnam'da 1,89 \$/kg'dan 3,16 \$/kg'a yükselmiştir.

İhracat fiyatının düştüğü veya durağan seyrettiği ülkeler:

- Gürcistan: Fiyatlar dalgalı seyretmiş ve 2020'de 1,83 \$/kg olan ihracat birim fiyatı 2024'te 1,53 \$/kg seviyesine gerileyerek YBBO -%4,4 ile düşüş göstermiştir.
- Japonya: 2020 yılında 5,70 \$/kg olan ihracat birim fiyatı 2024'te 5,14 \$/kg ile YBBO -%2,6, düşüş eğilimindedir.
- Polonya: Görece stabil kalan ihracat birim fiyatlar, 2020-2024 döneminde 7,24 \$/kg ila 7,34 \$/kg aralığında seyretmiş ve yalnızca %0,4 YBBO göstermiştir. Polonya bu anlamda en yüksek birim fiyat ödeyen pazar konumunu sürdürmüştür.

2020–2024 döneminde Türkiye'nin defne yaprağı ihracatında birim fiyatlar %7,5 oranında artış gösterirken, aynı dönemde ABD'de enflasyon yaklaşık %20 seviyesinde gerçekleşmiştir¹². Bu durum, Türkiye'nin defne yaprağı ihracatında nominal olarak fiyat artışı yaşansa da reel (enflasyondan arındırılmış) bazda ihracat gelirisinin gerilediğine işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, birim fiyat artışı, küresel enflasyon oranının altında kaldığı için, Türkiye'nin elde ettiği gelirlerin satın alma gücü azalmış, dolayısıyla ihracatın reel değeri düşmüştür. Diğer bir deyişle 2020–2024 döneminde

¹² ABD'nin Ocak 2020 tüketici fiyat endeksi 257,971, Aralık 2024 tüketici fiyat endeksi ise 309,6 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin defne yaprağı ihracat birim fiyatı reel olarak %10,4 düşüş göstermiştir¹³. Yani, fiyatlar nominalde artsa da enflasyona göre değer kaybetmiştir.

4.3. Defne Yaprığı Fiyat Eğilimleri

Defne yaprağı, ticaret borsalarında işlem gören bir ürün olmasına rağmen, TOBB Ticaret Borsaları Ürün Fiyat Bilgileri Sistemi'nde ürüne ilişkin güncel ve geçmiş dönem fiyat verilerine ulaşılamamıştır. Bu durum, sektörün dinamiklerini anlamak ve stratejik kararlara kılavuzluk için politika önerileri geliştirmek açısından önemli bir bilgi eksikliğine işaret etmektedir¹⁴. Defne yaprağının alıcı-satıcı arasından gerçekleşen fiyatlarının TOBB Ticaret Borsaları Ürün Fiyat Bilgileri Sistemi üzerinden takip edilememesi bir diğer anlamı ile borsalarda işlem görmemesi,

- Sektörde fiyat şeffaflığının azalmasına,
- Risk yönetiminin zayıflamasına ve
- Yatırım çekme potansiyelinin düşmesine neden olarak uzun vadeli sürdürülebilirliği tehdit etmektedir.

Piyasa fiyatlarının belirli bir sistem çerçevesinde oluşmaması veya izlenememesi, üreticiler, tüccarlar ve ihracatçılar arasında ciddi fiyat farklılıklarına yol açmakta; özellikle küçük ölçekli üreticilerin pazarlık gücünü zayıflatmaktadır. Şeffaf bir fiyatlandırma mekanizmasının eksikliği, piyasa manipülasyonlarına zemin hazırlayarak ani ve öngörülemez fiyat dalgalanmalarının yaşanmasına neden olabilecek önemli bir risk unsuru olarak değerlendirilmelidir. Borsa sistemleri, arz ve talep dengesinin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Defne yaprağı sektöründe merkezi veya bölgesel bir fiyatlandırma mekanizmasının bulunmaması, belirli dönemlerde aşırı arz veya talep dengesizlikleri yaratarak fiyat dalgalanmalarını daha da şiddetlendirebilmektedir. Bu durum hem üreticilerin hem de tüccarların öngörülebilir piyasa koşullarında faaliyet göstermesini zorlaştırarak sektörel istikrarı tehdit etmektedir. Öte yandan, saha çalışması kapsamında gerçekleştirilen Kastamonu Ticaret Borsası ziyaretinde, borsa yetkilileri geçmiş yıllarda borsada gerçekleştirilen işlemlere ilişkin verilerin zaman serisi olarak bulunmadığını, ancak geçmiş işlemlere dair özet bir tabloyu paylaşabileceklerini belirtmişlerdir. Aşağıda sunulan bu tablo, sektörün geçmiş fiyat hareketleri hakkında sınırlı da olsa bir referans noktası sunmakta ve fiyat eğilimlerini anlamaya yönelik önemli bir veri kaynağı niteliği taşımaktadır.

Tablo 5: Yaş Defne Yaprığı Fiyat Analizi

Sezon (Eylül-Mayıs)	Tek Yaprak, Fiyat, TL	Çalı Dalli, Fiyat, TL	Miktar, Ton
2019 - 2020	2,50 - 3,00	0,90 - 1,20	26.118
2020 - 2021	4,00 - 5,00	1,20 - 1,60	23.345
2021 - 2022	5,00 - 8,00	1,70 - 3,00	16.708
2022 - 2023	12,00 - 14,00	3,50 - 4,75	17.878
2023 - 2024	23,00 - 30,00	7,00 - 8,50	19.888
2024 - 2025	28,00 - 35,00	8,50 - 10,00	1.895

Kaynak: (Kastamonu Ticaret Borsası, 2025)

¹³ Reel Değişim = $\left(\frac{1+0,075}{1+0,20}\right) - 1 = -0,1042 = -\%10,42$

¹⁴ Piyasa fiyatlarının geçmiş yıllara ait verilerle analiz edilmesi, defne yaprağı sektörünün yıllık parasal büyüklüğünü daha sağlıklı bir şekilde hesaplamayı mümkün kılacaktır. Böylece, fiyat değişim trendleri ile üretim hacmi arasındaki ilişki derinlemesine incelenebilir; arz-talep dengesi, fiyat dalgalanmalarının temel nedenleri ve sektörel risk faktörleri daha net bir şekilde ortaya konulabilir. Bu tür bir veri analizi, sektörde uzun vadeli sürdürülebilir büyüme stratejilerinin oluşturulmasına ve fiyat istikrarını sağlayacak politika önerilerinin geliştirilmesine katkı sunacaktır.

Öncelikle Tablo 5’de yer alan işlem miktarlarının Şekil 4’de gösterilen üretim rakamları ile uyumsuzluk gösterdiğinin altının çizilmesi gerekmektedir. Ulusal üretim verileri geniş kapsamlı bir veri setine dayanırken, Kastamonu Ticaret Borsası tarafından sağlanan veriler yalnızca bu borsada işlem gören miktarları yansıtmaktadır. Ayrıca, borsa yetkilileri, defne yaprağı ticaretine konu olan tüm ürünlerin borsaya tescil ettirilmediğini özellikle vurgulamıştır. Bu durum, piyasadaki gerçek işlem hacmini tam olarak yansıtamayan bir kayıt sistemi olduğunu göstermektedir. Buna rağmen, mevcut referans fiyatlar ve ulusal üretim verileri temel alınarak 2019-2025 dönemine yönelik bir pazar büyüklüğü analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizin gerçekleştirilmesi için öncelikle Tablo 5’de sunulan kilogram cinsinden çalı dallı defne fiyatları ilgili yılların ortalama kurları ile ABD dolarına çevrilmiştir¹⁵.

Tablo 6: Ortalama Döviz Kurları, 2019-2025, ABD doları/TL

Sezon (Eylül-Mayıs)	Ortalama ABD dolar kuru
2019 - 2020	6,13
2020 - 2021	7,76
2021 - 2022	12,66
2022 - 2023	18,88
2023 - 2024	29,99
2024 - 2025	35,91

Kaynak: (TCMB, 2025)

Ortalama döviz kurları ve yıllara sari işlenmemiş defne yaprağı üretim miktarları (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024) kullanılarak yapılan hesaplamalara göre 2019-2024 yılları arası işlenmemiş defne yaprağı piyasa büyüklüğü aşağıda gösterilen Tablo 7’de gösterildiği gibi hesaplanmıştır¹⁶.

Tablo 7: Türkiye İşlenmemiş Defne Yaprağı Piyasa Büyüklüğü, 2019-2023, ABD doları

Yıllar	Piyasa Büyüklüğü, ABD doları
2019	6.815.848
2020	13.687.912
2021	39.828.376
2022	55.284.921
2023	118.104.884

Kaynak: (TCMB, 2025) ve (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024) yararlanılarak hesaplanmıştır.

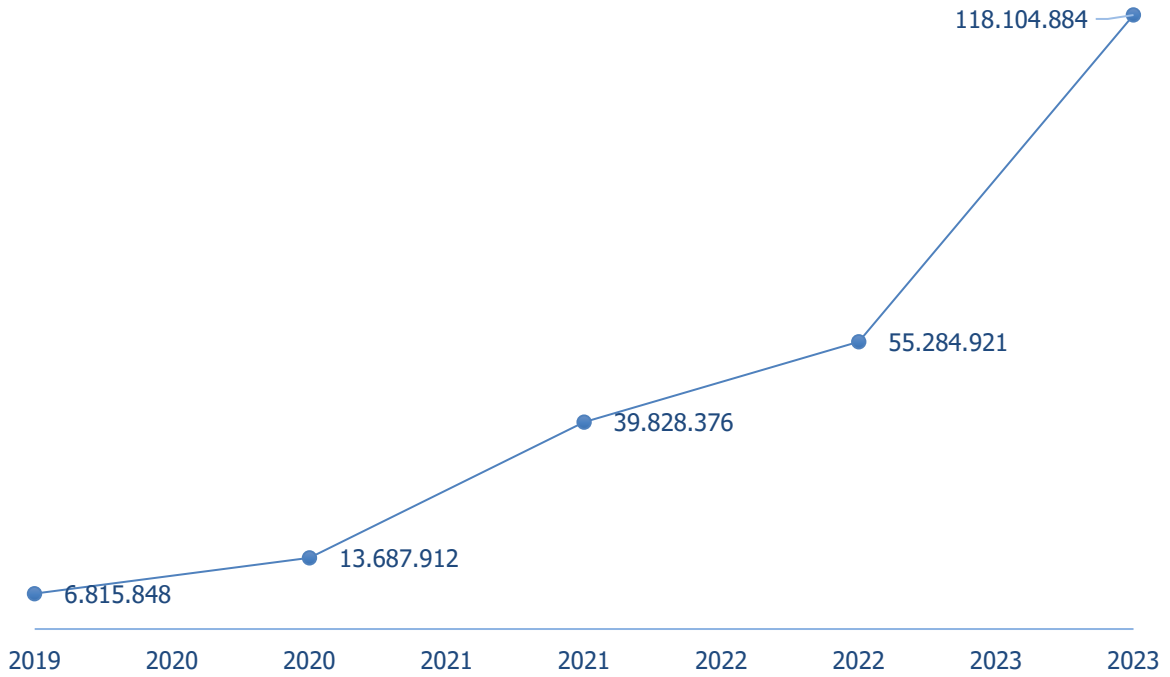
Tablo 7’de sunulan Türkiye iç piyasası büyüklüğü analizine ilişkin verilerin tam anlamıyla sektördeki gerçek işlem hacmini yansıtmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Defne yaprağı ticaretinin çok büyük bir kısmının kayıt dışı gerçekleşmesi, ürünlerin önemli bir bölümünün ticaret borsalarına tescil edilmemesi ve özellikle bazı bölgelerde ormandan yapılan kesimlerin resmi ödemeler olmaksızın gerçekleştirilmesi ve takiplerinin yapılamaması, piyasa büyüklüğü

¹⁵ (TCMB, 2025) kullanılarak oluşturulmuştur.

¹⁶ İlgili analizlerde kullanılan orman tali ürün üretim istatistiklerinin ulusal düzeyde toplandığı ve NUTS bölgeleri veya iller bazında bir kırılıma sahip olmadığı dikkate alınmalıdır. Bu durum, defne yaprağı üretiminin bölgesel düzeyde nasıl dağıldığını tam olarak belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Bölgesel üretim dağılımına ilişkin detaylı verilere ulaşılabilmesi, farklı bölgelerdeki üretim potansiyelinin, arz-talep dengelerinin ve fiyat oluşum süreçlerinin karşılaştırmalı olarak analiz edilmesini güçleştirmektedir. Bu eksiklik, sektördeki bölgesel farklılıkları daha iyi anlamak ve yerel düzeyde etkili politika önerileri geliştirmek açısından önemli bir veri açığını ortaya koymaktadır.

hesaplamalarının tam olmasına engeldir. Ayrıca, defne yaprağının işlenmemiş haldeki ticaretinde araçların ve ihracatçıların doğrudan üreticilerle çalışması, borsa sistemine dahil edilmeyen önemli bir işlem hacmi yaratmaktadır. Bu faktörler, yukarıdaki hesaplama konu piyasa verilerinin sektörün genel ekonomik büyüklüğünü tam olarak ortaya koymada yetersiz kalabileceğini göstermektedir. Buna rağmen, 2019-2023 yılları arasında işlenmemiş defne yaprağı piyasa büyüklüğünde dikkate değer bir yıllık bileşik büyüme yaşandığı da görülmektedir. 2019 yılında yaklaşık 6,8 milyon ABD doları olarak hesaplanan piyasa büyüklüğü, 2023 yılında 118,1 milyon ABD doları seviyesine ulaşarak %104'lük bir yıllık bileşik büyüme oranı sergilemiştir.

Grafik 2: İşlenmiş Defne Yaprağı İç Piyasa Büyüklüğü, 2019-2023, ABD doları

Kaynak: (TCMB, 2025) ve (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024) yararlanılarak oluşturulmuştur.

Her ne kadar mevcut verilerin sektördeki gerçek işlem hacmini tam olarak yansıtmadığı düşünülse de iç piyasada üretimin artması ve buna dayalı olarak ihracat tarafından tetiklenen bir büyüme eğiliminin olduğu açıkça görülmektedir.

Öte yandan bu çalışma kapsamında farklı ülkelerdeki perakende defne yaprağı fiyatları kullanarak bir perakende fiyat analizi de gerçekleştirilmiştir. Analizde

- ABD
- Fransa
- Japonya
- Hindistan
- İngiltere
- Almanya ve
- Meksika'dan farklı ambalaj boyutlarında ve nitelikte toplam 23 farklı fiyat kullanılmıştır.

Aşağıda kullanılan fiyatlara ilişkin ayrıntılı bir tablo sunulmaktadır.

Tablo 8: Defne Yaprakları İçin Uluslararası Perakende Fiyat Analizi – Amazon Verileri

S. No	Ülke	Ürün Başlığı	Birim Fiyatı, \$ ¹⁷	ASIN ¹⁸	Ağırlık, Kg ¹⁹	Ağırlık, Gr ²⁰	Kg Fiyatı, \$ ²¹
1	ABD	Lawry's Casero Bay Leaves, 0.1 oz	2,12	B0DDJ4GSG6	0,0028	2,8	747,81
2	ABD	Soeos Bay Leaves Whole, 2 oz	6,79	B09234WL7R	0,0567	56,7	119,76
3	ABD	52USA Bay Leaves, 2 oz	6,79	B0DCQ4CVC9	0,0567	56,7	119,76
4	ABD	McCormick Culinary Whole Bay Leaves, 2 oz	13,38	B000EXH4C	0,0567	56,7	235,98
5	ABD	365 by Whole Foods Market, Bay Leaves Organic, 0.15 Ounce	3,99	B074VDHXVB	0,0043	4,3	1.173,45
6	Fransa	DUCROS - Laurier Feuilles Entières 17 g	1,75	B071H8G45G	0,0170	17,0	102,94
7	Fransa	Feuille de Laurier entières Monte Nativo (250g)	14,06	B0CST7B438	0,2500	250,0	56,24
8	Fransa	nalAmudhu Bay Leaves, 50g	10,8	B096H3WC81	0,0500	50,0	216,00
9	Japonya	アヌ横 大建屋 ローレルベイリーフ 10g	3,12	B08CDGM37L	0,0100	10,0	312,00
10	Japonya	JEAU CHAU ベイリーフ 20g	3,52	B0CHW813KY	0,0200	20,0	176,00
11	Japonya	ベイリーフスホール 100g	4,94	B005PTS0EK	0,1000	100,0	49,40
12	Hindistan	Organic Cart Natural Bay Leaves 100g	1,9	B07X6P2TZ8	0,1000	100,0	19,00
13	Hindistan	Pure Organio Organic Bay Leaf 100g	3,44	B091CJT8VB	0,1000	100,0	34,40
14	Hindistan	Carpe Victus Premium Bay Leaves 10g	0,4	B09M6X8B3R	0,0100	10,0	40,00
15	İngiltere	Bay Leaves 25g by Alpi Nature	3,87	B0D2TW4QZQ	0,0250	25,0	154,80
16	İngiltere	Old India Bay Leaves, 250g	8,81	B00JEHAKB4	0,2500	250,0	35,24
17	İngiltere	Greenfields Bay Leaves 25g	6,46	B08RSMBK3N	0,0250	25,0	258,40
18	Almanya	Fuchs Lorbeerblätter (150 g)	5,43	B08DDV25HP	0,1500	150,0	36,20
19	Almanya	Ostmann Gewürze – Lorbeerblätter 50g	2,05	B082VNQSRR	0,0500	50,0	41,00
20	Almanya	BIO Lorbeerblätter 75g	10,84	B0D1Y8RJ2D	0,0750	75,0	144,53
21	Meksika	Badia Bay Leaves Hojas de Laurel. 42.5 gramos	11,62	B002C52B94	0,0425	42,5	273,41
22	Meksika	Rani Bay Leaf (Leaves) Whole Spice 50g	24,00	B006P0KE88	0,0500	50,0	480,00
23	Meksika	Generic Badia Bay Leaves 1.5oz	13,25	B0CSB4JJDY	0,0425	42,5	311,76

Kaynak: amazon.com, amazon.fr, amazon.jp, amazon.in, amazon.co.uk, amazon.de, amazon.com.mx; 18.02.2025 tarihi itibarıyla

¹⁷ Güncel kur üzerinde yerel para birimi ile belirtilen tutarla ABD dolarına çevrilmiştir. İlgili ürünlerin Amazon platformundaki ilanlarında belirtilen güncel perakende satış fiyatlarını yansıtmaktadır.

¹⁸ ASIN: Amazon platformundaki ürünlerin tanımlanması, listelenmesi ve takip edilmesi amacıyla kullanılır. Aynı ürünün farklı Amazon ülke sitelerindeki ilanları genellikle aynı ASIN kodunu taşır.

¹⁹ Ürünlerin ağırlıkları kilogram (kg) cinsinden belirtilmiştir

²⁰ Ürünlerin ağırlıkları gram (g) cinsinden belirtilmiştir

²¹ Birim fiyatlar esas alınarak, ürünlerin içerik miktarları kg cinsine çevrilmiş ve bu doğrultuda kilogram başına düşen fiyatlar (\$/kg) hesaplanmıştır.

Ülkeler bazında perakende fiyatları geniş bir spektrumda farklılık göstermektedir. Bu fiyat farklılıkları; ürünün niteliği (örneğin, organik sertifikasına sahip olup olmaması), ambalaj büyüklüğü, ürünün menşei (örneğin Hint defne yaprağı – Tej Patta – gibi), marka değeri ve sunum şekli gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. Aşağıdaki tablo, farklı ülkelerdeki kg bazlı perakende fiyat farklılıklarını daha net şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 9: Kg Başına Ülke Bazlı Fiyat Farklılıkları

Ülke	En Düşük Kg Fiyatı (\$)	En Yüksek Kg Fiyatı (\$)	Ortalama Aralık (\$)
ABD	119,76	1173,45	120 – 235
Fransa	56,24	216,00	100 – 216
Japonya	49,40	312,00	49 – 312
Hindistan	19,00	40,00	19 – 34
İngiltere	35,24	258,40	35 – 154
Almanya	36,20	144,53	36 – 144
Meksika	273,41	480,00	273 – 480

Kaynak: amazon.com, amazon.fr, amazon.jp, amazon.in, amazon.co.uk, amazon.de, amazon.com.mx; 18.02.2025 tarihi itibarıyla

Ülkeler bazında değerlendirildiğinde, kilogram başına düşen perakende fiyatlarda önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. En düşük kg fiyatları Hindistan'da görülmekte olup, 19–40 \$ bandında seyretmektedir. Bu durumun temel nedeni, daha önce de belirtildiği gibi, piyasaya sürülen ürünlerin genellikle Hint defne yaprağı (Cinnamomum tamala) olmasıdır; bu ürün, asıl defne yaprağı türü olan Laurus nobilis'ten daha düşük fiyattan satılmaktadır.

Diğer yandan, ABD, Japonya ve Meksika pazarlarında kg fiyatları ciddi şekilde yükselmekte; özellikle küçük ambalajlı, markalı ve organik sertifikalı ürünlerde 200 \$'ın çok üzerinde fiyatlarla karşılaşmaktadır. Örneğin, ABD'de Whole Foods markasına ait organik bir ürün, 1.173 \$/kg fiyat ile en yüksek değeri göstermektedir.

Bu veriler, perakende pazarda ambalaj boyutu, marka değeri ve organik sertifikasyon gibi faktörlerin ürün fiyatlarını doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, ülkelere göre değişen vergi politikaları, ithalat rejimleri ve lojistik maliyetler de piyasa fiyatlarının şekillenmesinde etkili olmaktadır. Bu farklılıklar, üretici ülkelerin yüksek katma değerli ürünlerle pazarda yer alması hâlinde önemli kâr marjı fırsatları sunabileceğini göstermektedir.

4.4. 4.4. Küresel Defne Yaprığı ve Türev Ürünleri Tüketimi Eğilimleri

Defne dünya mutfaklarının vazgeçilmez baharatlarından biridir. Çorba, yahni ve soslara kattığı aroma ile bilinmektedir. Son beş yılda defne yaprağı ve türev ürünleri (baharat karışımları, kozmetik ve temizlik ürünleri gibi) tüketimi küresel bazda dikkat çekici eğilimler sergilemiştir. Doğal içeriklere, sağlık faydalarına ve uluslararası tatlara artan ilgi talebi yönlendirmiştir. Aşağıda ülke bazında pazar büyüklükleri, tüketici tercihleri, öne çıkan ürün trendleri, etik üretim fırsatları ve ambalaj tercihlerine dair bulgular sunulmuştur.

Küresel defne yaprağı pazarı istikrarlı bir şekilde genişlemektedir. 2022 yılı itibarıyla küresel pazarın değeri yaklaşık 841 milyon ABD doları olarak tahmin edilmiştir ve bu değer 2030 yılına kadar yıllık yaklaşık % 4 bileşik büyüme oranıyla yaklaşık 1,16 milyar ABD dolarına ulaşması beklenmektedir (Zion Market Research, 2023). Ülkeler bazında bazı eğilimler aşağıda listelenmiştir.

- Hindistan, her ne kadar ÷lkedeki tüketime defne yaprağı (laurus nobilis) yerine hint defnesi (cinnamomun tamala) olsa da, Asya'da defne yaprağı tüketime konusundaki büyümeyi yönlendiren başlıca ÷lkedir. Hint defnesini agresif biçimde, bazen üstü örtülü olarak bazen açıkça Akdeniz defnesi ile karıştırılacak şekilde pazarlamaktadır. Ülke pazarında hint defnesi olarak bilinen Tej patta günlük olarak kullanıldığı için iç talep çok yoğundur. Hindistan hükümeti defne üretimini destekleyen politikalar yürütmekte ve Tej patta için coğrafi işaret olarak arzı artırmaya çalışmaktadır (Zion Market Research, 2023). Bu anlamda gelecekte Türk defnesi pazarlayacak tüm girişimlerin Türk Defnesini tanımlayan 854 sayılı coğrafi işareti etkin biçimde koruyacak şekilde tanıtım ve pazarlama faaliyetleri gerçekleştirilmesi stratejik önem arz etmektedir.
- Türkiye, yüksek kaliteli Akdeniz defnesi üretimi ve ihracatı ile dünya pazarında çok önemli bir rol oynamaktadır. Türk defnesi zengin aromasıyla bilinir ve ülkenin stratejik konumu ihracatta avantaj sağlar. Türk üreticiler katma değer yaratmak amacıyla defne esansiyel yağı gibi ürünlerde de büyüme göstermiştir (örneğin 2021 yılında Goya Botanicals bay oil lansmanı) (Zion Market Research, 2023). Türkiye'de iç pazarda defne yaprağı geleneksel tariflerde (çorbalar, yahniler, buğulamalar) ve doğal defne sabunları üretiminde kullanılır.
- Çin, geleneksel Çin mutfağında defne yaprağı yaygın olmamakla birlikte, son yıllarda önemli bir ihracatçı olarak öne çıkmıştır (EssFeed., Tarih belirtilmemiş). Çin büyük ölçekli üretim ve etkin tedarik zinciri sayesinde pazar payını artırmıştır. İç tüketim sınırlıdır ancak Batı tariflerine ve bitki çaylarına artan ilgi ile az da olsa artış göstermektedir.
- ABD, dünyadaki en büyük defne ithalatçılarından biridir (EssFeed., Tarih belirtilmemiş). Uluslararası mutfaklara artan ilgi ve bitkisel ürünlerin sağlık faydaları sayesinde ABD'de defne talebi artmıştır (EssFeed., Tarih belirtilmemiş). Pandemi sırasında evde yemek pişirme oranındaki artış, defne talebinde de geçici bir artışa yol açmış, bu artış pandemi sonrası tamamen kaybolmamıştır.
- Avrupa'da defne yaprağı sabit bir talebe sahiptir zira Akdeniz ve Fransız mutfağında temel bir malzemedir. Almanya, Avrupa'da önemli bir defne ithalatçısıdır (EssFeed., Tarih belirtilmemiş). Almanya ve Hindistan, Türkiye ve Çin'den önemli hacimde ithalat yapmaktadır (EssFeed., Tarih belirtilmemiş). Avrupa pazarında tüketiciler yüksek kaliteli hasarsız bütün yaprakları tercih etmektedir. Fransa, İtalya ve İspanya kendi üretimlerini yapmalarına rağmen, Türkiye'den de ithalat yapmıştır. Avrupa'da doğal ve organik gıdalara yönelim, organik defne talebini artırmaktadır.
- Rusya defne kullanımının yüksek olduğu bir pazardır. ÷lkede geleneksel olarak güçlü ve büyük oranda ithalata dayalıdır. Brezilya ve Meksika, defneyi geleneksel tariflerde kullanan ÷lkelerdir ve bu ÷lkelerde talep istikrarlı biçimde seyretmektedir. Japonya ve Güney Kore, defneyi daha az tüketmekle birlikte Batı yemek kültürüne artan ilgi ile sınırlı fakat artan bir kullanım göstermektedir.

Tüm pazarlarda doğal ve organik baharatlara yönelim artmaktadır. Bu temiz beslenme eğilimi, defne talebine katkı sağlamıştır (EssFeed., Tarih belirtilmemiş). Ayrıca, pandemide defne dahil birçok baharatta satış artışına yol açan evde yemek pişirme alışkanlığı sürmektedir ve dolayısıyla defne gibi baharatlara talep artışının devam etmesine de izin vermektedir.

Defne yaprağı geleneksel olarak yemeklik bütün yaprak halinde satılırken, son beş yılda yeni ürün formları ve karışımları ile ürün yelpazesi genişlemiştir:

- Etnik mutfaklara olan küresel ilgi arttıkça defne yaprağı içeren baharat karışımları da popülerleşmiştir. Örneğin, defne yaprağı Hint garam masala, bazı Orta Doğu baharat karışımları ve Fransız bouquet garni (hazır baharat karışımları) içerisinde temel bir bileşendir. Hint ve Orta Doğu mutfakları dünya genelinde yaygınlaştıkça, bu defne içeren

baharat karışımları ABD'den Avrupa'ya mutfaklarda daha sık kullanılmaya başlanmıştır (Persistence Market Research., 2025).

Ayrıca, yoğun tempolu tüketiciler için hazır baharat karışımları (ör. yahni karışımı, et baharatı) daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte defne yaprağı tozu (öğütülmüş) pratik kullanım için bazı pazarlarda satılmaktadır.

İlginç bir diğer eğilim, defne yaprağı çayı tüketimidir: defnenin sağlık faydaları öne çıkarıldıkça bu çayların tüketimi artmıştır. Defne çayı poşet veya gevşek bitki karışımı olarak satılmakta, sindirim ve sağlık faydaları pazarlanmaktadır (Persistence Market Research., 2025). Bu gelişme, defne yaprağını mutfaktan sağlık alanına da taşımaktadır.

- Defne, mutfaktan çıkarak kişisel bakım ürünlerinde de öne çıkmaktadır. Türkiye ve Suriye'de üretilen ve Halep Sabunu veya Hatay Sabunu adıyla üretilen ve ana bileşeni defne yağı olan sabunlara olan ilgi artmaktadır. Bu eğilim, doğal ve el yapımı ürünlere olan küresel eğilimle örtüşmektedir. Üreticiler bu tip doğal defne sabunlarını kimyasal içermeyen alternatif olarak pazarlamaya başlamışlardır.

Sabun dışında, defne esansiyel yağı aromaterapi ve cilt bakımında kullanılmaktadır. Bu yağın antibakteriyel ve antifungal özellikleri olduğu düşünülmekte, ayrıca hoş bir bitkisel koku sunmaktadır.

Defne yağı içeren cilt bakım ürünleri, özellikle Ayurveda ve bitkisel tıp geleneklerinden esinlenen ürünlerde popüler hale gelmiştir (Persistence Market Research., 2025). Defne yağı, cilt pigmentasyonu azaltma, saç derisi sağlığını iyileştirme (saç toniklerinde kullanılır) ve ciltte anti-inflamatuar etkileri ile tanıtılmaktadır²². Hindistan'da Ayurveda etkisiyle güzellik ürünlerinde defne yağı kullanımı artmakta, spa ve masaj yağlarında da yer almaktadır.

- Temizlik ve Ev Kullanımı: İlginç bir yeni trend, defne yaprağının ev temizliği ve haşere kontrolü alanında kullanımını – bu, doğal temizlik ürünlerine yönelen tüketicilerin ilgisinden kaynaklanmaktadır (Cooktop Cove, 2024). Defnenin antibakteriyel özellikleri ve güçlü aroması, onu doğal temizlik çözümlerinde popüler hale getirmiştir. Örneğin, birkaç defne yaprağını silme suyuna eklemek veya temizlik solüsyonlarına katmak dezenfektan etki yaratmakta ve hoş bir koku bırakmaktadır. Bu pratik bilgi, henüz yaygın olmamakla birlikte, ev ipuçları bloglarında ve hatta TikTok videolarında sıkça paylaşılmakta, defne yaprağını mutfak dışında da tanınır hale getirmektedir. Ayrıca, defne yaprak ve yağları doğal böcek kovucu olarak kullanılmaktadır. Birçok ülkede kuru defne yaprakları kilerde veya dolaplarda haşereleri (baklagil güveleri, hamam böcekleri) uzak tutmak için yerleştirilmektedir. Kimyasal içermeyen temizlik ürünlerine yönelim, bazı butik markaların defne özü içeren temizlik spreyi ve çamaşır ürünleri üretmesine neden olmaktadır. Bu gelişmeler, defne yaprağının çok yönlü olduğunu ve mutfaktan ev hijyenine kadar geniş kullanım alanı sunduğunu göstermektedir.

²² A.g.e.

Tüketiciler ürünlerin nasıl üretildiğine daha çok önem verdikçe, etik şekilde üretilmiş baharatlara olan talep artmıştır. Bu durum, özellikle defne yaprağı üreten bölgelerdeki küçük işletmeler ile kooperatifler için farklılaşma imkanı yaratmaktadır:

- Organik ve Fair Trade Sertifikasyonu: Önemli bir eğilim, organik defne yaprağı ve adil ticaret sertifikalı ürünler için artan taleptir (EssFeed., Tarih belirtilmemiş) (Colorado Spice, Tarih belirtilmemiş). Sağlık ve çevreye duyarlı tüketiciler, pestisit içermeyen ve çiftçiyi destekleyen ürünleri tercih etmektedir. Avrupa ve Kuzey Amerika'daki doğal ürün mağazaları, menşei belirtilmiş (ör. "Organik Türk defne yaprağı") ürünleri satmayı tercih etmektedir. Fair Trade gibi etik sertifikalar, üreticilere pazar avantajı sağlamaktadır (Viral Spices, tarih yok). Bu tür sertifikalara sahip ürünler pazardaki rekabette büyük avantaj kazanmaktadır, zira bu belgeler ürünün sürdürülebilir biçimde üretildiğini ve üreticilerin adil şekilde kazandığını tüketiciye garanti etmektedir.

Türkiye'de defne yaprakları çoğunlukla doğadan toplanır. Bu yaprakların toplum tabanlı kooperatifler tarafından sürdürülebilir biçimde toplanması (ağaçların zarar görmemesi, yenilenmeye zaman bırakılması) etik tüketicilere cazip gelecek bir pazarlama unsuru olabilecektir. Örneğin, Hatay'ın DEFNE ilçesindeki kadın kooperatifi yabancı defne yapraklarını toplayıp işleyerek ihraç etmektedir; bu ürünlerin "toplum destekli üretim" hikayesi, yüksek fiyatlandırma imkanı sunmaktadır²³.

Özetle, etik ve sürdürülebilir üretim hem bir sorumluluk hem de fırsattır. Gelişmiş pazarlardaki yüksek gelir grubundaki tüketiciler, organik ve adil ticaret sertifikalı, kırsal toplulukları destekleyen baharatlar için ekstra ödeme yapmaya hazırdır. Bu uygulamaları benimseyen üreticiler ve kooperatifler sadık müşteri tabanı kazanabilir ve daha yüksek kârlı pazar segmentlerine ulaşabilir.

Aşağıda son beş yılda, defne yaprağı tüketiminde ve ürün geliştirmede bazı çarpıcı değişimler ortaya çıkmıştır:

- Defne yaprağı, sağlık faydaları (antioksidan, diyabet yönetimi vb.) nedeniyle dikkat çekmiş, bu da yeni kullanım alanları yaratmıştır. Tüketiciler giderek defne yaprağı çayı demlemekte veya defne içerikli gıda takviyeleri tüketmektedir. Sosyal medyada, defnenin kan şekeri düzenleyici ve inflamasyon azaltıcı etkileri vurgulandıktan sonra, defne sadece baharat değil bir sağlık ürünü olarak da ilgi görmektedir (GlobeNewswire, 2023). Bazı ülkelerindeki besin takviyesi endüstrisi, sindirim ve metabolizma sağlığı için defne özü içeren ürünler geliştirmektedir.
- Gıda üreticileri, ürün etiketlerinde doğal içerikler kullanma eğilimindedir – bu da sentetik tatlandırıcılar yerine doğal baharatlara yönelimi artırmıştır²⁴. Örneğin, konserve çorba veya hazır et suyunda gerçek defne yaprağı kullanımı, etikette "temiz içerik" sunmak için tercih edilir. Bu eğilim, defne talebine dolaylı katkı sağlar; çünkü hazır gıda üreticileri gerçek baharatları tercih etmektedir.
- Online satış kanallarının genişlemesi, tüketicilerin her yerden defne yaprağı (ve türev ürünlerini) satın almasını kolaylaştırmıştır (EssFeed., Tarih belirtilmemiş). Son beş yılda baharat e-ticareti büyük oranda büyümüştür. Artık tüketiciler belirli bir tür (örneğin, Türk defnesi, Kaliforniya defnesi, Hint defnesi) veya organik defne yaprağını internetten sipariş edebilmektedir. Bu durum, özellikle ürün çeşitliliği sınırlı olan ülkelerde fırsat yaratmıştır. Örneğin, Avustralya veya Güney Afrika'daki bir tüketici, çevrimiçi pazarlardan organik Türk defnesi sipariş edebilmektedir. Üreticiler ve kooperatifler için bu durum, yalnızca büyük ithalatçılara bağlı kalmadan Amazon, baharat siteleri veya kendi e-ticaret mağazaları

²³ Bakınız <https://www.instagram.com/defne.kadin.koop/>

²⁴ A.g.e.

üzerinden küresel tüketiciye doğrudan ulaşma fırsatı yaratmaktadır. Online satışlar, ürün hikayesini anlatabilen (menşei, etik üretim vb.) küçük üreticilere avantaj sağlamaktadır.

- Defne yaprağı içeren yenilikçi baharat karışımları ortaya çıkmıştır. Örneğin, bazı gurme markalar, yavaş pişirme baharat paketleri veya yahni baharat kitleri geliştirmiştir – bu kitlerde defne yaprağı ile diğer baharatlar bulunmakta ve tüketicilere kolaylık sağlamaktadır. Füzyon mutfaklarda, defne yaprağı kokteyller veya aromalı şuruplar gibi yaratıcı tariflerde yer almaya başlamıştır – bu henüz ana akım olmasa da üst segment restoran ve barlarda görülen ilginç bir yeniliktir.

Tüketim alışkanlıkları ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle, üreticiler (özellikle etik üretim yapan KOBİ'ler ve kooperatifler), ürünlerini her ülkenin kültürü ve pazar ihtiyacına göre özelleştirmelidir. Aşağıda, her ülkeye yönelik hangi defne ürün kategorilerine ve ambalaj büyüklüklerine odaklanılması gerektiğine dair bilgiler sunulmaktadır:

Tablo 10: Ükelere Göre Defne Pazarı: Ürün Türü, Ambalaj Tercihi ve Tüketici Beklentileri

ABD	Yüksek kaliteli yıpranmamış ve bütün halinde defne yaprakları ve özellikle organik ürün sunumu önemlidir. ABD'li tüketiciler organik sertifikaya değer vermektedir ve bunun için daha fazla ödeme yapmaya da hazırdırlar. Ülkede defne yaprakları küçük kavanozlarda (5 gr) perakende olarak satılmaktadır. Ayrıca daha yoğun kullanıcılar için (14gr/0.5oz) paketler de piyasada perakende pazarında sunulmaktadır. Ülkede genel olarak pratik kullanıma yönelik ürünler rağbet gördüğü için, defne yaprağını içeren baharat karışımları (ör. yahni karışımı, barbekü karışımları) da pazarda satılabilir. ABD'deki gıda hizmeti dağıtıcıları ise (1–5 lb'lik) toptan torbalarda satın almayı tercih etmektedirler.
Kanada	Daha küçük bir pazar olmasına karşın ABD'ye benzer bir pazardır. Özellikle organik ve GDO'suz etiketler Kanadalı tüketiciler için çekicidir. Küçük kavanozlar (~5gr) perakende için uygundur, ayrıca yoğun kullanım yapan tüketiciler için 20–50gr paketler cazip olabilmektedir. Kanada'da çorba ve sos üreten gıda üreticilerine toptan defne satma şansı bulunmaktadır.
İngiltere	İngiliz tüketiciler gurme baharatlara değer vermektedir. Perakende için 5–10g'lık küçük cam kavanozlar tercih edilmektedir; yaprakların bütünlüğü ve aroma kalitesi çok önemlidir. Organik ve fair trade etiketleri üst segment marketlerde öne çıkmaktadır. İngiltere'de Hint ve küresel mutfak yaygın olduğundan, Hint defnesi (tej patta) yoğun olarak satılmakta ve Türk defnesi ile rekabet etmektedir. Baharat karışımları (köri, yahni vb.) içinde defne kullanımı artırılabilir.
Almanya	Almanlar genellikle daha büyük paketleri tercih etmektedir (10–15g paketler), çünkü defne yaprağı ülke mutfağında sıkça kullanılmaktadır (yahni, turşu, sosis). Organik ürün Almanya'da çok önemlidir – Bio-Siegel sertifikası ürünün organik mağazalarda satışını kolaylaştırmaktadır. Çevre dostu ambalajlar (kâğıt torba) Alman tüketiciler için çekici bir unsurdur. Almanya'da büyük gıda endüstrisi vardır; defne 5–10 kg'lık toptan kutularda gıda firmalarına da satılabilmektedir.

Fransa	Fransa'da defne yaygın kullanılan bir üründür. Bu nedenle satın alan segment daha seçicidir. 5g'lık şık ambalajlar (ör. cam kavanoz) bu pazar için önerilmektedir. Bouquet garni setleri (defne, kekik, maydanoz) küçük paketler halinde pazarda alıcı bulabilir. Ayrıca Fransa'da bitkisel çaylar popüler olduğundan, defne çay veya sağlıklı yaşam ürünü olarak pazarlanabilir.
İtalya	İtalya'da defne birçok yemekte kullanılmaktadır, yerli üretim de vardır. Tüketiciler orta boy torbalar (10–20g) tercih etmektedir. Gıda üretim sektörü (konserve sos, fasulye, vb.) için toptan satış stratejisi uygundur. İtalya'da Türk defne yaprağı oldukça yüksek rağbet görmektedir.
Çin	Batı mutfağı etkisiyle niş ama artan iç pazar oluşmuştur. Defne, batı yemek kiti içinde (ör. yahni baharat seti) sunulabilmektedir. Küçük torbalar (5–10g) pazardaki tüketiciler için yeterli olmaktadır. Ayrıca geleneksel Çin tıbbi mağazalarında, defne sağlık için önerilen bir ürün grubu olabilir.
İspanya	İspanya için defne talebi sabittir. İspanya'da defne, yahni ve paella gibi yemeklerde kullanılmaktadır. Küçük kavanoz ve toptan satış uygundur.
Hindistan	Hindistan kendi defne yaprağını (tej patta) üretmektedir. Türk üreticileri için Hindistan pazarı ihracat için uygun değildir.
Japonya	Japon tüketiciler, şık ve düzenli ambalajı sevmektedir. 3–5g cam kavanoz önerilir. Defne kullanımı sınırlıdır ama Batı tariflerinde yavaşça artmaktadır.
Brezilya	Brezilya'da defne yemeklerde sık kullanılan bir üründür. Perakende pazarda 20–50g paketler uygundur. Brezilya iç pazarı çok rekabetçi bir pazar olduğu için ihracat şansı düşüktür.
Endonezya	Endonezya'nın yerel defne türü vardır. Ancak Spa sektörü için defne yağı fırsat olabilir.
Arjantin	Arjantin mutfağında defne kullanılmaktadır. 10–20g paketler ev kullanıcıları için idealdir. Gıda işleyicilerine toptan satış mümkündür.
Meksika	Meksika tariflerinde defne yaygındır. 10–25g paketler perakende uygundur. Baharat karışımları içinde defne yer alabilir. Yerel kültüre uygun ambalajlama önemlidir.
Güney Kore	Kore'de defne niş üründür. Küçük paketler (5g) veya çoklu baharat setleri ile satılabilir. Sağlık çayı veya güzellik ürünü olarak defne pazarlanabilir.
Ortadoğu Ülkeleri	Defne, pirinç yemekleri ve yahni için yaygındır. Pazar tamamen ithalata dayanır. 10–50g paketler ev kullanıcıları için uygundur; büyük paketler (50g+) geniş aile yapısı nedeniyle ilgi görebilmektedir. Baharat karışımları ile satış artırılabilir. Temizlik ve helal üretim önemlidir.

5. KASTAMONU DEFNE DEĞER ZİNCİRİ ANALİZİ

Bu bölümde, Kastamonu ili defne sektörüne ilişkin mevcut durumun tüm boyutlarıyla ortaya konulabilmesi amacıyla, analiz süreci "Mekânsal Değer Zinciri Analizi İçin Araç Kiti ve Uygulama Kılavuzu"²⁵ çerçevesinde yapılandırılmıştır. Analiz kapsamında sektörün temel dinamikleri, değer zincirindeki aktörlerin konumlanışı ve sektörü çevreleyen ekosistem ayrıntılı biçimde incelenmiş, Kastamonu defne sektörü özelinde bir değer zinciri haritası oluşturulmuştur. Bölgenin sektörel yapısını ve potansiyel gelişim alanlarını daha bütüncül değerlendirebilmek için, uluslararası metodolojilerden uyarlanan çok katmanlı analiz yaklaşımları benimsenmiştir. Bu kapsamda, pazar eğilimlerinden rekabet analizine, ürün yaşam döngüsünden ekosistem incelemelerine ve kaynak/kapasite gereksinimlerine kadar uzanan çeşitli analiz başlıkları altında sektörün mevcut yapısı derinlemesine değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, Kastamonu defne sektörünün sahip olduğu yapısal özellikler, analizlerin uygulanmasında belirli kısıtları da beraberinde getirmiştir. Özellikle bölgedeki değer zincirinin, sınırlı sayıda ve yoğun etkisi bulunan aktörler etrafında şekillendiği, diğer bir ifadeyle örneklem çerçevesinde baskın yanıtlayıcı (dominant respondent) etkisinin yüksek olduğu bir yapı arz ettiği görülmüştür. Bu tür örneklerde, literatürde de vurgulandığı üzere, mevcut veri setleri manipülasyon, yönlendirme veya temsil kabiliyeti sınırlılığı gibi metodolojik riskler taşımaktadır. Nitekim Kastamonu örneğinde, değer zincirinin belirleyici noktalarında faaliyet gösteren az sayıda aktörün görüşlerinin, saha verileri ve analiz çıktıları üzerinde orantısız etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, analiz sürecinde yalnızca aktör beyanlarına dayalı sonuçlar üretmek yerine, nitel veri kaynakları, ikincil istatistiksel veriler ve alan uzmanlarının değerlendirmeleri çok katmanlı biçimde harmanlanmış; saha bulguları, yerel dinamikler ve uzman görüşleri arasında analitik bir denge kurulmuştur. Özellikle veri setinin sınırlı ve yapısal olarak baskın yanıtlayıcı etkisine açık olduğu durumlarda, uzman yorumlarının ve saha tecrübelerinin analitik ağırlığı artırılarak, ulaşılan sonuçların temsil kabiliyeti ve güvenilirliği güçlendirilmiştir. Bu bağlamda, elde edilen bulgular salt nicel göstergelere indirgenmeden, Kastamonu defne sektörünün mevcut durumu ve potansiyel gelişim alanları, alan uzmanlarının bütüncül değerlendirmeleri ışığında çok boyutlu olarak ortaya konulmuş, yükseltme planlarının şekillendirilmesinde bu bütüncül metodolojik yaklaşım esas alınmıştır.

5.1. Pazar Eğilimi Analizi

Pazar eğilimi analizi, geçmiş ve cari pazar davranışlarının, pazarın ve alıcıların baskın modellerinin analizidir. Bir sektör için eğilim analizi yapmanın önemli bir unsuru; pazarın senaryosu, alıcıların tercihleri ve küresel makroekonomik ortama ilişkin iç görülerin elde edilmesidir. Pazar eğilimi analizi, bölgesel ve küresel pazarların ürün, fiyat, hacim ve pazar payı performansının değerlendirmeye tâbi tutulması ve öngörülmesiyle gerçekleştirilir. Pazar eğilimi analizi, seçilmiş sektör için yükseltmiş bir strateji formülasyonu geliştirilmesinde önem arz eden eğilimleri belirler²⁶.

Küresel ölçekte defne yaprağı (*Laurus nobilis*) pazarı istikrarlı bir büyüme trendi sergilemektedir. 2022 yılı itibarıyla dünya defne yaprağı ve türev ürünleri pazarı yaklaşık 841 milyon ABD doları değerindedir; bu değer 2030'a kadar yıllık ortalama %4 bileşik büyüme oranıyla 1,16 milyar ABD doları seviyesine ulaşacağı öngörülmektedir (Zion Market Research, 2023). Bu büyüme, tüketicilerin doğal içeriklere ve sağlık faydalarına yönelmesi ve dünya mutfaklarındaki uluslararası tatlarla artan ilgi ile yakından ilişkilidir. Son yıllarda defne yaprağının sadece geleneksel baharat olarak kullanımı değil, kozmetik, temizlik ve sağlık ürünlerindeki kullanımları da yaygınlaşmaktadır. Örneğin defne yaprağı çayı, aromaterapi yağları ve defne sabunu gibi ürünlere talep artışı gözlenmiştir. Pandemi

²⁵ Mekânsal Değer Zinciri Analizi İçin Araç Kiti ve Uygulama Kılavuzu, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ankara, 2020.

²⁶ Daha fazla bilgi için lütfen <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokumanflipbook/mekansal-deger-zinciri-analizi-icin-arac-kiti-ve-uygulama-kilavuzu/1852> adresini ziyaret ediniz.

döneminde evde yemek pişirme alışkanlığının artması da defne yaprağı tüketimini tetiklemiş ve pandemi sonrasında dahi bu talep yüksek seviyelerde kalmıştır.

Türkiye, dünya defne yaprağı üretiminde lider konumdadır. Türkiye 2023 yılında yaklaşık 37.140 ton defne yaprağı üretmiştir (Bakınız Grafik 1). Türkiye'nin defne yaprağı ihracatı 2024 yılında 73,2 milyon ABD dolarına ulaşarak önemli bir ekonomik değer yaratmıştır (Bakınız Tablo 2). Son dönemde Türkiye'nin defne ihracat pazarlarında kayda değer bir değişim yaşanmıştır: 2024 itibarıyla en büyük ihracat pazarı, toplam ihracatın yaklaşık %20'sini alan Tayland olmuştur (son beş yılda yıllık bileşik %92 büyümeye oranıyla hızlı bir artış). Vietnam ikinci büyük pazar konumuna yükselirken, geleneksel büyük alıcılar olan Çin ve ABD'nin payı azalmıştır (2019'da Çin %18,8 iken 2024'te %10,1; ABD %16'dan %9,4'e gerilemiştir). Bunun temel nedeni, Uzak Doğu'daki talep artışı ve bu ülkelerin defne yaprağına artan ilgisidir. Nitekim Hindistan gibi ülkelerde defne benzeri yaprakların (tej patta olarak bilinen Hint defnesi) günlük mutfakta yaygın kullanımı ve hükümet politikaları üretimi teşvik etmektedir. Hindistan, kendi türü olmasına rağmen defne tüketimindeki küresel artışın lokomotiflerinden biri olmuş; coğrafi işaret tescilleriyle üretimi artırma yoluna gitmiştir. Bu durum, Türk defnesinin uluslararası pazarda kalite ve coğrafi işaretle ayrılarak rekabet etmesini stratejik bir gereklilik haline getirmektedir.

Avrupa pazarında defne yaprağı talebi oturmuş ve istikrarlı seyretmektedir. Akdeniz mutfak kültürüne sahip ülkelerde (Fransa, İtalya, İspanya vb.) defne yaprağı yaygın kullanılan temel bir baharattır. Bu ülkeler kısmen kendi üretimlerini yapsalar da Türkiye gibi üretici ülkelerden ithalata devam etmektedir. Avrupa'da tüketiciler özellikle yüksek kaliteli, hasarsız bütün yaprakları tercih etmekte; doğal ve organik ürünlere yönelim nedeniyle organik sertifikalı Türk defnesine talep yükselmektedir. Örneğin Almanya önemli bir defne ithalatçısı olup, Bio-Siegel gibi organik sertifikalara sahip ürünler bu pazarda avantaj sağlamaktadır. Ayrıca Avrupa'da defne yaprağının bitki çayı olarak kullanımı ve bouquet garni gibi geleneksel karışımlar içinde satışı artan bir eğilim göstermektedir.

Diğer yandan, ABD dünyanın en büyük defne yaprağı ithalatçıları arasındadır. Uluslararası mutfaklara artan merak ve bitkisel ürünlerin sağlık yararlarına yönelik ilgi sayesinde ABD'de defne tüketimi artış eğilimindedir. Özellikle gurme restoran kültürünün ve evde gurme yemek pişirme trendinin yükselmesi, küçük ambalajlı, markalı ve organik defne yapraklarına talebi artırmıştır. Nitekim ABD perakende pazarında organik sertifikalı ve marka değeri yüksek ürünler kg başına 200 ABD dolarını aşan fiyatlardan alıcı bulabilmektedir. Örneğin Whole Foods marketlerinde satılan organik defne yapraklarının kg fiyatı 1.173 \$ gibi çok yüksek seviyelere ulaşmıştır (Bakınız Tablo 8). Bu veriler, pazarda ambalaj boyutu, marka ve organik sertifikasyon gibi unsurların fiyatları doğrudan etkilediğini göstermekte ve üretici ülke olan Türkiye için yüksek katma değerli ürün geliştirme fırsatlarına işaret etmektedir.

Türkiye iç pazarında defne yaprağı talebi daha çok geleneksel kullanımlarla sınırlıdır. Defne yaprağı ülkemizde genellikle yemeklik baharat olarak çorbalarda, yahnilerde kullanılırken; defne yağı Hatay yöresine özgü defne sabunu (Halep sabunu) üretiminde ve bazı geleneksel ilaç/kozmetik ürünlerinde değerlendirilmektedir. Son dönemde Türkiye genelinde doğal ve bitkisel ürünlere yönelim arttığı için, defne yaprağı çayı, defne yağlı şampuanlar ve kremler gibi ürünler sınırlı da olsa piyasada yer almaya başlamıştır. Ancak iç pazardaki bu gelişmeler henüz sınırlı ölçekte olup, Türkiye defne sektörü üretiminin büyük kısmı ihracata yöneliktir.

Kastamonu ili özelinde, defne sektörü Türkiye geneli pazar dinamiklerine entegre durumdadır ancak ölçek olarak daha küçük ve birkaç aktöre bağımlıdır. Kastamonu'da defne yaprağı hasadı yaklaşık 15-20 köyde yılda 3.000 ton yaş yaprak düzeyindedir. Bu üretim, Türkiye toplamının %10-12'sini karşılayarak Kastamonu'yu defne üretiminde önemli bir konuma getirmektedir. Pazar eğilimleri itibarıyla Kastamonu defnesinin büyük kısmı kurutulup ham madde olarak ihracata gitmekte, çok az bir bölümü il içinde katma değerli ürüne dönüşmektedir. Dolayısıyla Kastamonu, dünya ve Türkiye

defne pazarındaki büyümeden dolayı olarak fayda sağlamakla birlikte, mevcut yapısıyla pazardaki dalgalanmalara karşı kırılgan bir konumdadır. Fiyat trendleri dünya talebine göre şekillendiğinden, son yıllarda Uzak Doğu'dan gelen talep artışı Kastamonu'da tüccarların alım fiyatlarına bir miktar olumlu yansımış olsa da, üreticilerin (orman köylülerinin) eline geçen pay halen çok düşüktür (2024 sonu itibarıyla köylüye 6-7 TL/kg).

Çin yönüne ticaretin, başta ABD olmak üzere batı ülkeleri tarafından uygulanan ticari engellerin artması, bunun da Türkiye'den bu ülkeye yapılan defne sevkiyatını sekteye uğratması beklenmektedir. Buna önlem olarak uzakdoğu yönüne yapılan dış ticaretin kontrolü biçimde gelişmiş batı pazarlarına kaydırılması için önlemler alınması gerektiği düşünülmektedir.

Önümüzdeki dönemde iç ve dış pazarda organik, adil ticaret sertifikalı, işlenmiş defne ürünlerine yönelik eğilimlerin Kastamonu defne sektörü için de fırsatlar yaratacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda pazar eğilimlerine uyum sağlamak için Kastamonu'da organik üretim, izlenebilirlik ve ürün çeşitlendirme adımlarının atılması önem arz etmektedir.

5.2. Beş Güç Analizi

Bir sektördeki rekabet seviyesini incelemeye yönelik bir çerçeve olan Porter'ın beş güç analizi, iş stratejisi geliştirmeye yardımcı olur. Rekabetin yoğunluğunu ve dolayısıyla da sektörün çekiciliğini belirleyen beş güç analizi, bir sektöre yeni girenlerden gelen tehditler, sanayideki firmaların rekabeti, sanayinin dışından ikame tehdidi ve alıcıların ve satıcıların sahip olduğu gücü belirleyerek rekabete etki eden beş gücü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Beş güç analizi, bir sektörün stratejik etkinliğini saptamak ve belli ürün ve pazar segmentlerinde rekabet etmenin uzun ve kısa dönemli sonuçlarını belirlemek üzere yürütülür. Bu analizin yardımıyla, bir sektörün seçili ürün / pazar segmentleri itibarıyla çekiciliğine ve rekabetin önündeki engellere ilişkin net bir tablo elde edilir²⁷.

Daha önce de üzerinde durulduğu gibi, bölgedeki değer zinciri, sınırlı sayıda ve yoğun etkisi bulunan aktörlerin etrafında şekillenmekte, diğer bir ifadeyle örneklem çerçevesinde baskın yanıtlayıcı (dominant respondent) etkisinin yüksek olduğu bir yapı arz etmektedir. Değer zincirinin belirleyici noktalarında faaliyet gösteren az sayıda aktörün görüşlerinin, saha verileri ve analiz çıktıları üzerinde orantısız etkiye sahip olmasını engellemek amacıyla, beş güç analiz sürecinde yalnızca aktör beyanlarına dayalı sonuçlar üretmek yerine, uzmanlarının değerlendirmeleri ile analitik bir denge kurulmuştur.

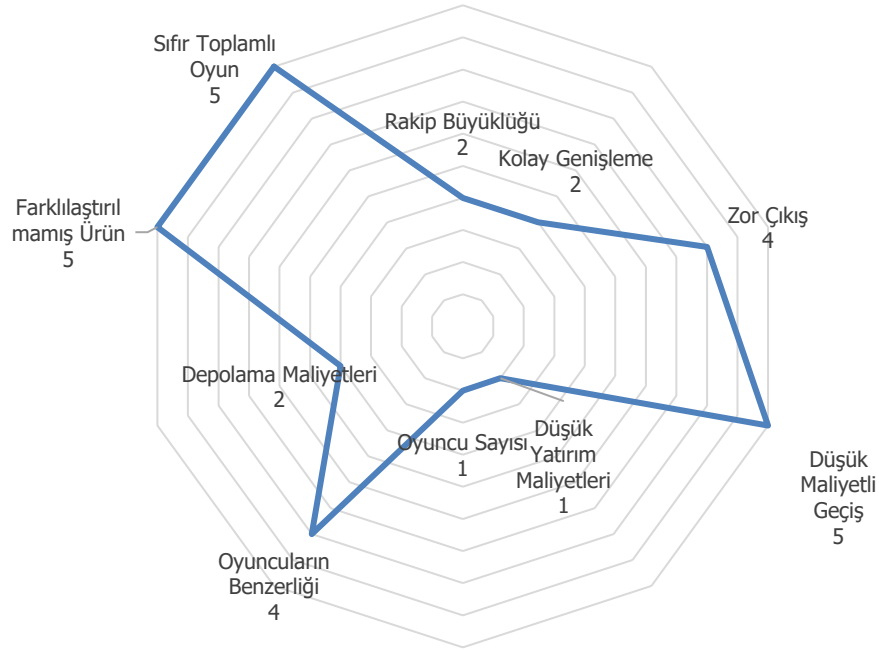
5.2.1. Mevcut Firmalar Arasındaki Rekabet Seviyesi

Mevcut firmalar arasındaki rekabet farklı göstergeler üzerinden ele alınmış ve bölgede yukarıda iki ana gruba ayrılmış sektör firmaları bu göstergeler üzerinden değerlendirilmiştir. Söz konusu göstergeler ve açıklamaları için Ek 1'i inceleyiniz.

Mevcut Firmalar arasındaki Rekabet Seviyesi aşağıda görselleştirilmiş ve analiz edilmiştir²⁸.

²⁷ Daha fazla bilgi için lütfen <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokumanflipbook/mekansal-deger-zinciri-analizi-icin-arac-kiti-ve-uygulama-kilavuzu/1852> adresini ziyaret ediniz.

²⁸ Analizde 5 kademeli bir likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5=çok etkili, etken ile1= en az arasında hareket etmektedir.

Grafik 3: Mevcut firmalar arasındaki rekabet seviyesi, Kastamonu defne sektörü

Kaynak: Saha Çalışması

Kastamonu defne sektörü özelinde mevcut firmalar arasındaki rekabet düzeyi, çeşitli yapısal ve sektörel göstergeler dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bunlardan ilki olan "Rakip Büyüklüğü" göstergesi, bölgede faaliyet gösteren firmaların ölçek farklılıklarının sektördeki rekabet dinamikleri üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Kastamonu'da yalnızca bir işleme tesisinin bulunması ve bu tesisin kapasite açısından görece sınırlı bir büyüklüğe sahip olması, rekabetin ağırlıklı olarak bölge dışındaki büyük ölçekli aktörler etrafında şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, bölge içi rekabetin sınırlı olduğu ancak bölge dışı büyük aktörlerin piyasa üzerindeki etkisinin yüksek olduğu bir yapıya işaret etmektedir.

"Kolay Genişleme" göstergesi sektörün ölçek büyütme ve yeni yatırımlarla kapasite artırma potansiyelini ifade etmektedir. Kastamonu özelinde bu göstergenin düşük seviyede olması, bölgede faaliyet gösteren firmaların gerek finansman, gerekse ham madde arzındaki yapısal sınırlılıklar nedeniyle hızlı ve kolay ölçek büyütemediklerini ortaya koymaktadır. Özellikle hammadde temininde yaşanan rekabet baskısı, mevcut firmaların genişleme kararlarını sınırlayan en önemli faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

"Zor Çıkış" göstergesi, sektöre giren firmaların pazardan çıkışının ne derece güç olduğunu göstermektedir. Kastamonu defne sektöründe, sektörün doğası gereği yüksek başlangıç yatırımları gerekmemekle birlikte, tedarik ilişkilerinin ve orman köylüleriyle kurulan bağların uzun vadede şekillendiği bir yapı mevcuttur. Bu nedenle pazardan çıkışın kolay olmadığı, sektörde kalıcılığın yüksek olduğu ve bunun rekabeti belirleyen faktörlerden biri olduğu söylenebilir.

"Düşük Maliyetli Geçiş" göstergesi, müşterilerin rakip firmalar arasında tercih değişikliğini kolaylaştıran veya zorlaştıran etkenleri yansıtmaktadır. Defne sektörü açısından, ürünün standardize olması ve alternatif tedarikçilerin bulunabilirliği göz önüne alındığında, müşterilerin düşük maliyetle tedarikçi değiştirme imkanına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, özellikle ihracatçı firmalar için tedarikçi sadakatinin zayıf olmasına ve fiyat rekabetinin ön plana çıkmasına yol açmaktadır.

“Düşük Yatırım Maliyetleri” göstergesi, sektöre giriş için gereken sabit ve değişken yatırım miktarının görece düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Kastamonu defne sektöründe özellikle geleneksel yöntemlerle faaliyet gösterecek küçük ölçekli girişimlerin sektöre görece düşük maliyetle dahil olabilmesi mümkündür. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, yatırım maliyetlerinin düşüklüğünün pratikte pazara etkin giriş anlamına gelmediğidir. Hammadde erişimi, tedarik ağlarının kontrolü ve sektörün mevcut oligopolistik yapısı, yatırım yapmış olmanın otomatik olarak pazarda varlık göstermek anlamına gelmediğini ortaya koymaktadır.

“Oyuncu Sayısı” göstergesi, piyasada faaliyet gösteren firma sayısının azlığını ve bu azlığın rekabet üzerindeki etkisini ifade etmektedir. Kastamonu örneğinde sektörde faaliyet gösteren firma sayısı oldukça sınırlıdır. Özellikle bölgede yalnızca bir işleme tesisinin varlığı ve komşu illerdeki birkaç büyük firmanın piyasada etkili olması, piyasanın yüksek derecede konsantre olduğunu göstermektedir. Bu yapı, piyasa üzerinde rekabetin sağlıklı işlenmesini engelleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

“Oyuncuların Benzerliği” göstergesi, pazardaki firmaların ürün ve hizmet yapılarının ne derece birbirine benzediğini, dolayısıyla farklılaşma alanlarının varlığını veya yokluğunu yansıtmaktadır. Kastamonu defne sektöründe üretim süreçleri ve sunulan ürünler büyük oranda benzerlik göstermekte, sektör standardize olmuş hammadde satışına dayalı bir yapıda kalmaktadır. Bu homojen yapı, fiyat rekabetini keskinleştirmekte ve pazarda inovasyonun sınırlı kalmasına yol açmaktadır.

“Depolama Maliyetleri” göstergesi, ürünün stoklanabilirliği ve stok maliyetlerinin rekabet üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Defne yaprağı kurutulduktan sonra görece uzun süre saklanabilen bir ürün olduğu için, teoride depolama avantajı bulunmaktadır. Ancak bölgede yeterli depolama altyapısının bulunmaması ve üreticilerin genellikle ürününü hızlı şekilde satmak zorunda kalması, pratikte bu avantajın yeterince kullanılmadığını göstermektedir.

“Farklılaştırılmamış Ürün” göstergesi, ürünün standardize olup olmadığı ve pazarda katma değerli, farklılaştırılmış ürünlerin bulunup bulunmadığı ile ilgilidir. Kastamonu defne sektöründe ürünün büyük kısmı, işlenmemiş veya basit işlenmiş standart hammadde şeklinde pazara sunulmakta, katma değerli ve farklılaştırılmış ürünlerin üretimi sınırlı kalmaktadır. Bu durum, sektörde fiyat rekabetini derinleştirirken, markalaşma ve ürün çeşitlendirme gibi alanlarda ciddi gelişme gereksinimi olduğunu ortaya koymaktadır.

“Sıfır Toplamı Oyun” göstergesi ise sektörün yapısal rekabet dinamiğini tanımlar. Kastamonu defne sektöründe özellikle hammadde tedarikine yönelik rekabet, sıfır toplamı bir yapıya sahiptir. Yani, bir aktörün elde ettiği ham madde veya pazar payı, doğrudan diğer aktörlerin kaybı anlamına gelmektedir. Bu yapı, işbirliğini zorlaştırmakta, bilgi paylaşımını engellemekte ve agresif rekabet uygulamalarını teşvik etmektedir.

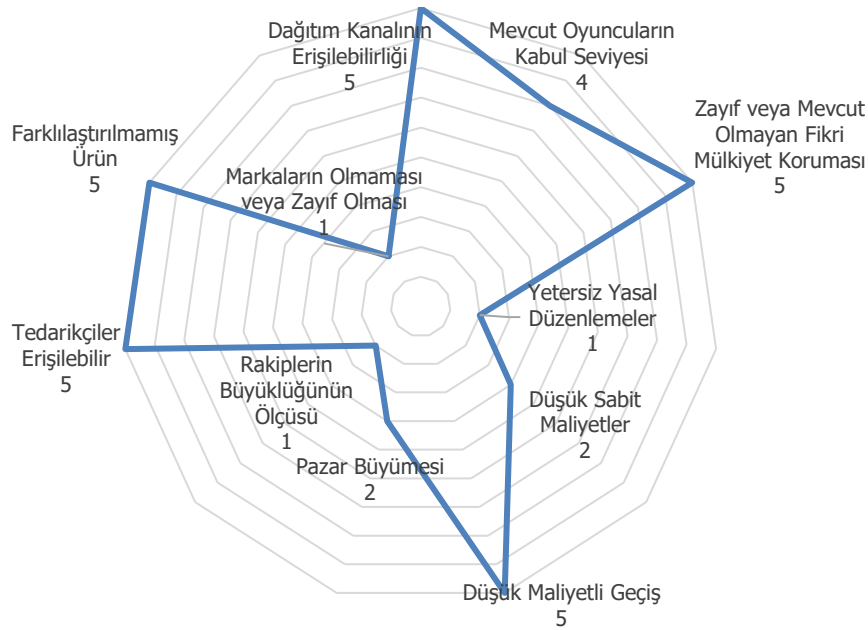
Genel olarak değerlendirildiğinde, Kastamonu defne sektöründe mevcut firmalar arasındaki rekabet, sınırlı sayıda güçlü aktörün etkisiyle şekillenen, oligopolistik özellikler barındıran, fiyat rekabetinin ve ham madde kontrolü mücadelesinin ön planda olduğu bir yapı arz etmektedir. Rekabetin daha sağlıklı ve adil bir zemine oturtulabilmesi için özellikle üretici örgütlenmesinin güçlendirilmesi, katma değerli üretimin teşvik edilmesi ve piyasa şeffaflığının artırılması gerekmektedir.

5.2.2. Pazara Yeni Giren Rakiplerin Yarattığı Tehdit

Pazara yeni giren rakiplerin mevcut firmaları üzerinde yarattığı tehdit farklı göstergeler üzerinden ele alınmış ve bu göstergeler üzerinden değerlendirilmiştir. Söz konusu göstergeler ve açıklamaları için Ek 1'i inceleyiniz.

Pazara yeni giren rakiplerin yarattığı tehdit aşağıda analiz edilmiştir²⁹.

Grafik 4: Pazara yeni giren rakiplerin yarattığı tehdit, Kastamonu defne sektörü

Kaynak: Saha Çalışması

Defne sektörüne yeni aktörlerin girişi, kısmen sınırlı kısmen mümkündür. Giriş bariyerleri arasında öncelikle hammaddeye erişim kısıtı bulunmaktadır; defne ormanları belirli bölgelerde olduğundan, yeni bir işletmenin yeterli hammadde tedarik ağı kurması zordur. Mevcut büyük firmalar yerel düzeyde ham madde tedarikini büyük oranda kontrol etmekte ve orman köylüleri ile araçlar üzerinde etkilerini kullanarak rakip alıcıların ortaya çıkmasını engelleyebilmektedir. Ayrıca orman idaresinin hasat süre ve miktarlarına yönelik düzenlemeleri, yeni girişimcilerin devamlı ham madde bulmasını zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte, sektör sermaye gereksinimi açısından çok yüksek giriş engellerine sahip değildir; kurutma ve paketleme gibi temel işlemler için orta ölçekli yatırımlar yeterli olabilmektedir. Nitekim son yıllarda kadın girişimciler şeklinde küçük ölçekli yeni aktörler ortaya çıkmaya başlamıştır. Örneğin Kastamonu-Tosya'da faaliyet gösteren bir girişim, köylerden doğrudan defne yaprağı alımı yaparak aracısız bir iş modeliyle piyasaya girmiştir. Ancak bu tür yeni girişimler, ham maddeye erişimde büyük oyuncularla rekabet etmekte zorlanmakta ve sınırlı kapasitede kalmaktadır.

Genel olarak yeni girişlerin tehdidi orta düzeyde sayılabilir: Sektöre girmek için teknolojik/finansal engeller çok yüksek olmasa da, pazarın mevcut yapısı ve ilişki ağları yeni oyuncuların büyümesini kısıtlamaktadır.

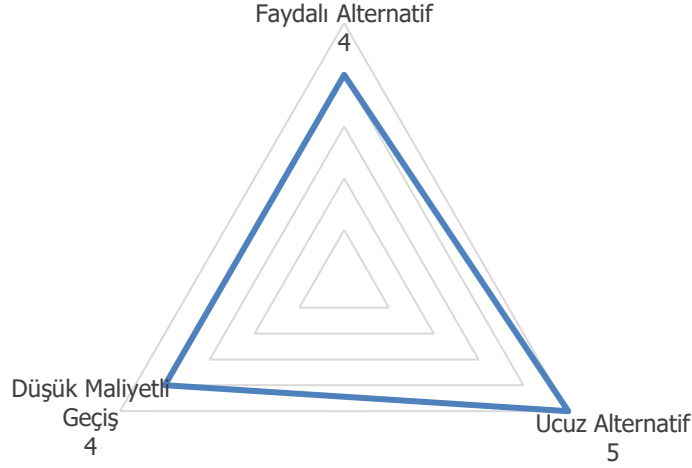
²⁹ Analizde 5 kademeli bir likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5=çok etkili, etken ile 1= en az arasında hareket etmektedir.

5.2.3. İkame Mal ve Hizmetlerin Yarattığı Tehdit

İkame mal ve hizmetlerin yarattığı tehdit farklı göstergeler üzerinden ele alınmış ve bu göstergeler üzerinden değerlendirilmiştir. Söz konusu göstergeler ve açıklamaları için Ek 1’i inceleyiniz.

İkame mal ve hizmetlerin yarattığı tehdit aşağıda analiz edilmiştir³⁰.

Grafik 5: İkame mal ve hizmetlerin yarattığı tehdit, Kastamonu defne sektörü

Kaynak: Saha Çalışması

Defne yaprağı için en önemli ikame, Hint defnesi olarak anılan Cinnamomum tamala türüdür. Hindistan ve çevresinde tej patta adıyla kullanılan bu yaprak, Laurus nobilis’ten aromatik farklılıklar gösterse de birçok yemek tarifinde benzer amaçla kullanılabilir. Nitekim İngiltere gibi Hint mutfağının yaygın olduğu pazarlarda Hint defnesi, Türk defnesiyle doğrudan rekabet eden bir ürün haline gelmiştir. Hint defnesinin avantajı, tropik iklimde kültür tarımıyla büyük miktarlarda üretilebilmesi ve fiyatının daha düşük olmasıdır.

Küresel pazarda bazı tedarikçiler maliyeti düşürmek adına bu ürünü Akdeniz defnesiyle karıştırarak veya yerine ikame ederek sunabilmektedir. Bu durum nihai alıcıların gerçekte hangi ürünü satın aldığını anlamasını zorlaştırdığı gibi, ticari istatistiklerde de ayrıştırmayı imkânsız kılmaktadır. İkame tehdidini artıran bir diğer faktör Çin gibi yeni üretici ülkelerin varlığıdır. Çin, Laurus nobilis olmasa da benzer aromatik yaprakları (örn. Kaliforniya defnesi veya farklı türleri) kendi pazarında sınırlı da olsa kullanmaya ve bazı ürünleri ihracata yönlendirmeye başlamıştır. Ancak Laurus nobilis’in kendine özgü aroması nedeniyle doğrudan tam ikamesi zordur; diğer baharatlarla ikame edilmesi (örneğin yemeklerde adaçayı veya kekikle değiştirilmesi) sınırlı durumlar dışında tercih edilmez. Yine de sentetik aromalar ve defne esansı kullanımı, gıda endüstrisinde sınırlı da olsa bir ikame riski oluşturabilir. Örneğin bazı hazır gıda üreticileri doğal defne yerine daha ucuz aroma vericiler kullanmayı seçebilir.

Genel olarak ikame ürün tehdidi yüksek düzeydedir: Hint defnesi gibi güçlü bir alternatif mevcut olmakla birlikte, Türk defnesinin üstün aroması ve kaliteli imajı sayesinde pazar payını koruma şansı yüksektir. Bu avantajın sürdürülebilmesi için Türk defnesinin coğrafi işaretinin korunması ve tüketici nezdinde farkındalığın artırılması kritik önem taşımaktadır.

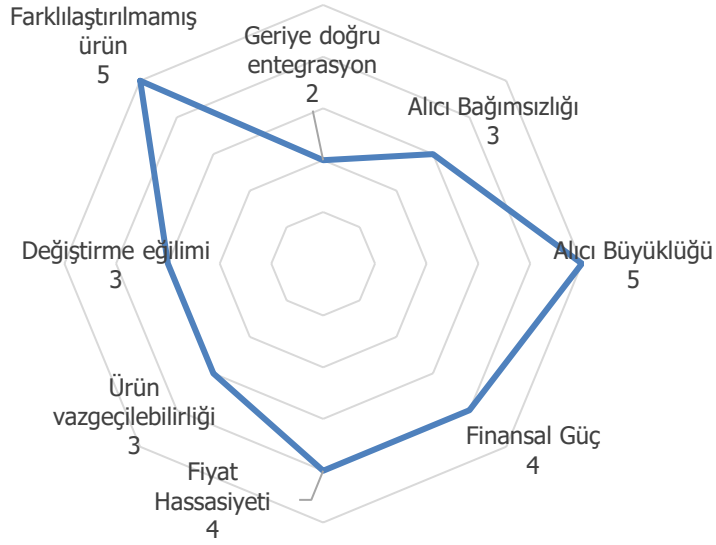
³⁰ Analizde 5 kademeli bir likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5=çok etkili, etken ile 1= en az arasında hareket etmektedir.

5.2.4. Alıcıların Pazarlık Gücünün Yarattığı Tehdit

Alıcıların pazarlık gücünün yarattığı tehdit farklı göstergeler üzerinden ele alınmış ve bu göstergeler üzerinden değerlendirilmiştir. Söz konusu göstergeler ve açıklamaları için Ek 1'i inceleyiniz.

Alıcıların pazarlık gücünün yarattığı tehdit aşağıda analiz edilmiştir³¹.

Grafik 6: Alıcıların pazarlık gücünün yarattığı tehdit, Kastamonu defne sektörü

Kaynak: Saha Çalışması

Defne yaprağının ana alıcıları, yurt içinde işleyici-ihracatçı firmalar, esans üreticileri ve yurtdışında baharat ithalatçıları ile gıda/kozmetik sanayi temsilcileridir. Bu alıcılar genel olarak pazarlıkta daha güçlü konumdadır. Özellikle uluslararası pazarda Türk defnesini büyük hacimlerde satın alan birkaç büyük ithalatçı ülke (Tayland, Vietnam, ABD, Çin vb.) bulunmakta ve bunlar alternatif tedarik kaynaklarına da erişebilmektedir (örneğin Hint defnesi veya Çin'deki üretim). Bu nedenle Türk ihracatçıları, büyük alıcıların fiyat ve kalite taleplerine uyum sağlamak zorundadır; alıcılar ürün standartlarını, ambalaj biçimlerini ve sertifika beklentilerini (ör. organik, fair trade) dikte edebilmektedir.

Yurt içindeki tabloya bakıldığında, Kastamonu özelinde az sayıda alıcı konumundaki işleme tesisleri, orman köylülerine karşı fiyat belirleyici konumdadır. Az sayıdaki güçlü alıcı – çok sayıdaki küçük satıcı dengesi nedeniyle alıcılar fiyatları düşük tutma ve koşulları belirleme imkanına sahiptir. Bunun sonuçlarından biri, defne yaprağının borsa veya açık artırma benzeri mekanizmalarda işlem görmemesidir. Türkiye genelinde defne yaprağı ticaretinin TOBB'a bağlı ticaret borsalarında işlem görmemesi, fiyat oluşumunda şeffaflığın sağlanamamasına ve dolayısıyla alıcıların pazarlık avantajını artırmasına yol açmaktadır. Büyük ihracatçı firmalar, küresel pazar hakkında bilgi sahibi olduklarından ve finansal güçleri bulduğundan, küçük üreticilere kıyasla daha dirençli ve taleplerini dikte edici konumdadır. Bununla birlikte, son tüketici tarafında özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika pazarlarında gittikçe bilinçlenen bir müşteri kitlesi vardır; bunlar kaliteli, organik ve etik üretim şartlarına uygun defne yaprağı talep etmektedir. Bu son kullanıcı eğilimi, Türk üreticiler için nihai müşteri nezdinde pazarlık gücünü bir miktar artırma potansiyeli taşır; zira sertifikalı ve kaliteli ürünü sunan üreticiler, araçları devre

³¹ Analizde 5 kademeli bir likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5=çok etkili, etken ile 1= en az arasında hareket etmektedir.

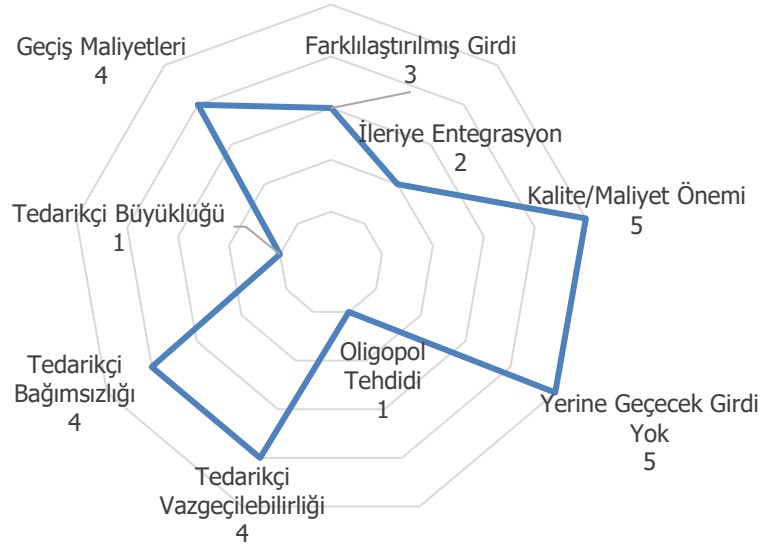
dışı bırakarak doğrudan bu talebe yanıt verebilirler. Ancak mevcut yapıda, genel olarak alıcıların pazarlık gücü yüksek düzeyde kalmaya devam etmektedir.

5.2.5. Tedarikçilerin Pazarlık Gücünün Yarattığı Tehdit

Tedarikçilerin pazarlık gücünün yarattığı tehdit farklı göstergeler üzerinden ele alınmış ve bu göstergeler üzerinden değerlendirilmiştir. Söz konusu göstergeler ve açıklamaları için Ek 1'i inceleyiniz.

Tedarikçilerin pazarlık gücünün yarattığı tehdit aşağıda görselleştirilmiş ve analiz edilmiştir³².

Grafik 7: Tedarikçilerin pazarlık gücünün yarattığı tehdit, Kastamonu defne sektörü

Kaynak: Saha Çalışması

Defne değer zincirinin başlangıcında yer alan orman köylüleri, yani defneyi toplayan hammadde tedarikçileri, Kastamonu'da oldukça dağınık ve örgütsüz bir yapıdadır. Köylüler genellikle bireysel veya aile düzeyinde hasat yapmakta, aracı tüccarlara veya doğrudan işleme tesisine ürün satmaktadır.

Mevcut durumda tedarikçilerin pazarlık gücü düşüktür. Bunun birkaç nedeni vardır:

- Köylülerin birlikte hareket ettiği kooperatif veya birliklerin bulunmaması,
- ürünün çabuk bozulabilen veya stoklanabilen bir ürün olmaması nedeniyle hasat döneminde hızlıca elden çıkarmak zorunda olmaları ve
- fiyat belirleme süreçlerinde şeffaflığın olmayışı nedeniyle gerçek piyasa değerini bilememeleri.

Kastamonu'da orman köylüsü defne yaprağının kg'ını 2024 sonu itibarıyla yaklaşık 6-7 TL gibi oldukça düşük bir fiyata satabilmektedir. Bu fiyat, defne yaprağının nihai piyasa değerinin (kurutulmuş 1. kalite ürün olarak yüzlerce TL/kg) yanında çok cüzi kalmaktadır. Orman köylüleri teorik olarak günde 450-500 kg yaş yaprak toplayıp yaklaşık 3.500 TL gelir elde edebilecek potansiyele sahip olsa da, pratikte bu gelirin önemli kısmı aracılar ve sonraki aşamalara gitmektedir. Tedarikçi sayısının çok, alıcı sayısının nispeten az olması köylüleri fiyat konusunda zayıf pazarlık pozisyonuna itmektedir. Bu durum gelir dağılımında adaletsizlik yaratmakta ve üreticilerin emeğinin karşılığını tam alamamasına yol açmaktadır. Tedarikçilerin pazarlık gücünü

³² Analizde 5 kademeli bir likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5=çok etkili, etken ile 1= en az arasında hareket etmektedir.

artırmanın en etkili yolu kooperatifleşme olarak görülmektedir; birleşen üreticiler böylelikle hem daha büyük miktarlarda pazarlık edebilir hem de fiyatlar konusunda şeffaflık talep edebilirler.

Genel Değerlendirme:

Yapılan Beş Güç Analizi, Kastamonu defne sektörünün yapısal kırılmalıklarının, aktörlerin pazardaki konumlarının ve güç dağılımının görünür hale gelmesini desteklemektedir. Analiz süreci boyunca baskın yanıtlayıcı etkisinin metodolojik sınırlılık yaratma potansiyeli göz önünde bulundurulmuş; saha verilerinin uzman değerlendirmeleriyle desteklenerek daha bütüncül sonuçlar hedeflenmiştir.

Elde edilen bulgular, sektörde özellikle üreticiler aleyhine gelişen güç asimetrisini ve katma değerin büyük ölçüde bölge dışına aktığını ortaya koymaktadır. Pazar yapısının, güçlü alıcılar ve sınırlı sayıdaki büyük oyuncu etrafında şekillendiği; buna karşın üretici kesimin dağınık, örgütsüz ve düşük pazarlık gücüne sahip olduğu görülmektedir. Sektörün uzun vadeli rekabet gücünü ve bölgesel refahı artırabilmek için, bu analiz bulguları doğrultusunda:

- Üretici kooperatiflerinin kurulması ve güçlendirilmesi,
- Katma değerli üretime (yağ, sabun, markalı ürün) geçişin teşvik edilmesi,
- Kalite sertifikalarının ve sertifikasyon sistemlerine uygun üretimin yaygınlaştırılması,
- Pazar şeffaflığının artırılması (ticaret borsası veya fiyat bilgi sistemleri yoluyla),
- Hammadde tedarik zincirinde sürdürülebilirlik ve verimlilik odaklı iyileştirmeler yapılması yararlı olacaktır.

Böylesi çok katmanlı bir müdahale, sektördeki mevcut güç dengesizliklerini dengeleyecek, Kastamonu defne sektörünün ulusal ve uluslararası pazarda daha rekabetçi, daha adil ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasını mümkün kılacaktır.

5.3. Ürün Yaşam Döngüsü Analizi

Bir pazardaki bütün ürünler pazara giriş, büyüme, olgunlaşma ve düşüş şeklindeki aşamalardan geçer. Bu sürece ürün yaşam döngüsü denir. Söz konusu aşamaların uzunluğu ürüne ilişkin pazarlama kararlarına bağlıdır. Bir ürünün yaşam döngüsünü anlamak pek çok nedenden ötürü sektör için önem taşır. En önemli nedenlerden biri ürün yaşam döngüsünü anlamının nakit akışının yönetilmesine yardımcı olmasıdır³³.

Defne yaprağı sektörü, ürün yaşam döngüsü kavramı çerçevesinde olgunluk aşamasına yakın bir büyüme evresi sergilemektedir. Bir tarımsal ürün olarak defne yaprağının mutfak baharatı şeklindeki kullanımı binlerce yıllık geçmişe sahip olup pazara yerleşik bir ürün olarak değerlendirilebilir. Dünya genelinde defne yaprağının baharat olarak tüketimi pek çok ülkede doyunluğa ulaşmıştır; Akdeniz mutfağında vazgeçilmezdir, kullanım alışkanlıkları oturmuştur ve talep büyük dalgalanmalar göstermeden süreklilik arz etmektedir. Bu bağlamda kuru defne yaprağı, yaşam döngüsünde olgunluk aşamasına girmiş bir ürün olarak kabul edilebilir. Nitekim kişi başına tüketimde radikal artışlar yerine istikrarlı veya hafif artış trendleri gözlenmektedir. Küresel pazarın yıllık %4 civarı büyüme ile orta hızda genişlemesi, defne yaprağı talebinin olgun bir piyasada nispeten yavaş ancak sürdürülebilir bir artış gösterdiğine işaret etmektedir.

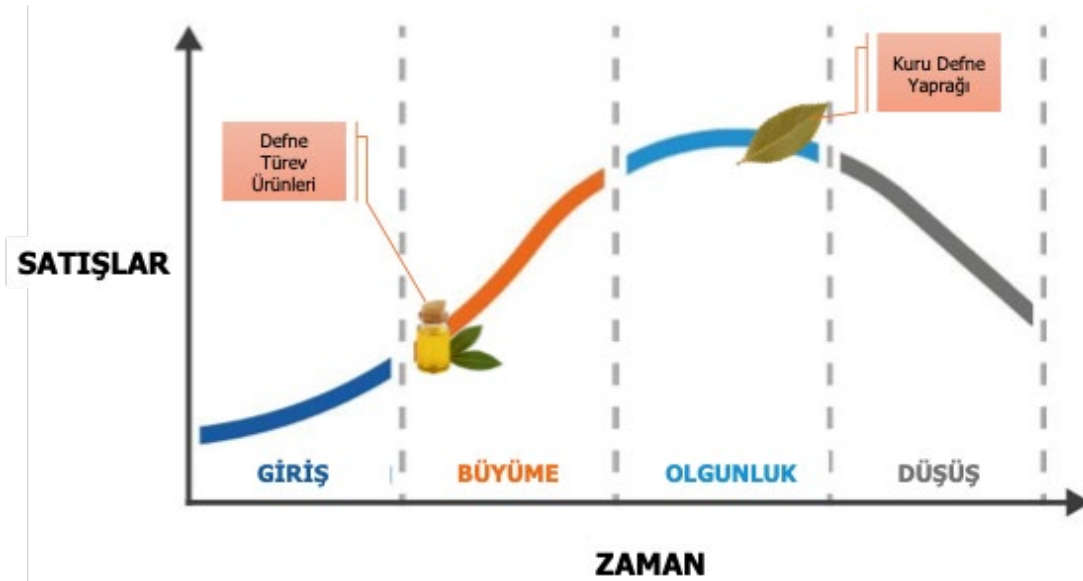
Bununla birlikte, defne yaprağından türetilen yeni ürünler ve defnenin farklı sektörlerdeki kullanımının yaygınlaşması, ürün yaşam döngüsüne yeni bir büyüme ivmesi kazandırmaktadır. Örneğin geleneksel kullanım biçimi dışında defne yaprağı çayı, defne esansiyel yağı, defne sabunu, kozmetik ürünler gibi alanlar henüz tam anlamıyla olgunlaşmamış, hatta bazıları giriş veya büyüme

³³ Daha fazla bilgi için lütfen <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokumanflipbook/mekansal-deger-zinciri-analizi-icin-arac-kiti-ve-uygulama-kilavuzu/1852> adresini ziyaret ediniz.

aşamasında ürün kategorileri sayılabilir. Son beş yılda defne yaprağının toz halde baharat karışımlarına girmesi, hazır sos kitlerinde kullanılması, aromaterapi yağlarına dönüşmesi gibi yenilikler ürünün yaşam eğrisini uzatan gelişmelerdir. Özellikle defne esansiyel yağı ve defne içerikli kişisel bakım ürünleri küresel pazarda yükselen trendler yakalamıştır. Örneğin Ayurveda ve doğal kozmetik akımları sayesinde defne yağı içeren cilt bakım ve saç bakım ürünleri geniş bir coğrafyada popülerlik kazanmaktadır. Bu gelişmeler, defne yaprağı sektörünün tek bir ürün olarak değil, birden çok ürün ailesi olarak ele alınmasını ve her birinin yaşam döngüsünün farklı noktalarda değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Kastamonu defne sektörü açısından bakıldığında, ildeki mevcut üretim yapısı geleneksel (olgun) ürün olan kuru defne yaprağı üretimine odaklıdır. Bu segmentte Kastamonu üreticileri uzun süredir faaliyet göstermekte olup, ürün kalitesi ve verimlilik bakımından belli bir tecrübe düzeyine ulaşmıştır. Ancak katma değerli ürün üretimi (yağ, sabun vb.) henüz emekleme aşamasındadır, dolayısıyla Kastamonu'nun bu alanlarda giriş-büyüme evresinde olduğu söylenebilir. Örneğin şu anda ilde defne yaprağından yağ damıtma veya sabun imalatı yapan entegre bir tesis bulunmamaktadır; bu tür faaliyetler ancak küçük girişimler düzeyinde veya il dışında yapılabilmektedir. Bu da Kastamonu'nun defne değer zincirinde daha ileri aşamalara geçiş yapmadığını, hala ham madde tedarikine dayalı olgunlaşmış bir süreçte sıkışıp kaldığını göstermektedir.

Grafik 8: Ürün Yaşam Döngüsü, Defne

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

Ürün yaşam döngüsü perspektifinden stratejik olarak değerlendirirsek: Kuru defne yaprağı için olgunluk aşamasında olmanın getirdiği zorluk, fiyatların görece düşük artış göstermesi ve rekabetin maliyet üzerinden olmasıdır. Bu aşamada ürün farklılaştırması ve yeni pazarlara açılma olmaksızın gelir artışı sınırlı kalacaktır. Nitekim Kastamonu'da da kuru yaprak satışından elde edilen gelirin büyük kısmı dışarıya gitmekte, üreticilerin geliri düşük kalmaktadır. Buna karşılık, defne yağları ve işlenmiş ürünler hala büyüme potansiyeline sahiptir; yenilikçi kullanım alanlarının keşfiyle talep artmaktadır. Örneğin küresel temizlik trendlerinde defne yaprağının doğal dezenfektan olarak kullanımı gibi yeni nişler doğmaktadır (yer temizliği suyuna defne yaprağı eklemek gibi halk uygulamalarının ticarileşmesi). Bu tür ürünler yaşam döngüsünün erken evrelerinde olduğundan, doğru yatırımlarla yüksek büyüme yakalanabilir.

Sonuç olarak, defne sektörü hem olgun bir ana ürün (kuru yaprak) hem de yükselen tali ürünler barındıran melez bir yapıdadır.

Kastamonu'nun stratejik tercihi, bir yandan olgun üründe verimliliği ve kaliteyi artırarak maliyet liderliğini sürdürmek ve pazar payını korumak; buna paralel olarak büyüme evresindeki defne türlerinde erken pozisyon alarak katma değer artışını sağlamak olabilir. Bu denge, sektöre hem kısa vadede istikrar hem de uzun vadede sürdürülebilirlik kazandıracaktır. Örneğin Kastamonu'da kurulabilecek bir defne işleme merkezi ile sabun, yağ gibi ürünlere girilmesi, ilin ürün portföyünü çeşitlendirecek ve yaşam döngüsünde yeni büyüme alanlarına geçişini hızlandıracaktır. Dünya pazarındaki ılımlı büyüme projeksiyonları göz önüne alındığında, Kastamonu defne sektörünün önümüzdeki 5-10 yıllık periyodu bir dönüşüm ve atılım dönemi olarak değerlendirmesi, yaşam döngüsünün olgunluk tuzağına düşmeden yeni bir büyüme patikasına yönelmesi kritik önem taşımaktadır.

5.4. Rekabetçi Konum Analizi

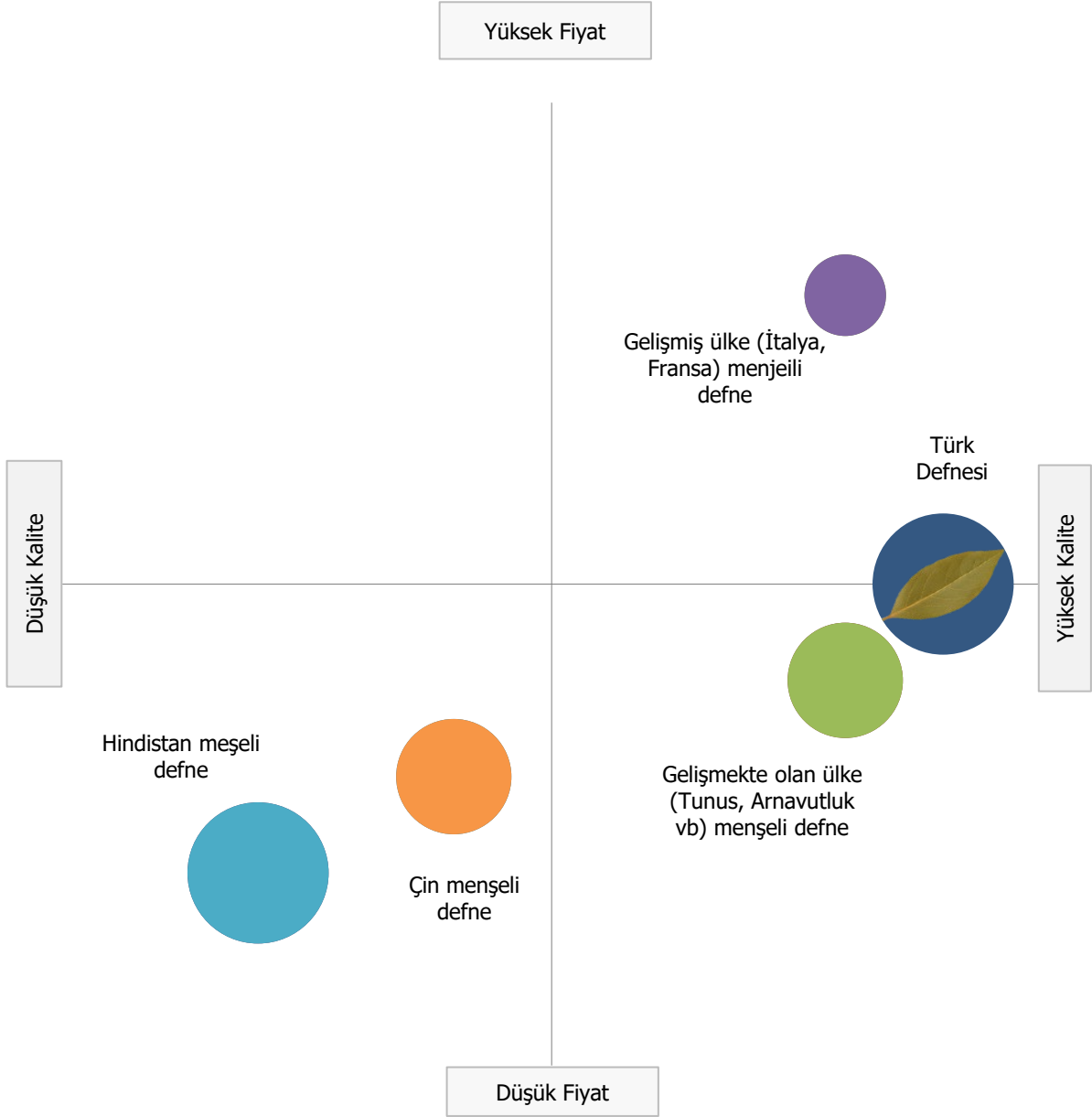
Rekabetçi Konum Analizi, başlıca sektör ürünlerini ve hizmetlerini arzu edilen pazar segmenti itibarıyla ayırt edici özellikler bazında rakipleri karşısında incelemek üzere yapılır. Bu analiz sektör paydaşlarının sektörün tercihen daha yüksek katma değerli bir pazar segmentine veya en düşük maliyetli konuma getirilmesine yönelik olanaklar hakkında bilgilendirilmelerine yardımcı olur. Ürün konum analizi, ürünün konumunun kompleks olma, kalite ve katma değer itibarıyla belirlenmesine yardımcı olan kısımdır. Maliyet karşılaştırma bileşeni, geliştirilebilir belli başlı alanların önceliklendirilmesine ve yapılandırılmasına, aynı zamanda ölçülebilir ve ulaşılabilir hedefler belirlenmesine yardımcı olur³⁴.

Türkiye genelinde üretilen defne yaprağı, Akdeniz havzasının en kaliteli *Laurus nobilis* türlerinden biri olarak uluslararası pazarda yüksek aroma, bütünlük ve uçucu yağ oranıyla dikkat çekmektedir. Bu kalite avantajı, Türkiye'yi küresel pazarda güçlü kılmaktadır. Ancak, mevcut ihracat yapısına bakıldığında Türkiye defnesi büyük ölçüde düşük işlenmiş, dökme kuru yaprak olarak ihraç edilmekte, dolayısıyla ürün nihai pazara düşük fiyatla ulaşmaktadır. Türkiye, yüksek kalite sunmasına rağmen pazarda orta-düşük fiyat segmentinde, hammadde tedarikçisi rolüyle konumlanmaktadır.

Kastamonu ili ise Türkiye'nin bu genel konumunun küçük ölçekli bir yansımısını sergilemektedir. Kastamonu orman köylüleri yüksek kaliteli yaprak hasadı gerçekleştirmekte, ancak ürünü büyük oranda işlenmeden ve markalaşmadan tüccarlara satmaktadır.

Dünya genelinde diğer üretici ülkelerle kıyaslandığında Hindistan düşük kalite ve çok düşük fiyat sunarak agresif fiyat rekabetiyle pazarda pay ararken, Çin nispeten daha iyi kalite ama hâlâ düşük fiyat düzeyinde ölçek avantajıyla öne çıkmaktadır. Buna karşılık İtalya ve Fransa gibi gelişmiş ülkeler, defne yaprağını markalı, ambalajlı ve katma değerli ürünlere dönüştürerek yüksek kalite ve yüksek fiyat segmentinde konumlanmaktadır. Arnavutluk ve Fas gibi küçük Akdeniz üreticileri ise sınırlı ölçekleri nedeniyle pazarın butik segmentinde, orta-yüksek kalite ve orta fiyat seviyesinde yer almaktadır.

³⁴ Daha fazla bilgi için lütfen <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokumanflipbook/mekansal-deger-zinciri-analizi-icin-arac-kiti-ve-uygulama-kilavuzu/1852> adresini ziyaret ediniz.

Grafik 9: Rekabetçi Konum Haritası, Defne

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

Bu analiz ışığında Kastamonu'nun mevcut rekabetçi konumunu geliştirmesi için kooperatifleşme, markalaşma ve nihai ürün üretimi kritik önemdedir. Özellikle "Kastamonu Doğal Defne" gibi yöresel markaların oluşturulması, coğrafi işaret ve sürdürülebilirlik belgeleriyle desteklenmesi, Kastamonu defnesinin hem iç hem dış pazarda yüksek kalite-yüksek fiyat segmentine taşınmasını mümkün kılacaktır. Bu sayede Kastamonu sadece üretim hacmiyle değil, yarattığı katma değer ve üretici gelirleriyle küresel pazarda daha güçlü bir pozisyona ulaşabilecektir.

5.5. Eko-Sistem Analizi

Eko-sistem analizinin amacı sektörün kendi kontrolü dışındaki etmenlerin değer yaratma sürecine olan etkilerini sorgulamak, politika yapıcı mercilere yükseltme olanaklarını işaret etmektir. Sektörün faaliyet gösterdiği ortama yönelik kuş bakışı bir görünüm sağlar. Yükseltme planı aşamasında

sektörün yapması gerekenlerin yanı sıra yerel ve/veya ulusal yönetimin iyileştirmesi gereken hususlara dikkat çekilmesine olanak tanır³⁵. Eko-sistem analizi politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal ve çevresel etkenler olmak üzere altı farklı etkenin iş ortamı ve işletmelerin iş yapış biçimleri üzerine etkilerini ölçmeye odaklanır³⁶.

Aşağıda sektörel ilişkin gerçekleştirilmiş olan eko-sistem analizinin bulguları paylaşılmaktadır.

5.5.1. Politik Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri

Politik ortam, sektörde yapısal iyileşme için potansiyel sunsa da, mevcut durumda müdahaleler parçalı ve etkinlik düzeyinin sınırlı kaldığı düşünülmektedir. Özellikle piyasa şeffaflığı ve adil rekabet için daha güçlü politik düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Tablo 11: Eko-sistem Analizi, Politik Etmenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü

Olumlu Etkenler	Olumsuz Etkenler
<ul style="list-style-type: none"> OGM'nin rehabilitasyon ve sürdürülebilirlik odaklı politikaları KUZKA ve yerel yönetimlerin sektöre artan ilgisi Kooperatifleşmeyi teşvik eden kırsal kalkınma politikalarının varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Hasat periyotlarında şeffaf olmayan değişikliklerin gerçekleştirilme olasılığı Sektöre yönelik bütüncül ulusal politika eksikliği Fiyat şeffaflığı ve piyasa denetimi yetersizliği
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> Üretici kooperatifleri yoluyla piyasa gücü ve gelir artışı Ticaret borsalarında işlem görmenin gündeme gelebilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Politik müdahalelerle piyasanın bozulma riski Hasat izin süreçlerinde uygulama farklılıkları

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

5.5.2. Ekonomik Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri

Ekonomik yapı, kısa vadede döviz getirisi sunsa da, yapısal sorunlar sürdürülebilir büyümeyi sınırlandırmaktadır. Katma değerli üretim ve üretici gelirinin adil dağılımı için yatırım, finansman ve örgütlenme mekanizmalarının güçlendirilmesi gereklidir.

Tablo 12: Eko-sistem Analizi, Ekonomik Etmenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü

Olumlu Etkenler	Olumsuz Etkenler
<ul style="list-style-type: none"> Türkiye'nin küresel defne ihracatındaki liderliği Katma değerli ürünlerin yüksek kâr potansiyeli (ör. defne tohumu yağı) Bölge ihracatına ve döviz girdisine katkı 	<ul style="list-style-type: none"> İl ekonomisinin düşük katma değerli hammadde satışına dayanması Fiyat oluşumunun şeffaf olmaması, öngörü eksikliği Küçük üreticilerin finansmana erişim sorunu

³⁵ Daha fazla bilgi için lütfen <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokumanflapbook/mekansal-deger-zinciri-analizi-icin-arac-kiti-ve-uygulama-kilavuzu/1852> adresini ziyaret ediniz.

³⁶ Kastamonu'daki defne değer zinciri aktör sayısının sınırlı olması, sektördeki yapısal dağınıklık, resmi verilerin yetersizliği ve paydaşların bir bölümünün mikro ölçekli, kayıt dışı veya dağınık çalışması gibi nedenlerle geniş katılımlı çalıştay, sosyal ağ analizi, CBS tabanlı detaylı mekânsal haritalama gibi bazı bileşenler gerçekleştirilememiştir. Dolayısıyla eko-sisteme dair değerlendirmeler büyük ölçüde uzman görüşlerine, yerel paydaşlarla yapılan nitel mülakatlara ve saha gözlemlerine dayanmaktadır.

Olumlu Etkenler	Olumsuz Etkenler
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> Katma değerli ürün üretimiyle gelir artışı İl dışına giden ekonomik değerın bölgede tutulabilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Döviz kurlarındaki dalgalanmalar Düşük gelir – düşük yatırım döngüsünün kısır döngü yaratması

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

5.5.3. Sosyal Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri

Sektörün sosyal sürdürülebilirliği, örgütlenmenin geliştirilmesi ve gelirlerin artırılması ile mümkündür. Özellikle gençlerin sektöre kazanımı ve kadınların aktif rol alması için sosyal politikalara ihtiyaç vardır.

Tablo 13: Eko-sistem Analizi, Sosyal Etkenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü

Olumlu Etkenler	Olumsuz Etkenler
<ul style="list-style-type: none"> Defne sektörünün kırsalda geçim kaynağı olması Kadın emeğinin ve girişimciliğinin sektörde yer bulması Sosyal dayanışmayı artıracak kooperatifleşme potansiyeli 	<ul style="list-style-type: none"> Üreticilerin örgütsüz ve pazarlık gücünün düşük olması Genç nüfusun sektörden uzaklaşması eğilimi Toplayıcıların aracı bağımlılığı
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> Kooperatifleşmeyle sosyal yapı ve güven duygusunun güçlenmesi Kadın girişimciliği destekleriyle kadın istihdamının artması 	<ul style="list-style-type: none"> Genç nüfusun sektörden tamamen kopma riski Köyler arası rekabetin derinleşmesi

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

5.5.4. Teknolojik Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri

Doğru yatırımlar ve eğitim programları ile teknoloji kullanımının artırılması, ürün kalitesini ve rekabet gücünü önemli ölçüde yükseltecektir.

Tablo 14: Eko-sistem Analizi, Teknolojik Etkenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü

Olumlu Etkenler	Olumsuz Etkenler
<ul style="list-style-type: none"> Kurutma teknolojilerinin modernizasyon fırsatı Katma değerli üretim için distilasyon teknolojilerine yatırım imkânı Dijital pazarlama ve e-ticaret potansiyeli 	<ul style="list-style-type: none"> Sektörde yatırımların sayıca azlığı Mekanizasyon ve otomasyonun yaygın olmaması Dijital pazarlama bilgi ve beceri eksikliği
Fırsatlar	Tehditler

<ul style="list-style-type: none"> Modern tesis yatırımlarıyla kalite ve verim artışı E-ticaret kanallarıyla doğrudan tüketiciye ulaşım 	<ul style="list-style-type: none"> Yetersiz teknoloji kullanımı nedeniyle dünya pazarında rekabet gücü kaybı Teknolojik yetersizlik nedeniyle yüksek fire ve kalite kaybı
---	---

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

5.5.5. Yasal Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri

Mevzuatın uygulanabilirliği ve denetim kapasitesi güçlendirilmelidir. Coğrafi işaret ve ticari standartların takibinin yaygınlaştırılması, hem iç piyasada hem de ihracatta ürünün itibarını ve fiyatını artıracaktır.

Tablo 15: Eko-sistem Analizi, Yasal Etkenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü

Olumlu Etkenler	Olumsuz Etkenler
<ul style="list-style-type: none"> Orman mevzuatı çerçevesinde sürdürülebilir hasat düzenlemeleri Türk defnesinin AB’de coğrafi işaret koruması alması Tıbbi aromatik bitki ihracatına yönelik devlet destekleri 	<ul style="list-style-type: none"> Üreticilerin kayıt dışı çalışması (borsanın aktif kullanılmaması) ve sosyal güvenlikten yoksunluk
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> Üretici kooperatifleriyle kayıtlı ve güvenceli çalışma modelleri 	<ul style="list-style-type: none"> Yetersiz denetimlerin kalite sorunları yaratması (ulaşımı kolay bölmelerde sürekli kesim olması) Coğrafi işaret sahteciliği ve piyasa itibarının zedelenmesi (tej patta örneği)

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

5.5.6. Çevresel Etkenlerin Defne Sektörü Üzerine Etkileri

Ekosistem sağlığının korunması uzun vadeli üretim için kritik önemdedir. Sürdürülebilir hasat bilinci, çevre odaklı iş birlikleri ve iklim uyum stratejileri geliştirilmelidir.

Tablo 16: Eko-sistem Analizi, Çevresel Etkenlerin Etkisi, Kastamonu Defne Sektörü

Olumlu Etkenler	Olumsuz Etkenler
<ul style="list-style-type: none"> Kastamonu’nun güçlü orman yapısı ve doğal defne yayılış alanı İstilacı türlerle mücadele programlarının uygulanıyor olması 	<ul style="list-style-type: none"> Bilinçsiz ve aşırı toplama nedeniyle ekosistem tahribatı İklim değişikliğinin habitatı olumsuz etkileme riski Sürdürülebilir hasat uygulamalarının yaygın olmaması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> Sürdürülebilir orman yönetimiyle uzun vadeli üretim güvencesi Atık dalların enerji geri kazanımı veya çevre dostu kullanım imkanları Atık dalların biyokütle veya malç olarak değerlendirilme fırsatı 	<ul style="list-style-type: none"> İklim değişikliği nedeniyle habitat kaybı ve verim düşüşü Orman yangını ve toprak erozyonu risklerinin artması

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

5.6. Kaynak/Yetkinlik Bazlı Gereksinim Analizi

Sektörü etkileyen iç ve dış dinamikleri daha iyi anlayabilmek, sektörün güçlü ve zayıf yanları ile fırsat ve tehditlerini ortaya koyabilmek amacıyla, yapılandırılmış kaynak/yetkinlik bazlı bir gereksinim analizi³⁷ gerçekleştirilmiştir.

Aşağıda gerçekleştirilmiş analiz sonucu ortaya çıkan tablo incelemeye sunulmuştur.

Tablo 17: Kaynak/ Yetkinlik Bazlı Gereksinim Analizi, Kastamonu Defne Sektörü

Fonksiyon / Gereksinim Alanı	İnsan Kaynakları	Finansal Kaynaklar	Fiziksel ve Teknik Altyapı	Örgütlenme ve İlişkiler Ağı	Bilgi - Deneyim,
Pazarlama Fonksiyonu	Pazarlama uzmanı eksikliği, ihracat bilgisi yetersizliği, genç işgücü çekimi	Düşük maliyetli finansman ihtiyacı, pazarlama altyapısı yatırımları için sermaye eksikliği	Dijital pazarlama altyapısının yetersizliği, lojistik destek altyapısının zayıflığı	Kooperatif pazarlama birimi eksikliği, diğer bölgelerle ticari ağ eksikliği	Pazar odaklı Ar-Ge ve ürün geliştirme kapasitesi zayıf, dijital platform bilgisi sınırlı
Üretim Fonksiyonu	Modern hasat eğitimi, işleme süreçlerinde uzman teknik personel ihtiyacı	Kooperatif yatırımlarının artırılması, işleme ve depolama kapasitesine finansman erişimi	Yeni tesis ihtiyacı, kontrollü kurutma sistemleri, depolama altyapısının güçlendirilmesi	Üretici örgütlenmesi eksikliği, kooperatif yapısının işlevsel hale getirilmesi	Üretim teknolojisi, kalite kontrol altyapısı ve makine parkında yetersizlik

Kaynak: Uzman Değerlendirmeleri

Pazarlama Fonksiyonu:

Kastamonu Defne Sektöründe pazarlama fonksiyonu gerek insan kaynağı gerekse altyapı ve kurumsal yapı boyutunda ciddi yetersizlikler barındırmaktadır. Öncelikle, pazarlama konusunda uzmanlaşmış insan kaynağı eksikliği dikkat çekmektedir. Bölgedeki üreticiler ve işletmeler, uluslararası pazarlara erişim, ihracat prosedürleri, müşteri ilişkileri ve ticari temsil süreçlerinde yeterli bilgi ve deneyime sahip değildir. Genç iş gücünün sektöre çekilme oranının düşük olması, özellikle dinamik pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi önünde bir diğer yapısal engel oluşturmaktadır. Finansal açıdan, düşük maliyetli finansman olanaklarının sınırlı olması, pazarlama altyapısının geliştirilmesini ve modern pazarlama yöntemlerinin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle dijital pazarlama alanında ciddi eksiklikler mevcuttur. Bu durum, bölgenin yüksek kaliteli defne ürününü nihai pazarlarda markalaştırma ve katma değer yaratma kapasitesini kısıtlamaktadır. Öte yandan, örgütlenme zayıflığı nedeniyle pazarlama süreçleri parçalı ve bireysel düzeyde yürütülmektedir. Diğer üretici bölgeleriyle (örneğin Hatay, Muğla) sınırlı iletişim, sektörel sinerji oluşmasını engellemektedir. Bilgi ve Ar-Ge kapasitesi bakımından da pazarlama ekseninde zayıflık söz konusudur; yenilikçi ürün geliştirme, pazar araştırması ve dijital dönüşüm alanlarında bölge aktörlerinin desteğe ihtiyacı bulunmaktadır.

³⁷ Daha fazla bilgi için lütfen <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokumanflipbook/mekansal-deger-zinciri-analizi-icin-arac-kiti-ve-uygulama-kilavuzu/1852> adresini ziyaret ediniz.

Üretim Fonksiyonu:

Üretim fonksiyonu bağlamında Kastamonu Defne Sektöründe temel ihtiyaç, insan kaynağının yetkinleştirilmesi ve altyapının güçlendirilmesidir. Geleneksel bilgiye sahip orman köylülerinin modern hasat teknikleri konusunda eğitilmesi, ürün kalitesi ve verimlilik açısından kritik bir gerekliliktir. Ayrıca, işleme süreçlerinde görev alacak nitelikli teknik personelin (örneğin, kalite kontrol uzmanları, makine operatörleri) eksikliği, sektörde kapasite artırımı ve standart üretim yapılmasını zorlaştırmaktadır. Finansal kaynak eksikliği, özellikle kooperatif yatırımlarının sınırlı kalmasına ve işleme ile depolama altyapısının yetersiz kalmasına yol açmaktadır. İldeki mevcut işleme tesisi toplam hasat kapasitesinin çok altında çalışmaktadır; bu nedenle yeni tesislerin kurulması ve mevcutların modernize edilmesi üretim süreçlerinin geliştirilmesi açısından önceliklidir. Kontrollü kurutma sistemleri ve iklim kontrollü depolama olanaklarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca, üreticilerin örgütlenme seviyesinin düşük olması, ortak hareket kapasitesini sınırlamakta, verimlilik artışını ve kalite standardizasyonunu zorlaştırmaktadır. Kooperatiflerin etkinleştirilmesi ve üretici örgütlenmesinin güçlendirilmesi bu açıdan stratejik önem taşımaktadır.

5.7. Değer Zinciri Analizi

Değer zinciri analizi kavramı satış ve satış sonrası faaliyetler olmak üzere pazarlamayla ilgili faaliyetler ve hammaddenin girişinden bitmiş ürünün nihai olarak çıkışı da dahil olmak üzere ürün ve hizmetlerin fiziksel akışı olmak üzere iki ana faaliyet grubuna odaklanmaktadır. Söz konusu faaliyetlerin kalitesini, miktarını, zamanını ve maliyetini etkileyen beş kaynak bulunmaktadır. Bunlar, mali kaynaklar, altyapı, ilişkiler ağı, know-how, teknoloji ve insan kaynakları olarak sıralanmaktadır.

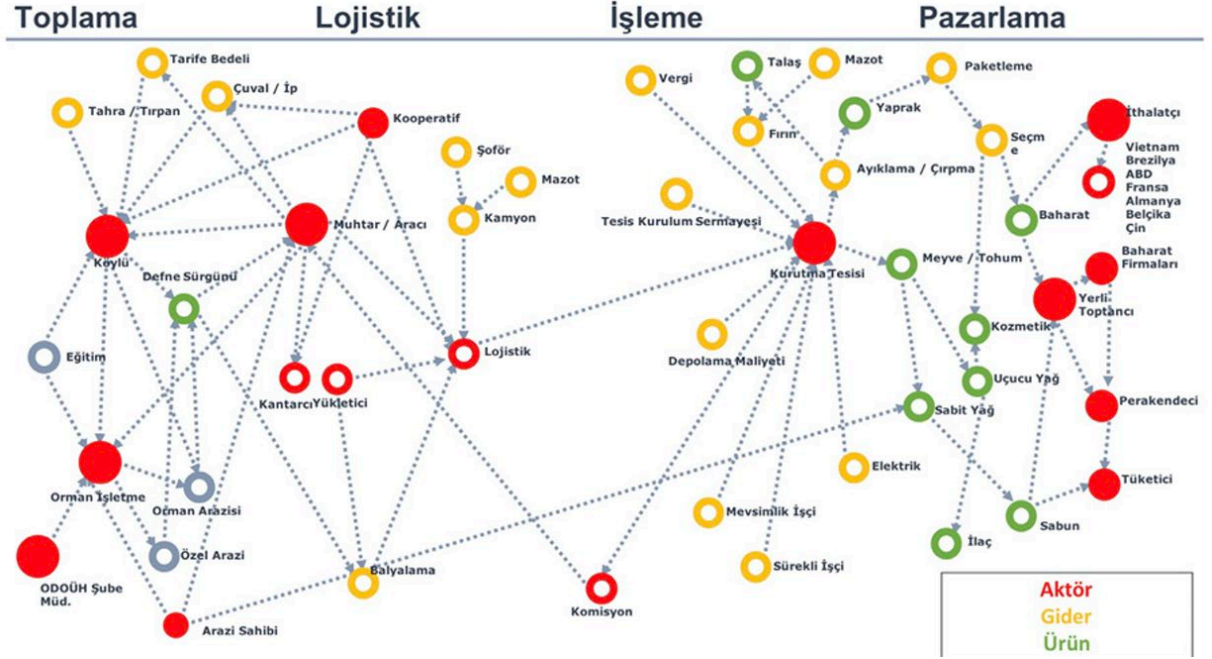
Bu çalışma kapsamında iki aşamalı bir değer zinciri haritalama faaliyeti gerçekleştirilmiştir.

- Mevcut değer zincirinin, ilgili tüm oyuncular ve faaliyetlerin listelendiği, anlık bir değerlendirme yapılmış ve başlıca verimlilik sorunları vurgulanmıştır.
- Bu bilgi dikkate alınarak bir değer zinciri yükseltme önerisi geliştirilmiş ve takip eden bölümde gösterilmiştir.

Değer Zinciri Haritalama aracı kapsamında

- Bir değer zinciri haritası,
- Seçilen ürün/ürünler bazında bir Pareto dağılım tablosu ve
- Değeri oluşturan unsurlar bazında yaratılan katma değer boyut ve menşeyini ortaya koymayı amaçlayan katma değer tabloları üretilmiştir.

Ülkemizde defnenin değer zincirini ortaya koymak amacıyla farklı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bunlar arasında sözü edilmeye en uygun çalışmaya Odun Dışı Orman Ürünleri: Defne Değer Zinciri Analizidir (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2019). Aşağıda bu çalışma kapsamında hazırlanmış olan defne değer zinciri haritası sunulmaktadır.

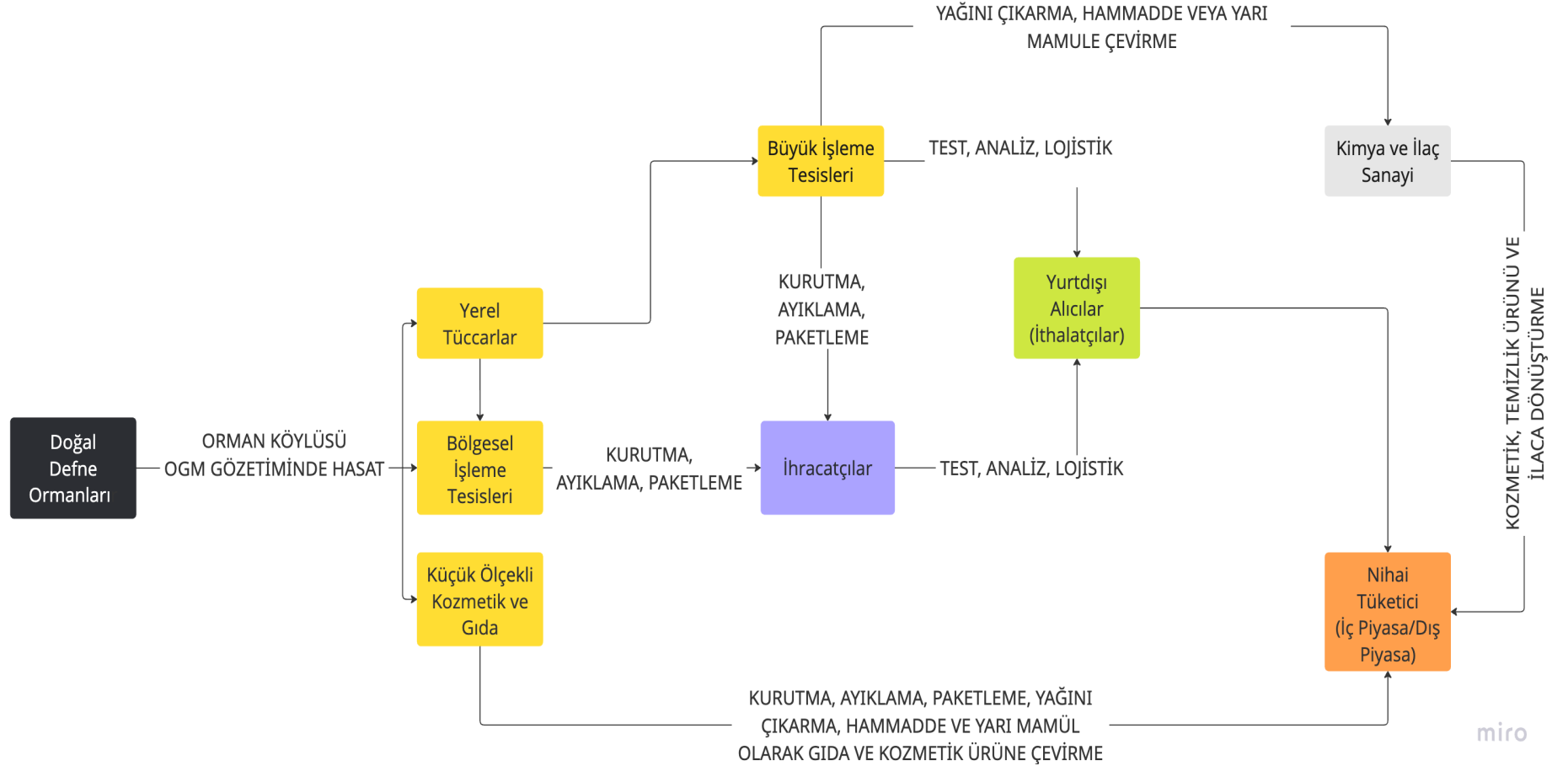
Grafik 10: Odun dışı orman ürünleri kapsamında doğadan toplanan defne değer haritası

Kaynak: (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2019)

Defne yaprağının etkileşimde olduğu alt sektörler göz önünde bulundurulduğunda defne yaprağının değer zinciri boyunca ilerleyişi, üretimden nihai tüketiciye kadar uzanan çok aşamalı bir süreci kapsamaktadır. İlk olarak, tarım ve ormancılık sektöründe defne yaprağı ya kültür bitkisi olarak yetiştirilmekte ya da Kastamonu örneğinde olduğu gibi doğal orman alanlarından toplanmaktadır. Bu aşamada sürdürülebilir toplama yöntemleri, rehabilitasyon, lojistik ve kalite kontrol önem arz etmektedir. Toplanan defne yaprakları, kurutma ve ayıklama gibi temel işleme faaliyetlerinden geçerek ham formunda gıda sektörüne baharat olarak sunulabildiği gibi bir sonraki aşamada işlenerek uçucu yağların imalatı için kimya ve kozmetik sektörüne hammadde olarak da sunulabilmektedir. Özellikle distilasyon yöntemiyle elde edilen defne yağı, kozmetik sektöründe sabun, şampuan ve cilt bakım ürünlerinin üretiminde kullanılırken, kimya sektörü bu ürünü parfüm, temizlik malzemeleri ve aromatik kimyasal katkı maddelerine dönüştürebilmektedir. Ayrıca, defne yaprağı ve yağı, sahip olduğu antioksidan ve antiseptik özellikler nedeniyle ilaç sektöründe bitkisel ilaçlar ve sağlık destek ürünlerinde hammadde olarak değerlendirilebilmektedir. Değer zincirinin son halkasında ise bu ürünler yerel, ulusal ve uluslararası pazarlarda tüketiciye sunulmaktadır. Böylelikle, defne yaprağı tarımdan gıda kimya ve ilaç sektörüne kadar birçok alanı entegre ederek geniş bir ekonomik etki yaratma potansiyeline sahip bir odun dışı orman ürünüdür.

Aşağıda Defne'nin değer zinciri boyunca izleyebileceği alternatif rotaları da içerecek şekilde geliştirilmiş ve okuyucu tarafından daha kolay anlaşılmasına izin veren bir değer zinciri haritası sunulmaktadır.

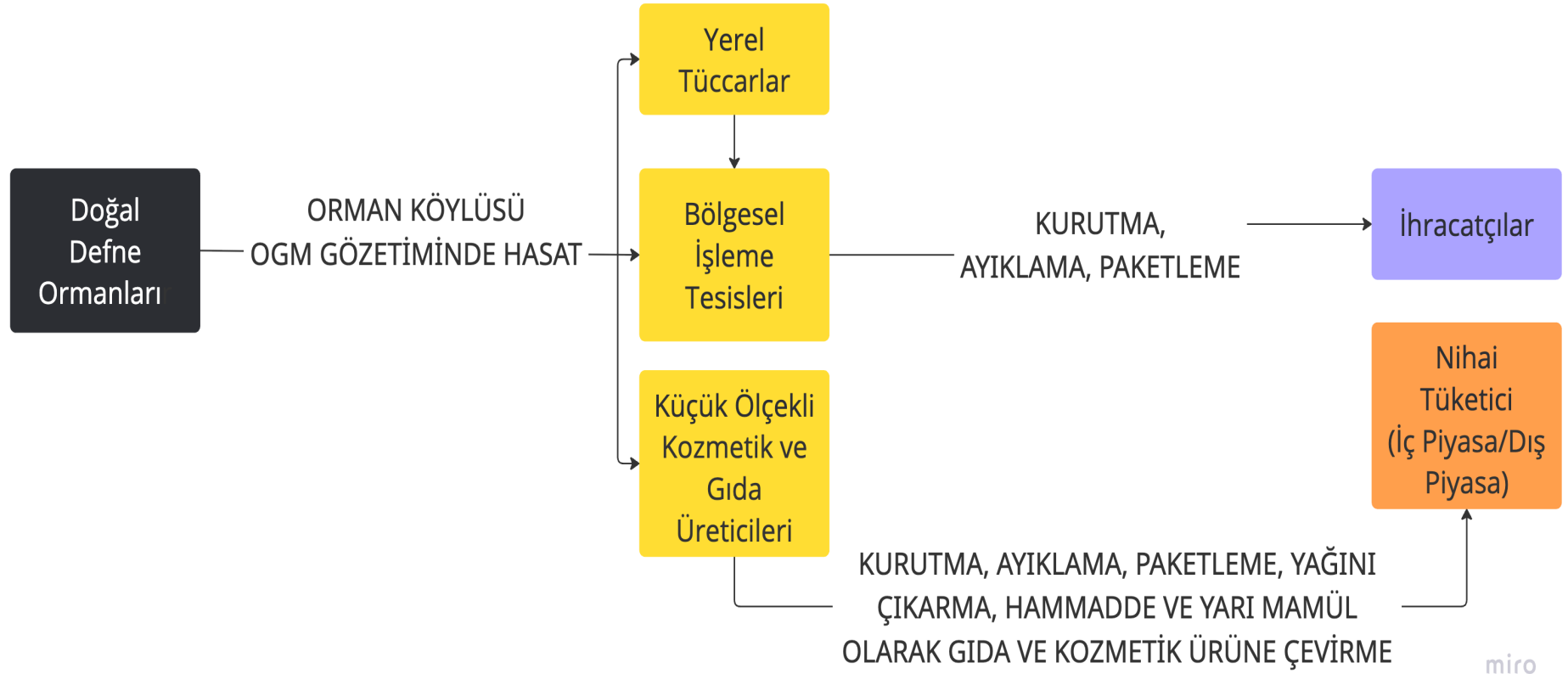
Grafik 11: GEnelleştirilmiş Defne Değer Zinciri Haritası

Kaynak: Saha çalışmasında kapsamında yapılan görüşmeler doğrultusunda raporu hazırlayan uzman tarafından hazırlanmıştır.

Kastamonu ilinde defne değeri oldukça sınırlı bir yapıya sahiptir. Zincirin birçok önemli aktörü il dışında faaliyet göstermektedir. İilde ihracatçı firmalar ve büyük ölçekli işleme tesisleri bulunmamaktadır. Mevcut olan işleme kapasitesi ve türev ürün üretimi ise oldukça kısıtlıdır. Bu durum, ilde defneye dayalı sanayi faaliyetlerinin henüz gelişmemiş olduğunu göstermekte ve aynı zamanda önemli bir kalkınma potansiyeline işaret etmektedir. Aşağıda Kastamonu Defne Değer Zinciri Haritası gösterilmektedir.

Grafik 12: Kastamonu Defne Değer Zinciri Analizi

Kaynak: Saha Çalışması Görüşmeleri

İlde üretilen türev ürünler arasında defne yağı, defne sabunu, defne tohumu tozu, defne bazlı merhem ve masaj kremi gibi katma değerli ürünler yer almaktadır. Ancak bu ürünlerin üretimi yalnızca küçük ölçekli işletmelerle sınırlı kalmakta, sanayi ölçeğinde üretim yapılmamaktadır. Orman Genel Müdürlüğü yetkililerine göre, Batı Karadeniz Bölgesi'nde yıllık 10.000 tonluk defne üretim potansiyeli bulunmaktadır ve bunun 3.000 tonu Kastamonu ilinde gerçekleşmektedir. İl genelindeki bu üretim miktarı, hammaddeye dayalı işleme ve sanayi faaliyetlerinin gelişimi için güçlü bir temel oluşturmaktadır. Güncel piyasa fiyatları dikkate alındığında, 3.000 ton çalı dallı yaş defne yaprağının ekonomik değeri, Ocak 2025 fiyatları ile 21 milyon TL ile 90 milyon TL arasında değişmektedir³⁸.

Kastamonu defne değer zincirinde yer alan başlıca aktörler ve bu aktörlerin rolleri aşağıda belirtilmiştir.

Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü:

Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü, defne yaprağı üretiminin temel kaynağını oluşturan orman alanlarının yönetimi, toplama izinlerinin verilmesi ve hasat dönemlerinin planlanması konularında defne değer zincirinde belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Orman Bölge Müdürlüğü tarafından hasat hazırlığı kapsamında yürütülen rehabilitasyon faaliyetleri — toplama alanlarına ulaşımı kolaylaştırmak amacıyla orman yollarının açılması ve iyileştirilmesi, istilacı türlerle mücadele edilmesi ve toplama süreçlerine katılan köylülerin doğru hasat teknikleri, kalite standartları ve sürdürülebilir ormanlık uygulamaları konusunda bilgilendirilmesi — hem üretim verimliliğini artırmakta hem de iş gücü maliyetlerini azaltmada kritik bir rol oynamaktadır.

2025 yılı itibarıyla müdürlüğün defne yaprağı toplama faaliyetlerinden sağlayacağı potansiyel gelir, kilogram başına 2 TL tarife bedeli üzerinden hesaplanmaktadır³⁹. Yıllık yaklaşık 3.000 ton hasat hacmi dikkate alındığında, kurumun bu faaliyetten elde edeceği potansiyel gelir 6 milyon TL düzeyinde hesaplanmaktadır.

Orman Köylüleri:

Kastamonu'da defne toplama faaliyeti, **il genelinde Cide ve İnebolu ilçelerine bağlı olanlar başta olmak üzere yaklaşık 15-20 köyde** gerçekleştirilmektedir. Her ne kadar bölgesel ölçek sınırlı gibi görünse de yıllık toplam defne toplama kapasitesi yaklaşık **3.000 ton** düzeyindedir. Köylüler, çoğunlukla **toplu şekilde hareket etmekte** ve komisyoncu tüccarların yönlendirmeleri doğrultusunda belirli alıcılar için defne toplamaktadır. Bu durum, köylülerin bağımsız ekonomik karar alma gücünü sınırlandırmakta ve onları zincirin alt kademesinde tutmaktadır.

Köylüler, topladıkları **çalı dallı defne yaprağını kilogram başına 6-7 TL** gibi bir bedelle komisyoncu tüccarlara veya doğrudan işleme tesislerinin temsilcilerine satmaktadır. Teorik olarak, bir köylü günde **450-500 kg ürün toplayarak yaklaşık 3.000 TL brüt gelir** elde etme potansiyeline sahip olsa da pratikte bu rakam çeşitli faktörler nedeniyle daha düşüktür. Hasat sezonu genellikle **Ekim-Nisan** ayları arasında sürmektedir, ancak saha gözlemlerine göre bu dönem daralabilmektedir. Orman köylüsünün ildeki defne hasadından elde edebileceği maksimum toplam gelir 21-22 milyon TL olarak hesaplanmaktadır. Bu hesaplanan potansiyel gelirin %95'i komisyoncu tüccarlar aracılığıyla işleme tesislerine yapılan satış gelirlerinden %5 veya da az bir kısmı ise köylülerin doğrudan butik tesislere yaptıkları satışlardan oluştuğu öngörülmektedir.

³⁸ Bu değer farklılıkları, yaprağın kalitesine, satış kanalına (toplu satış veya perakende), işleme durumuna ve nihai ürünlere dönüştürülme düzeyine göre oluşan fiyat varyasyonlarından kaynaklanmaktadır.

³⁹ Bakanız, 2025 yılı Tarife Bedeli Cetveli, T.C. ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Ekosistem Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.

Orman köylüsü, defne değer zincirinde **hammadde toplayıcısı** rolüyle yer almaktadır ve zincirin en düşük gelir elde eden aktörüdür. Defne toplama faaliyetinden elde edilen gelir, köylüler için **ana geçim kaynağı değil**, mevsimsel ve tamamlayıcı nitelikte bir gelir kalemidir. Gelir düzeyinin düşüklüğü sadece fiyat politikası veya tali gelir olması niteliğinden değil, aynı zamanda köylülerin **pazar erişiminde yaşadığı sıkıntılar** ve **komisyoncu tüccarlara olan bağımlılığıyla** da doğrudan ilişkilidir. Yerelde doğrudan satış yapabilecek tesis sayısı oldukça azdır. Örneğin, Tosya'da faaliyet gösteren etik tedarik prensiplerine dayalı bir işletmede köylülerden doğrudan alım yapmakta ve kilogram başına **30 TL** gibi daha yüksek fiyatlar önermektedir. Bu fiyat, köylülerin komisyonculara sattığı fiyatın neredeyse **beş katıdır**. Ancak bu tür işletmelerin alım kapasitesi sınırlı olduğu için, köylüler genel olarak düşük fiyatla toplu satış yapmaya mahkûm kalmaktadır. Az sayıdaki finansal gücü yüksek alıcının, çok sayıdaki ve görece zayıf ekonomik imkânlara sahip satıcı karşısında pazarda belirleyici konumda olması, fiyat oluşumunda köylülerin pazarlık gücünü ciddi ölçüde sınırlamakta; bu durum, ekonomik literatürde **oligopsonik piyasa** olarak tanımlanan, alıcıların egemen olduğu bir piyasa yapısını pekiştirerek köylüler aleyhine **asimetrik bir güç dengesi** yaratmaktadır. Köylüler açısından **katma değerli ürün üretimine dahil olamama**, gelir artışı önündeki en büyük engeldir. Kurutulmuş defne yaprağı toptan pazarda **150-400 TL/kg** arasında fiyatlarla satılmakta iken, köylüler hammadde satışında bu değer zincirinin çok cüzi bir kısmından pay almaktadır. Ayrıca tarife bedeli ödeme yükümlülüğü teorik olarak köylüye ait olsa da bu bedellerin komisyoncular tarafından ödenmesi, köylünün ekonomik bağımsızlığını daha da sınırlamaktadır. Özetle, Kastamonu'daki orman köylüsü, defne değer zincirinde **kritik ama kırılabilir bir konuma** sahiptir.

Küçük Ölçekli Kozmetik ve Gıda Üreticileri:

Kastamonu'da defne ve türev ürünlere odaklanmış, bu ürünleri de ürün gamında barındıran, küçük ölçekli kozmetik ve gıda üreticilerinin sayısının sınırlı olması, ilin defne yaprağı gibi değerli doğal

Fotoğraf 4: Kastamonu'da üretilen bazı defne türev

Kaynak: Saha çalışması

kaynaklarını katma değerli ürünlere dönüştürme kapasitesini kısıtlamaktadır. Tosya'da etik prensiplere göre faaliyet gösteren bir işletmede olduğu gibi örnek işletmeler, defne değer zincirinde etik ve sürdürülebilir tedarik modelleriyle öne çıkmakta; doğrudan köylülerden alım yaparak araçlara bağlılığı ortadan kaldırmakta ve köylü gelirlerinin de artmasına yardımcı olmakta ve kırsal ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ancak bu tür girişimlerin azlığı, yerel kaynakların büyük ölçüde hammadde olarak dışarıya satılmasına, dolayısıyla il

düzeyinde istihdam ve gelir yaratma potansiyelinin düşük kalmasına yol açmaktadır.

Bunun yanı sıra, bu tarz küçük üreticiler büyük ölçekli tesislerin arz yönlü rekabet baskısı, yüksek girdi maliyetleri, lojistik zorluklar, sınırlı finansman ve teknik bilgiye erişim gibi yapısal sorunlar, bu işletmelerin büyümesini ve sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Örneğin, defne yağı üretiminde kullanılan defne tohumu temini ve işlenmesi yüksek maliyet yaratırken, kırsal bölgelerde kargo ve dağıtım maliyetlerinin işletmelerin kâr marjını düşürmesi, sürdürülebilirliği tehdit etmektedir. Ayrıca, sektörel bilgiye erişimin genellikle bireysel çabayla sağlanabilmesi, yeni girişimciler için önemli bir bariyer oluşturmaktadır. Bu yapısal sorunlar, Kastamonu defne değer zincirinde küçük ölçekli üreticilerin

gelişimini ve çoğalmasını engellemekte; potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilememesine neden olmaktadır.

Aşağıda, bölgede faaliyet gösteren işletmeler tarafından perakende satışa sunulan defne yaprağı ve türev ürünlerin ambalajlı ağırlıkları, birim fiyatları ve kilogram bazında fiyatları yer almaktadır.

Tablo 18: Örnek Ürün Fiyatları

Ürün Adı	Perakende Fiyatı (TL)	Ambalajlı Ağırlık (gr)	Kilogram Başına Fiyat (TL/kg)
Defne tohumu	90	100	900
Defne yaprağı	60	25	2.400
Defne tohumu, öğütülmüş	90	100	900
Defne tohumu yağı	170	18,4	9.239
Defne hidrosölü	185	92	2.010

Kaynak: Saha çalışması

Yukarıdaki fiyat bilgisi, küçük ölçekli üreticilerin sınırlı kaynaklarla yüksek katma değerli ürünler üretebildiğine işaret etse de bu potansiyelin hayata geçirilmesi ve sürdürülebilir büyümeye dönüşebilmesi ayrı bir tartışma konusudur.

Yerel Tüccarlar:

Orman köylüsüyle doğrudan iletişim kurarak defne yaprağının toplanmasını organize eden, hasat sonrası defne sürgünlerinin kesimini takiben ürünü araca yükleyip nakliye gerçekleştiren araçlar, zincirde aracı rolünü üstlenmektedir. Defne toplayıcıları için çıktı lojistiği, kurutma ve işleme tesisleri için ise girdi lojistiğini sağlayan konumdadırlar. Bu kişiler, doğrudan ihracat firmalarıyla çalışabildikleri gibi ürünü teslim ettikleri kurutma tesisleriyle de bağlantı halindedir. Köylülerin ürünlerini kime satacaklarına genellikle bu araçlar karar vermektedir. Kurutma tesisleriyle olan ilişkileri, muhtarlarla benzer şekilde, genellikle zoraki ve gergin bir nitelik taşımaktadır⁴⁰. Bu ilişkilerin her zaman dengeli bir yapıda ilerlemediği ve bazı durumlarda köylülerin alternatif alıcılara doğrudan satış yapma yönündeki girişimlerinin, yerel tüccarların yaklaşımı nedeniyle akamete uğrayabildiği yönünde bazı gözlemler bulunmaktadır.

Kilogram başına elde ettikleri gelir 1 ila 1,5 TL arasında değişmektedir. Yıllık yaklaşık 3.000 tonluk bir hacimde faaliyet gösterildiği düşünüldüğünde, toplam gelirleri 3 milyon ila 4,5 milyon TL arasında değişebilmektedir.

Diğer araçlar:

Diğer aracı ve kolaylaştırıcıların (örneğin köy muhtarları), komisyoncu/tüccarlarla köylüler arasında aracılık eden yapılarla çeşitli şekillerde temas içinde oldukları ve bu aktörlerin köydeki ürün akışına dair süreçlerde zaman zaman belirleyici roller üstlenebildikleri gözlemlenmektedir.

⁴⁰ (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2019)

Bölgesel İşleme Tesisleri:

Daha küçük ölçekli kurutma ve işleme tesisleridir. Kastamonu'da Cide yakınlarında bir adet kurutma ve işleme tesisi bulunmaktadır. Bu tesisin mevcut kurulu kapasitesi 750 ton/yıl çalı dallı yaş defne yaprağı ve yaklaşık 125-135 ton/yıl arası kuru defne yaprağıdır. Tesisin yıllık yaklaşık gelir yaratma potansiyeli 25-27 milyon TL olarak hesaplanmaktadır. Hesaplamaya ilişkin varsayım tablosu aşağıda gösterilmiştir.

VARSAYIMLAR

- Tesiste yıllık 750-ton yaş yaprak işlenmekte olup, bu miktar 136,36-ton kuru yaprağa dönüşmektedir. Dönüşüm çarpanı 5,5'tur.
- Ürünler kaliteye göre ayrılmakta ve ortalama piyasa fiyatlarıyla satışa sunulmaktadır.
- Birinci Kalite Ürün Fiyatı: 375 TL/kg
- İkinci Kalite Ürün Fiyatı: 150 TL/kg
- Üçüncü Kalite Ürün Fiyatı: 120 TL/kg olarak öngörülmüştür.
- Kurutulan yaprakların
 - %20 birinci kalite,
 - %70 ikinci kalite ve
 - %10 üçüncü kalite olduğu öngörülmüştür.

Tablo 19: Yıllık Gelir Potansiyeli, 2025

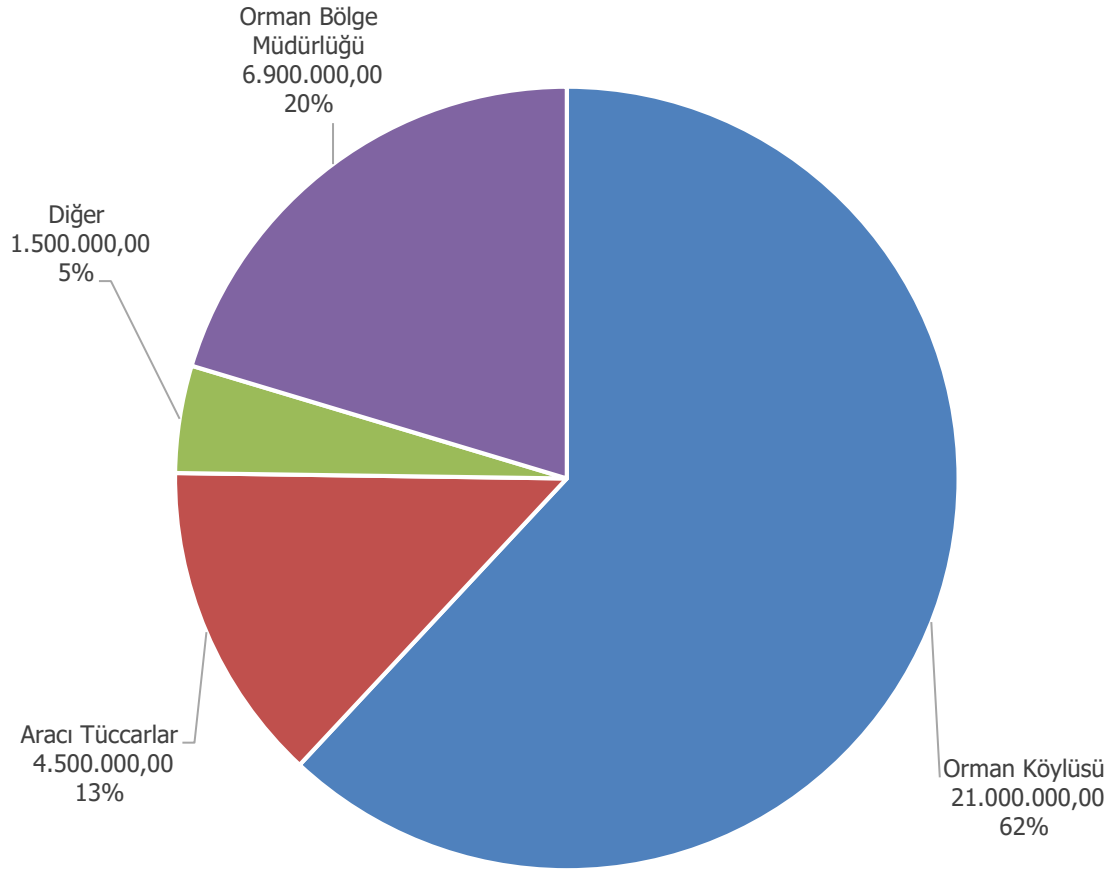
Ürün Kalitesi	Miktar (kg)	Birim Fiyat (TL/kg)	Ciro (TL)
1. Kalite	27.272,73	375	10.227.272,73
2. Kalite	95.454,55	150	14.318.181,82
3. Kalite	13.636,36	120	1.636.363,64
Toplam Gelir	136.363,64	-	26.181.818,18 TL

Kaynak: Saha Çalışması

Ancak bu tesisin işleyişi, çeşitli yapısal sorunlarla sekteye uğramaktadır. Özellikle Bartın ve Samsun'daki büyük ölçekli ihracatçı tesislerin arz üzerindeki kontrolü, hammadde temininde zorluk yaratmakta ve küçük üreticiler için haksız rekabet ortamı oluşturmaktadır. Bu tür büyük tesislerin bu süreçte köylüler ile araçlar arasında hammadde temini konusunda yönlendirici bir rol üstlenebildikleri gözlemlenmektedir.

Ayrıca, saha çalışmasından görüşülen bazı paydaşların beyanlarına göre, büyük işleme tesisleri, ihracat dönemlerine zamanında yetişmek ve pazar sürekliliğini sağlamak amacıyla hasat takviminde değişiklikler yapılması yönünde lobi gerçekleştirebilmekte, değişen hasat dönemleri de ürün kalitesinde dalgalanmalara yol açabilmektedir. Tüm bu etkenler nedeniyle, küçük işletmeler, sahip olduğu potansiyele rağmen sürdürülebilirlik açısından önemli bazı risklerle karşı karşıya kalabilmektedir.

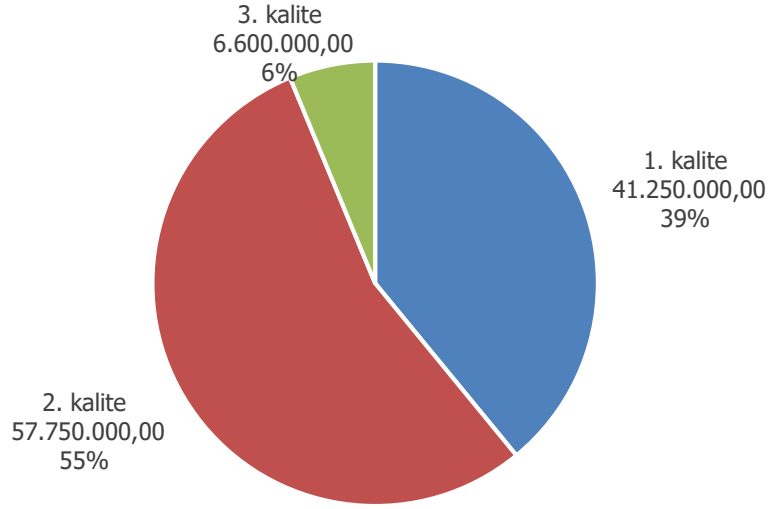
Aşağıda 2024 yılı itibarıyla 33,9 milyon TL üretim potansiyeli olan Kastamonu'da hammadde seviyesinde çalı dallı defne üretim potansiyelinden farklı aktörlerin almış oldukları paylar gösterilmektedir.

Grafik 13: Defne Üretim Potansiyelinden Aktör Bazında Gelir Dağılımı

Kaynak: Saha Çalışması

Söz konusu 3.000 ton çalı dallı defne yaprağının (sürgün) işletmelerde kurutulduğunda 5,5 dönüşüm oranı ile kabaca 550 ton kuru yaprağa dönüşmektedir. Kuru yaprağın yaklaşık

- %20'si 1. kalite elle toplanmış (4-7 cm); canlı renkte, parçalanmamış - bütün, böcek yeniği olmayan, çöpleri ayrılmış kuru defne yaprağına,
- % 70'i 2. kalite elle seçilmiş; rengi kaybolmamış ve böcek yeniği olmayan, çöpleri ayrılmış, boyutları önemli olmayan kuru defne yaprağına ve
- % 10'u 3. kalite yarı seçilmiş; rengi bozulmuş, hastalıklı yaprakları olmayan, çöpleri ayrılmış ve boyutları önemli olmayan ile küçük, parçalanmış kuru defne yapraklarına tekabül ettiği varsayımı ve 2025 fiyatları ile ulaştığı değer aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Grafik 14: Defne Yaprağı Katma Değeri: Kaliteye Göre Gelir Analizi – Kastamonu 2025

Kaynak: Saha Çalışması

Hasat ve kurutma gibi iki temel aşamalı bir süreçte ildeki defne yaprağının yaratmış olduğu toplam gelir

Hasat	33.900.000.- TL
Kurutma	105.600.000.- TL
TOPLAM	139.500.000.- TL

şeklinde. Bu iki temel sürece işleme, diğer bir deyişle defne türev ürünleri olan gıda takviyeleri ve kozmetik ürünlerin üretiminin eklenmesi ise söz konusu gelirleri katlanarak artırmaktadır. Şöyle ki, Tosya'da faaliyet gösteren bir işletme örneğinde de görüldüğü gibi 20 ml defne tohumu yağının fiyatı 170 TL olup, üretim maliyeti sadece 12,55 TL'dir. Bu durum, ürüne katılan değer büyüklüğünü ve işleme aşamasının kârlılık potansiyelini açıkça göstermektedir.

Toplam üretim potansiyeli dikkate alındığında, Kastamonu'da defne yaprağının sadece hasat ve kurutma süreçlerinde yaratılan 139,5 milyon TL'lik gelir, işleme kapasitesinin artırılması ve türev ürün üretiminin yaygınlaştırılması ile katlanarak artırılabilir. Bu bağlamda, yerel kurutma kapasitesinin artırılması ve bölgede defne yağından sabuna, tozdan merheme kadar geniş ürün gamına geçiş, il ekonomisi ve istihdamına yüksek katma değer sağlayacak stratejik bir fırsat alanı sunmaktadır.

Aşağıda yer eden tablo ve şekillerde, seçilmiş ürünler için değeri oluşturan unsurlar ve yarattıkları değer analiz edilmiş, aynı zamanda yaratılan değer ne kadarlık bir kısmının Kastamonu kaynaklı olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 20: Çalı Dallı Yaş Defne Yaprağı, Pareto Analizi

Değer Zinciri Aşaması	Değer Kaynağı	Aktör	Değer Yaratan Faaliyet	Çıktı Fiyatı (TL)	Çıktı Miktarı	Çıktı Birim	Çıktı Değeri (TL)	Yaratılan Katma Değer (TL)	Satış Hacmi (Kg)	Kümülatif Katma Değer (TL)	Toplam Değer (TL)
Hasat	Yerel	Orman Köylüsü	Yaprak toplama (çalı dallı yaş)	7,0	5,5	Kg	38,50	38,50	3.000.000	21.000.000	21.000.000
Hasat	Yerel/Bölgesel	Aracı Tüccar	Toplama & taşıma	8,5	5,5	Kg	46,75	8,25	3.000.000	4.500.000	25.500.000
Hasat	Yerel	Diğer	Hasat organizasyonu	9,0	5,5	Kg	49,50	2,75	3.000.000	1.500.000	27.000.000
Hasat	Yerel	Orman Bölge Müdürlüğü	Hasat izni/tarife	11,3	5,5	Kg	62,15	12,65	3.000.000	6.900.000	33.900.000

Yukarıda yer alan tabloda hasat aşamasında çalı dallı yaş defne yaprağında değer yaratan faaliyetler gösterilmektedir. Tabloya görüldüğü üzere, sürecin başlangıcında orman köylüsü tarafından çalı dallı yaş defne yaprağı toplanmakta, 5,5 kg ürün için, kg başına 7 TL olmak üzere toplam 38,5 TL'lik bir çıktı değeri oluşmaktadır. Aracı tüccarın sürece dahil olmasıyla birlikte, toplama ve taşıma faaliyetleri sonucunda ürünün birim fiyatı 8,5 TL'ye çıkmakta, diğer bir deyişle bu aktör grubunun kar marjı kg başına 1,5 TL civarında seyretmekte, böylece 5,5 kg'lık miktarda toplam değer 46,75 TL'ye ulaşmaktadır. Bu aşamada yaratılan katma değer 8,25 TL olarak hesaplanmıştır. Diğer aktörler kapsamında "hasat organizasyonu" faaliyetinin yürütüldüğü kısımda ürün fiyatı 9 TL'ye, toplam değer ise 49,5 TL'ye yükselmekte; burada da 5,5 kg ürün için 2,75 TL'lik bir katma değer oluşmaktadır. Bu kısım, sahada organizasyonel faaliyetlerin ve planlamanın ürün değerine yansımaları göstermektedir. Son olarak Orman Bölge Müdürlüğü'nün hasat izni ve tarife uygulamaları neticesinde ürünün fiyatı 11,3 TL'ye ulaşmakta (kg başına 2,3 TL), böylece 5,5 kg yaş yaprağın toplam değeri 62,15 TL olmakta ve bu aşamadaki katma değer 12,65 TL olarak hesaplanmaktadır.

Toplamda bakıldığında, Kastamonu defne sektöründe hasat aşaması, hem üretici hem de araçlar düzeyinde sınırlı ama kademeli bir katma değer artışı sağlamaktadır. Ancak ürün, halen düşük katma değerli yaş yaprak formundadır ve asıl gelir potansiyeli sonraki işleme ve kurutma aşamalarında ortaya çıkmaktadır.

Aşağıda ise, işletmede gerçekleştirilen operasyonlar ve değer yaratan faaliyetler ayrıca gösterilmektedir.

Tablo 21: Kuru Defne Yaprağı, Pareto Analizi

Değer Zinciri Aşaması	Değer Kaynağı	Aktör	Değer Yaratan Faaliyet	Çıktı Fiyatı (TL)	Çıktı Miktarı	Çıktı Birim	Çıktı Değeri (TL)	Yaratılan Katma Değer (TL)	Satış Hacmi (Kg)	Kümülatif Katma Değer (TL)	Toplam Değer (TL)
İşleme	Yerel, Bölgesel, Ulusal	İşleme Tesisi	Kurutma & eleme operasyonu (kuru)	92,15	1	Kg	92,15	30,00	550.000	16.500.000	16.500.000
İşleme	Yerel, Bölgesel, Ulusal	İşleme Tesisi	Genel Üretim Giderleri	95,40	1	Kg	95,40	3,25	550.000	1.787.500	18.287.500
İşleme	Yerel, Bölgesel, Ulusal	İşleme Tesisi	İşletme Malzemeleri	96,90	1	Kg	96,90	1,50	550.000	825.000	19.112.500
İşleme	Yerel, Bölgesel, Ulusal	İşleme Tesisi	Ar-Ge Giderleri	97,35	1	Kg	97,35	0,45	550.000	247.500	19.360.000
İşleme	Yerel, Bölgesel, Ulusal	İşleme Tesisi	Pazarlama ve Satış Giderleri	97,85	1	Kg	97,85	0,50	550.000	275.000	19.635.000
İşleme	Yerel, Bölgesel, Ulusal	İşleme Tesisi	Genel Yönetim Giderleri	101,10	1	Kg	101,10	3,25	550.000	1.787.500	21.422.500
İşleme	Ulusal	İşleme Tesisi	Finansman Giderleri	104,25	1	Kg	104,25	3,15	550.000	1.732.500	23.155.000
İşleme	Yerel	İşleme Tesisi	Enerji Giderleri	106,90	1	Kg	106,90	2,65	550.000	1.457.500	24.612.500
İşleme	Ulusal	Nakliye	Depo/Pazara taşıma	115,15	1	Kg	115,15	8,25	550.000	4.537.500	29.150.000
İşleme	Yerel/Bölgesel	İşleme Tesisi	Satış kar marjı	254,15	1	Kg	254,15	139,00	550.000	76.450.000	105.600.000

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere işleme aşaması Kastamonu defne sektöründe katma değer üretiminin temel kaynağıdır.

Aşağıda hesaplama esas teşkil eden ürün için oluşturulmuş katma değer tablosu sunulmaktadır.

Tablo 22: Kuru Defne Yaprağı, Katma Değer Tablosu, TL, %

		Kurutulmuş Defne Yaprağı (1 KG)	
		Toplam Katma Değer	Pay
		(TL)	(%)
Kastamonu Ara Toplamı		56.450.625,00	40,47%
Kastamonu	Yaprak toplama (çalı dallı yaş)	21.000.000	15,05%
	Toplama & taşıma	1.125.000	0,81%
	Hasat organizasyonu	1.500.000	1,08%
	Hasat izni/tarife	6.900.000	4,95%
	Kurutma & eleme operasyonu (kuru)	4.125.000	2,96%
	Genel Üretim Giderleri	446.875	0,32%
	İşletme Malzemeleri	206.250	0,15%
	Ar-Ge Giderleri	61.875	0,04%
	Pazarlama ve Satış Giderleri	68.750	0,05%
	Genel Yönetim Giderleri	446.875	0,32%
	Enerji Giderleri	1.457.500	1,04%
	Satış kar marjı	19.112.500	13,70%
TR82 Bölgesi Ara Toplamı		71.423.750,00	51,20%
Bölgesel (Samsun, Bartın illeri de dahil olmak üzere)	Kurutma & eleme operasyonu (kuru)	8.250.000	5,91%
	Genel Üretim Giderleri	893.750	0,64%
	İşletme Malzemeleri	412.500	0,30%
	Ar-Ge Giderleri	123.750	0,09%
	Pazarlama ve Satış Giderleri	137.500	0,10%
	Genel Yönetim Giderleri	893.750	0,64%
	Toplama & taşıma	3.375.000,00	2,42%
	Satış kar marjı	57.337.500,00	41,10%
Türkiye'nin Diğer Bölgeleri Ara Toplamı		11.625.625,00	8,33%
Türkiye'nin Diğer Bölgeleri	Kurutma & eleme operasyonu (kuru)	4.125.000,00	2,96%
	Genel Üretim Giderleri	446.875,00	0,32%
	İşletme Malzemeleri	206.250,00	0,15%
	Ar-Ge Giderleri	61.875,00	0,04%
	Pazarlama ve Satış Giderleri	68.750,00	0,05%
	Genel Yönetim Giderleri	446.875,00	0,32%
	Finansman Giderleri	1.732.500,00	1,24%
	Depo/Pazara taşıma	4.537.500,00	3,25%
Genel Toplam		139.500.000,00	100,00%

Aşağıda yer alan tabloda yaratılan katma değer özetlenmiştir.

Tablo 23: Katma Değer Katkısı ve Kar Marjı Dağılımı (%)

	Kastamonu'da Yaratılan Katma Değer	Yakın Bölgede Yaratılan Katma Değer	Türkiye'nin Diğer Bölgelerinde Yaratılan Katma Değer	Kar Marjları Toplamı
1 KG	40,47%	51,20%	8,33%	54,8%
Kuru Defne Yaprağı				

Yukarıdaki Tablo'da, 1 kg kuru defne yaprağının üretiminde yaratılan katma değer ve kar marjı dağılımı analiz edilmiştir. Ürünün toplam ulusal katma değerinin %40,47'si Kastamonu'da yaratılmıştır. Ürünün toplam kar marjı ise %54,8 olarak hesaplanmıştır. Bu analiz, ürünün üretiminden perakende satışına kadar olan süreçlerde katma değer ne oranda dağıldığını ve bölgesel katkıları göstermektedir.

6. KASTAMONU DEFNE SEKTÖRÜ YÜKSELTME PLANI

Bu bölümde, Kastamonu'daki defne sektörünün mevcut durumdan bir üst seviyeye yükseltilmesi için sorun alanları ortaya konulmuş ve bu sorun alanlarından yola çıkarak bir yükseltme planı geliştirilmiştir.

Geliştirilmiş olan yükseltme planının ana bölümleri

- Organizasyon düzeyinde yükseltme gereksinimi ve
- Dış ortamın iyileştirilme gereksinimi olarak ortaya konulmuştur.

Yükseltme planında yer alan;

- Organizasyon düzeyindeki sorunlar, sektör aktörlerinin
 - Yönetim,
 - Pazarlama ve
 - Üretim kabiliyetlerindeki gelişme gereksinimine odaklanırken,
- Dış ortamın iyileştirme gereksinimi ise işletmeleri çevreleyen dış ortamdaki
 - Politik
 - Ekonomik
 - Sosyal
 - Teknolojik
 - Yasal ve
 - Çevresel faktörlerin iyileştirme gereksinimine odaklanmıştır.

6.1. Sektörü Çevreleyen İş Ortamını İyileştirmeye Yönelik Yükseltme Önerileri

Sektörü çevreleyen iş ortamının iyileştirilmesine yönelik yükseltme önerileri dört ana başlık altında ele alınmıştır. Kamu idaresi tarafından ele alınarak hayata geçirilmesi gereken bu öneriler, bölgede faaliyet gösteren hem orman köylülerinin hem de KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunlarını çözmeyi hedeflemekte, yeni girişimleri teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

▪ **Adil Rekabet ve Piyasa Erişiminin Sağlanması:**

Kastamonu'daki orman köylüleri ve küçük üreticilerin en büyük zafiyeti, örgütsüz yapı nedeniyle pazarlık gücünün zayıf olması ve büyük tüccar ile tesislere bağımlı biçimde çalışmak zorunda kalmalarıdır. Bu durumu tersine çevirmek için kooperatifleşme öncelikli ve stratejik bir müdahale alanıdır.

Orman köylülerinin defne toplama, kurutma ve işleme süreçlerinde kooperatifleşmesi defne sektöründeki gelirlerini artıracığı gibi katma değeri de yükseltecektir. Ayrıca kooperatifler, ortak kurutma, depolama ve toplu satış imkanlarıyla maliyet avantajı yaratacaktır.

Bu amaçla Kastamonu'da en az bir kooperatifin kurulması veya mevcuta kooperatiflerin bu alanda aksiyon almalarının yanı sıra söz konusu bu yeni yapılanmanın faaliyetlerinin desteklenmesi gerekmektedir. Kurulacak olan kooperatifin 854 numaralı mahreç işaretine uygun hasat, kurutma ve üretim yapması için gerekli donanım ile desteklenmesi gerekmektedir. Buna göre kooperatife

Bir adet kurutma tesisi; İdari ofisler ve depolama alanları da dahil olmak üzere 2.000 m²'lik bir kapalı alan yeterli olacaktır. Bu büyüklükteki bir kapalı alanın 2025 yılı için inşaat maliyeti

→ 13.200.000.-TL'dir⁴¹.

Tesiste 2 adet 4 kabinli Paslanmaz çelik gıda kurutma makinesinin olacağı varsayılmıştır. Fırınlara toplam maliyeti

→ 264.000.-TL'dir.

Elbette, alternatif olarak elektrikli bir fırın sistemi yerine, defnelerin bulunduğu ortama kurulacak fanlı bir odun veya pelet sobası sistemi ile yatırım ve işletme maliyeti daha düşük bir kurutma sistemi kurulması mümkündür. Bu sistemde defne sürgünlerinden elde edilen dallar da yakıt olarak kullanılabilir. Bu durumda, kurutma sisteminin⁴² toplam maliyeti yaklaşık

→ 50.000.- TL olacaktır.

Tesisin ihtiyaç duyacağı diğer bantlı konveyör (3 adet x 3 metre), silkeleme makinesi, elle ayıklama stantları (3 adet x 3 metre) Paketleme makineleri (çuval paketleme) ve diğer makinelerin yaklaşık maliyetleri

→ Konveyör sistemi:	375.000.-TL
→ Silkeleme makinesi:	94.000.-TL
→ Paketleme makinesi:	315.000.-TL
→ Ayıklama Standı:	150.000.-TL
→ Transpalet:	94.050.-TL
→ İdari Ofis Donatıları:	200.000.-TL
→ Diğer ekipmanlar:	200.000.-TL

Yukarıdaki yatırım kalemleri dikkate alındığında, kooperatifin defne yaprağı kurutma kapasitesine sahip olması için ihtiyaç duyacağı sabit yatırım sermayesi yaklaşık 15.000.000 TL olacaktır.

Her ne kadar bu çalışma bir fizibilite raporu niteliği taşımamakta olsa da karar vericilerin bu tür bir kooperatifin desteklenmesi kapsamında, Şubat 2025 fiyatlarıyla 1.000 ton çalı-dalı defne yaprağı işleme kapasiteli bir tesis için yaklaşık 10.000.000 TL işletme sermayesi gereksinimini de göz önünde bulundurması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, kooperatifin faaliyete geçebilmesi için yaklaşık 25.000.000 TL tutarında bir başlangıç sermayesine ihtiyaç duyulacaktır.

Bu tutarda bir işletme sermayesi ile faaliyete geçecek olan defne toplama, kurutma ve işleme kooperatifinin, ilk hasat sezonunda kuruttuğu ürünlerin %80'ini cari piyasa fiyatlarıyla satması halinde 95 ila 150 milyon TL aralığında bir satış geliri elde etmesi mümkündür.

Olası bir kooperatifin ilerleyen dönemlerde defne sabunu, defne sabit ve uçucu yağları, defne tohumu tozu ve hatta biraz iddialı biçimde defne aromalı gazoz veya likör gibi katma değerli ürünler üretip perakende pazarlara sunması durumunda, işleme hacmine bağlı olarak gelirlerini katlayarak artırması ve kırsal kalkınma açısından bölge için öncü bir yapı haline gelmesi kuvvetle muhtemeldir.

Ancak kırsal alanda kooperatifleşmenin yaygınlaşmasının önünde çeşitli yapısal ve kültürel engellerin bulunduğu görülmektedir. Üreticiler arasında geçmişte yaşanan bazı olumsuz deneyimlerin de etkisiyle zamanla oluşan güvensizlik ortamı, kooperatif yapılarının gelişimini zorlaştırmaktadır. Her ne kadar yeni bir yapı oluşturmak da alternatiflerden biri olsa da, kırsal kalkınma süreçlerinde güven inşa etmek ve kurumsal sürekliliği sağlamak açısından en makul çözümlerden biri, halihazırda örgütlü yapıya, saha deneyimine ve kurumsal kapasiteye sahip olan

⁴¹ 2. Sınıf tarım endüstri yapılarının birim maliyetleri için lütfen <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/01/20250131-3.htm> adresindeki 2025 yılı yapı yaklaşık birim maliyetleri hakkında tebliğe bakınız.

⁴² Termostatlar, yönlendirme ve egzoz bacaları, nem ölçer, dökme sundurmaları entegre edilmiş biçimde.

Köy-Koop benzeri yapıların bu sürece dâhil edilmesidir. Ayrıca, kooperatiflerin etkin işleyebilmesi için gerekli olan kurumsal kapasite, yönetsel bilgi ve deneyim çoğu zaman yeterli düzeyde değildir. Finansman kaynaklarına erişimde yaşanan güçlükler, kooperatiflerin kuruluş ve sürdürülebilirlik aşamalarını zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra, pazar bilgisine ve teknolojiye erişim eksikliği, üreticilerin kooperatif çatısı altında katma değerli ürün üretimini ve pazarlamasını sınırlamaktadır. Bu engellerin aşılabilmesi için güçlü bir kamu desteğinin sadece mali konularda değil, ancak aynı zamanda idari konularda da sunulması kooperatifin başarısı için de bir ön koşul gibidir.

▪ **Defne’de Fiyat İstikrarının Sağlanması ve Piyasa Mekanizmasının Tesisi:**

Defne sektöründe öne çıkan sorunlardan biri, ürün fiyatlarının belirlenmesinde şeffaflık ve öngörülebilirliğin sınırlı düzeyde olmasıdır. Defne yaprağı piyasasında fiyatlar çoğunlukla alıcı ile satıcı arasında birebir pazarlıklar üzerinden şekillenmekte olup, bu durum özellikle küçük üreticilerin pazarlık gücünü zayıflatmakta ve zaman zaman fiyat dalgalanmalarına açık bir piyasa yapısı oluşmasına neden olabilmektedir. Bu kırılgan yapı, üretimde sürdürülebilirliği ve adil gelir dağılımını güçleştirebilmekte; özellikle küçük ölçekli üreticilerin ekonomik refahını ve sektöre olan bağlılıklarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Bu kapsamda, Kastamonu Ticaret Borsası’nın bu sorunun çözümüne yönelik süreçlerde daha etkin bir rol üstlenmesi değerlendirilmektedir. Borsanın daha etkin bir rol alması ve defne yaprağına ilişkin piyasa fiyatlarının daha düzenli ve takip edilebilir bir yapıya kavuşması, şeffaf, izlenebilir ve güvenilir bir fiyat oluşumuna katkı sağlayabilir.

Borsa tarafından sunulacak güncel fiyat bilgileri; kırsaldaki üreticilerin pazarlık gücünü destekleyecek, komisyoncuya olan bağımlılığı azaltabilecek, üretici gelirini artıracak ve kamusal ya da sivil aktörlerin sektöre dair politika ve destek mekanizmaları geliştirmeleri açısından işlevsel bir veri zemini sunabilecektir.

Bu çerçevede, Kastamonu Ticaret Borsası’nın dijital altyapı ve kurumsal kapasite açısından desteklenmesi; gerekirse yüksek işlem hacmi ve deneyim birikimine sahip diğer borsa yapılarıyla iş birliği ve bilgi paylaşımı mekanizmalarının oluşturulması, daha istikrarlı bir piyasa yapısının gelişmesine katkı sunabilir. Böylece, defne yaprağı özelinde hem bölgesel hem de ulusal düzeyde sürdürülebilir büyüme desteklenebilecektir.

▪ **Defne Türev Ürünlerinin Üretimini Artırılması:**

Daha önce de belirtildiği gibi, Kastamonu’da defne ve türev ürünlere odaklanmış, bu ürünleri de ürün gamında barındıran, küçük ölçekli kozmetik ve gıda üreticilerinin sayısının sınırlı olması, ilin defne yaprağı gibi değerli doğal kaynaklarını katma değerli ürünlere dönüştürme kapasitesini kısıtlamaktadır.

Bu kısıt, bölgenin ihracatçılara hammadde tedariki sağlamaya dayalı düşük gelirli bir yapı içinde sıkışmasına yol açmakta; defne yağı, sabun, merhem, hidrosol gibi ürünlerin yüksek kar marjlarından il bazında yeterince faydalanılamamasına neden olmaktadır. Tosya’da faaliyet gösteren butik İşletme örneğinde olduğu gibi mevcut üreticiler, bu potansiyeli göstermekle birlikte, ölçek büyütme ve sürdürülebilir büyüme açısından ciddi zorluklar yaşamaktadır. Mevcut üreticilerin büyüme zorlukları, yeni üreticilerin de yeterince hızla bu alana yönelmesini engellemektedir. Ayrıca ürünün sunduğu fırsatlar, yerel düzeyde yeterince bilinmemekte, kırsal girişimciler, kadınlar ve gençler tarafından değer zincirinin katma değerli halkaları yeterince tanınmamaktadır.

Öte yandan, Kastamonu’da sarımsak ve siyez buğdayı gibi yöresel ürünleri işleyen mevcut üreticiler, halihazırda ürün işleme, paketleme ve satış alanlarında önemli deneyim ve altyapıya sahiptir. Bu işletmelerin, defne türevleri gibi katma değeri yüksek ve pazarı hızla büyüyen bir ürüne

yönlendirilmesi, bölgesel çeşitliliği artıracak ve işletmelerin gelir kaynaklarını çeşitlendirmelerine imkân tanıyacaktır. Bu geçişin sağlanması için aşağıdaki destekler önerilmektedir:

- Sarımsak gibi yöresel ürünlerde faaliyet gösteren üreticilere yönelik hedefli tanıtım toplantıları düzenlenmeli; defne türev ürünlerinin ekonomik potansiyeli ve giriş fırsatları anlatılmalıdır.
- Defne yağı distilasyonu, sabun ve krem üretimi, gıda takviyesi formülasyonu gibi alanlarda uygulamalı kurslar sunulmalı; girişimci adayları ve üreticiler bu alanlarda sertifikalı kapasite geliştirme fırsatlarına erişmelidir.
- Kozmetik ve gıda takviyesi alanında faaliyet göstermek isteyen üreticilere, ürün mevzuatı, etiketleme, pazar analizi ve marka geliştirme konularında bilgi desteği sağlanmalı; bu sayede üreticilerin pazara giriş riskleri azaltılmalıdır.
- Girişimcilerin ve benzer ürün üreticilerinin defne türev ürünlerine geçişini kolaylaştırmak amacıyla, küçük distilasyon üniteleri, ambalajlama makineleri, kurutma fırınları gibi ekipmanlar için hibe programları hayata geçirilmelidir. Özellikle ortak girişimler desteklenerek atıl kapasitenin oluşmasının önüne geçilmelidir.

▪ **Küçük Ölçekli Kurutma ve Distilasyon Tesislerinin Güçlendirilmesi:**

Kastamonu'da defne yaprağı işleyen bir tesis örneğinde de gözlemlendiği gibi bu tarz tesisler il açısından bölgesel düzeyde katma değer yaratımını destekleyen stratejik bir üretim altyapısı niteliğindedir. Bu ve benzeri tesislerin sürdürülebilirliğini sağlamak için en kritik iki alan hammadde temini ve pazar erişimidir. Bu tarz küçük işletmelerin, büyük ölçekli işletmelerle rekabet edebilmesi ve kapasitesini etkin şekilde kullanabilmesi için, hammaddeye düzenli ve istikrarlı erişim sağlaması ve üzerindeki fiyat arz yönlü baskının azaltılması gerekmektedir. Diğer yandan, bu tarz küçük üreticilerin ürünlerini daha geniş pazarlara ulaştırabilmesi için pazar bağlantılarının güçlendirilmesi gerek ulusal gerekse dijital mecralarda etkinliği açısından önemlidir.

Ayrıca bu tarz küçük işleme tesislerinin desteklenmesi, bölgede yeni kurulacak türev ürün üreticilerinin ayrı bir kurutma altyapısı kurma ihtiyacını ortadan kaldırarak yatırım maliyetlerini azaltacak, böylece girişimcilerin pazara girişini kolaylaştıracak ve kaynak israfını önleyecektir. Diğer bir deyişle bu küçük ölçekli tesislerin daha dirençli ve etkin bir yapıya kavuşması, ildeki türev ürünleri üretme potansiyelini de artıracak ve defne sektörünün gelişimine önemli katkı sunacaktır. Küçük üreticilerin desteklenirken erişim ve fayda paylaşımı sistemi⁴³ prensipleri ile çalışmasının sağlanması, özel sektörü desteklerken kırsal nüfusun da desteklenmesine imkan verecektir. ABS (Access and Benefit-Sharing; Erişim ve Fayda Paylaşımı Sistemi) sisteminin başarılı uygulamalarından birisi de Bhutan'daki BioBhutan⁴⁴ firmasıdır.

Bhutan, Himalayaların kalbinde yer alan ve yüzölçümüne oranla dünyadaki en yüksek biyolojik çeşitlilik oranlarından birine sahip olan bir ülkedir. Bu küçük krallık, 770'ten fazla kuş türü, 200'ün üzerinde memeli türü ve binlerce bitki çeşidiyle endemik bitkiler açısından son derece zengindir. Bu zenginlik, Bhutan'ı sadece ekolojik değil, aynı zamanda ekonomik potansiyele sahip doğal kaynaklara ev sahipliği yapan bir ülke haline getirmiştir. Özellikle tıbbi ve aromatik bitkiler, kozmetik, gıda ve sağlık ürünlerinde kullanılmak üzere hem yerel hem de uluslararası pazarlarda talep görmektedir. Bu zenginliğin sürdürülebilir şekilde değerlendirilmesi ve yerel halkın bu süreçten adil şekilde fayda sağlaması amacıyla Bhutan, Erişim ve Fayda Paylaşımı (Access and Benefit Sharing – ABS) rejimini etkin biçimde uygulayan ülkelerden biridir. Bu çerçevede öne

⁴³ Erişim ve Fayda Paylaşımı Sistemi (ABS): özellikle biyolojik çeşitlilikten elde edilen genetik kaynakların kullanımına ilişkin hak ve sorumlulukları düzenleyen bir uluslararası prensipler bütünüdür. Temel amacı, bu kaynakların kullanımından doğan faydaların adil ve hakkaniyetli bir şekilde paylaşılmasını sağlamak ve kaynakların korunmasını teşvik etmektir. ABS kavramı, Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) ve ona bağlı Nagoya Protokolü çerçevesinde uluslararası hukuka girmiştir.

⁴⁴ Daha fazla bilgi için <https://biobhutan.com/> adresini ziyaret ediniz.

çıkan başarılı uygulamalardan biri Bio Bhutan adlı girişimdir. Bio Bhutan, yerel topluluklardan sürdürülebilir şekilde ham madde temin ederken, bu kaynaklardan elde edilen gelirleri hem topluluklarla hem de Bhutan'ın ABS fonlarıyla adil şekilde paylaşmaktadır. Şirket, limon otu, zencefil, zerdeçal gibi ürünleri 22 farklı topluluk grubundan ve 600'den fazla haneden temin ederek hem kırsal kalkınmaya katkı sağlamakta hem de doğal kaynakların korunmasına destek vermektedir. Bio Bhutan, nihai ürün satış karının %7'sini, toplama ücretlerine ilave olarak, doğrudan hammadde temin ettiği köylülerle, %25'ini ise Bhutan'ın ABS fonları aracılığıyla kamu faydasına aktarmaktadır. Bu model, ABS rejiminin sahadaki en somut ve başarılı örneklerinden biri olarak, endemik zenginliğin korunmasını ve kırsal halkın güçlendirilmesini aynı anda sağlamaktadır.

Bu tarz girişimci modellerinde, kırsal halk yalnızca ham madde toplayıcısı olarak değil, aynı zamanda nihai üründen gelir elde eden bir tür ortak konumuna gelmektedir. Bu yapı, sadece ekonomik faydayla sınırlı kalmayıp, yöredeki sosyal iş birliğini de güçlendirmekte ve topluluklar arasında dayanışmayı teşvik etmektedir. Elde edilen gelirin adil paylaşımı, köylülerin sürece aktif katılımını artırmakta; üretimden pazarlamaya kadar olan zincirin her halkasında sorumluluk ve faydanın paylaşılmasını mümkün kılmaktadır. Bu tür yerel iş birlikleri, kırsal ekonominin canlanmasını desteklerken, aynı zamanda sosyal dokunun güçlenmesine, kırsalda girişimcilik kültürünün gelişmesine ve yerinde kalkınmanın sağlanmasına katkı sunmaktadır.

Dolayısıyla, erişim ve fayda paylaşımı sisteminin etkin uygulanması, yalnızca doğal kaynakların korunmasını değil, kırsal toplumların uzun vadeli refahını da güvence altına alan bütüncül bir kalkınma yaklaşımıdır.

6.2. Organizasyon Düzeyinde Yükseltme Önerileri

Kastamonu defne sektöründe faaliyet gösteren orman köylüleri, küçük ölçekli üreticiler ve girişimciler, defne yaprağı ve türev ürünlerinin üretim, işleme ve pazarlama süreçlerinde çeşitli yapısal zorluklarla karşı karşıyadır. Bu kapsamda, sektörün organizasyon düzeyinde yükseltilmesine yönelik öneriler, işletmelerin yönetim, üretim ve pazarlama kapasitelerini artırmak amacıyla aşağıdaki başlıklar altında geliştirilmiştir.

Defne sektöründeki küçük işletmelerin ve yeni girişimcilerin en önemli zaaflarından biri kurumsal kapasitenin düşüklüğü, finansal yönetim becerilerinin sınırlılığı ve planlama eksikliğidir. Özellikle kadın girişimciler ve kırsal alanda faaliyet gösteren işletmeler için aşağıdaki destek mekanizmaları hayata geçirilmelidir:

- Girişimcilik, maliyet muhasebesi, nakit akışı yönetimi, iş planı hazırlama ve sürdürülebilirlik konularında kapsamlı eğitim programları düzenlenmelidir.
- Özellikle ilk 3 yılında olan işletmelere yönetsel konularda mentorluk desteği sağlanmalı; deneyimli sektör uzmanlarıyla eşleştirilmeleri teşvik edilmelidir.
- Kadın girişimcilerin, özellikle finansman ve pazarlama alanındaki ihtiyaçlarına yönelik, kadın kooperatifleri ve kadın girişimcilik fonları üzerinden destek modelleri yaygınlaştırılmalıdır.

Tosya'da faaliyet gösteren işletme gibi örnek işletmelerin deneyimlerinden hareketle, defne yaprağı işleme süreçlerinde verimlilik düşüklüğü ve yüksek fire oranları gibi sorunlar üretim maliyetlerini artırmaktadır. Ayrıca, türev ürünlerin üretimi için teknik bilgi ve ekipman eksikliği büyük bir sınırlayıcıdır. Bu sorunların çözümü için:

- Toplama, Kurutma ve İşleme Verimliliği Artırılmalı: Kesim, sevkiyat, kurutma, ayıklama ve paketleme süreçlerinde üreticilere fireyi azaltıcı ekipman desteğinin yanı sıra bilgi aktarımını sağlayacak el kitapları sağlanmalıdır.

- Defne yağı, sabun, merhem, krem gibi ürünlerin üretimi için küçük ölçekli distilasyon ve sabun üretim atölyeleri kurulması desteklenmelidir.
- Küçük girişimcilerin kurutma, paketlenme, distilasyon gibi süreçlerde yüksek maliyetli ekipmanları kullanabilmesi için ortak kullanım atölyeleri ve mobil üretim üniteleri oluşturulmalıdır.

Aşağıda yükseltme planı önerilerini hayata geçirmeye yönelik olarak 2026-2028 dönemini kapsayan Kastamonu Defne Eylem Planı yer almaktadır.

2026-2028 Kastamonu Defne Eylem Planı	AYLAR																																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36

Adil rekabet ve piyasa erişiminin sağlanması

Orman köylülerinin kooperatifleşmesi																																							
Bilgilendirme ve cesaretlendirme																																							
Kooperatifin kurulması veya mevcut bir kooperatifin bu alanda aksiyon alması																																							
Kooperatife ait işletme tesisinin kurulması																																							
Kooperatifin operasyonel hale gelmesi																																							

2026-2028 Kastamonu Defne Eylem Planı	AYLAR																																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36

Fiyat istikrarının sağlanması ve piyasa mekanizmasının tesisi

İzmir Ticaret Borsasından deneyim aktarımı	■	■	■																																			
Piyasa işlemleri için OGM ile koordinasyon		■	■	■	■	■																																

Defne Türev Ürünlerinin Üretimini Artırılması

Türev ürünlerine yönelik kurslar					■	■												■	■																■	■			
Ortak girişimlerin teşvik edilmesi						■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■															
Mevcut üreticilere teknik ve mali destek sağlanması																	■	■	■	■	■	■	■																

2026-2028 Kastamonu Defne Eylem Planı	AYLAR																																					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36		
Küçük ölçekli kurutma ve distilasyon tesislerinin desteklenmesi																																						
Yönetim, üretim ve pazarlama için mentorluk ve eğitimler																																						
OGM'nin rehabilitasyon çalışmaları																																						

7. EKLER

Ek 1: Beş Güç Analizi, Göstergelerin Açıklamaları

Mevcut firmalar arasındaki rekabeti analiz etmek için kullanılan göstergeler:

- Rakip Büyüklüğü: Bu gösterge, pazardaki rakip firmaların büyüklüklerinin rekabet üzerinde ne kadar etkisi olduğunu anlamak için kullanılmaktadır. Burada, Kastamonu'daki firmaların birbirleri ile ve diğer rakipleri ile göreceli büyüklükleri kıyaslanmaktadır. Büyük firmalar genellikle daha fazla kaynak ve pazar gücüne sahiptirler, bu da rekabetin yoğunluğunu artırmaktadır.
- Kolay Genişleme: Firmaların yeni pazarlara veya coğrafyalara yayılma yeteneğini ifade eder. Kolay genişleyebilen firmaların çok gözlemlendiği pazarlarda rekabetin yoğun olduğu gözlenmektedir.
- Zor Çıkış: Firmaların sektörden ayrılmalarının ne kadar zor olduğunu anlamak üzerine geliştirilmiştir. Yüksek çıkış engelleri, firmaların pazarda kalmaya devam etmelerine ve rekabetin sürmesine neden olmaktadır.
- Düşük Maliyetli Geçiş: Müşterilerin bir firmadan başka bir firmaya geçiş yaparken düşük maliyetlerle karşılaşmasını ifade eder. Bu durum, rekabetin yoğunlaşmasına ve müşteri sadakatinin azalmasına yol açmaktadır.
- Düşük Yatırım Maliyetleri: Sektöre giriş yapmak için gereken başlangıç maliyetlerinin ne seviyede düşük olduğunun anlaşılması için kullanılmaktadır. Yatırım maliyetlerinin düşük olması yeni oyuncuların kolayca girmesini sağlayarak rekabeti artırabilmektedir.
- Oyuncu Sayısı: Pazardaki aktif firmaların toplam sayısını ifade etmektedir. Yüksek oyuncu sayısı, rekabetin daha yoğun olduğunu ve pazar payı için daha fazla mücadelenin yaşandığını göstermektedir.
- Oyuncuların Benzerliği: Pazardaki firmaların ürün ve hizmetlerinin ne kadar benzer olduğunu ifade eder. Yüksek benzerlik, rekabetin fiyat üzerinden yoğunlaşmasına neden olmaktadır.
- Depolama Maliyetleri: Ürünlerin depolanması için gereken maliyetleri ifade etmektedir. Yüksek depolama maliyetleri, firmaların operasyonel maliyetlerini artırarak rekabeti zorlaştırmaktadır.
- Farklılaştırılmamış Ürün: Pazardaki ürünlerin birbirinden çok az farklı olduğu durumu ifade etmektedir. Bu, müşteri tercihlerinin daha çok fiyata dayalı olmasına ve rekabetin yoğunlaşmasına yol açmaktadır.
- Sıfır Toplamlı Oyun: Bir tarafın kazancının diğer tarafın kaybına eşit olduğu rekabet durumunu ifade etmektedir. Bu tür rekabet, firmalar arasında kazanan-kaybeden dinamiği yaratarak rekabetin şiddetini artırmaktadır.

Pazara Yeni Giren Rakiplerin Yarattığı Tehdidi analiz etmek için kullanılan göstergeler:

- Dağıtım Kanalının Erişilebilirliği: Ürünlerin pazara ulaşmasını sağlayan dağıtım kanallarının ne kadar erişilebilir olduğunu ifade eder. Kolay erişilebilir dağıtım kanalları, rekabet avantajı sağlar ve ürünlerin daha geniş bir müşteri kitlesine ulaşmasını kolaylaştırır.
- Mevcut Oyuncuların Kabul Seviyesi: Pazarın mevcut firmaları tarafından yeni girenlerin veya rekabet eden firmaların kabul edilme derecesini belirtir. Mevcut oyuncuların yüksek kabul seviyesi, yeni firmaların pazara girmesini kolaylaştırabilir.
- Zayıf veya Mevcut Olmayan Fikri Mülkiyet Koruması: Fikri mülkiyet haklarının korunmasının zayıf veya mevcut olmadığı durumları ifade eder. Bu, taklit ürünlerin yaygınlaşmasına ve rekabetin artmasına neden olabilir.
- Yetersiz Yasal Düzenleme: Sektördeki düzenleyici kısıtlamaların az olduğunu ifade eder. Az düzenleme, firmaların esnek ve hızlı hareket edebilmesini sağlar, ancak rekabeti de artırabilir.
- Düşük Sabit Maliyetler: İşletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli olan sabit maliyetlerin düşük olduğunu ifade eder. Düşük sabit maliyetler, pazara giriş engellerini azaltır ve rekabeti artırır.
- Düşük Maliyetli Geçiş: Müşterilerin bir firmadan diğerine geçiş yaparken karşılaştıkları maliyetlerin düşük olduğunu belirtir. Bu durum, müşteri sadakatinin düşük olmasına ve rekabetin yoğunlaşmasına yol açabilir.
- Pazar Büyümesi: Pazarın büyüme oranını ifade eder. Yüksek pazar büyümesi, yeni oyuncuların pazara girmesini teşvik eder ve mevcut firmalar için yeni fırsatlar yaratır.
- Rakiplerin Büyüklüğünün Ölçüsü Önemsiz: Pazarın, rakiplerin büyüklüğüne bağlı olmaksızın rekabetçi olduğunu ifade eder. Bu, her büyüklükteki firmanın pazarda eşit fırsatlara sahip olduğunu gösterir.
- Tedarikçiler Erişilebilir: Üretim için gerekli olan hammadde ve malzemeleri sağlayan tedarikçilerin kolayca bulunabilir ve erişilebilir olduğunu belirtir. Tedarikçilere kolay erişim, üretim sürecini ve maliyetleri olumlu etkiler.

- Farklılaştırılmamış Ürün: Pazarın genelinde ürünlerin birbirine çok benzediği ve farklılık göstermediği durumu ifade eder. Farklılaştırılmamış ürünler, rekabetin fiyat üzerinden yoğunlaşmasına neden olabilir.
- Markaların Olmaması veya Zayıf Olması: Pazarda güçlü markaların olmadığı veya markaların zayıf olduğu durumu ifade eder. Güçlü markaların olmaması, rekabetin artmasına ve firmaların daha fazla pazarlama çabası göstermesine neden olabilir.

İkame mal ve hizmetlerin yarattığı tehdidi analiz etmek için kullanılan göstergeler:

- Faydalı Alternatif: Mevcut ürün veya hizmete kıyasla tüketicilere ek avantajlar veya daha iyi performans sunan alternatifleri ifade eder. Faydalı alternatifler, müşterilerin mevcut üründen daha iyi bir seçenek olarak değerlendirdiği ürünlerdir ve bu da rekabeti artırabilir.
- Ucuz Alternatif: Mevcut ürün veya hizmete kıyasla daha düşük maliyetle sunulan alternatifleri ifade eder. Ucuz alternatifler, fiyat duyarlılığı yüksek olan müşteriler için cazip seçeneklerdir ve pazarda fiyat rekabetini artırabilir.
- Düşük Maliyetli Geçiş: Müşterilerin bir firmadan diğerine geçiş yaparken karşılaştıkları maliyetlerin düşük olduğunu belirtir. Düşük maliyetli geçişler, müşteri sadakatini azaltır ve firmalar arasında müşteri kazanma rekabetini yoğunlaştırır.

Alıcıların pazarlık gücünün yarattığı tehdidi analiz etmekte kullanılan göstergeler:

- Geriye Doğru Entegrasyon: Bir firmanın tedarik zincirindeki daha önceki aşamaları kontrol etmek amacıyla kendi tedarikçilerini satın alması veya kendi üretimini yapmasıdır. Bu, maliyetleri düşürebilir ve tedarik zincirindeki bağımlılığı azaltabilir.
- Alıcı Bağımsızlığı: Alıcıların, belirli bir tedarikçiye bağımlı olmadan çeşitli kaynaklardan ürün veya hizmet tedarik edebilme yeteneğidir. Bu durum, alıcıların pazarlık gücünü artırır ve tedarikçiler üzerinde baskı yaratır.
- Alıcı Büyüklüğü: Alıcıların piyasa gücünü belirleyen bir faktördür. Büyük alıcılar, yüksek satın alma hacimleri nedeniyle tedarikçiler üzerinde daha fazla pazarlık gücüne sahip olabilirler.
- Finansal Güç: Bir firmanın mali durumunu ve finansal kaynaklarını ifade eder. Güçlü finansal yapıya sahip firmalar, rekabet avantajı elde edebilir ve piyasada daha esnek hareket edebilirler.
- Fiyat Hassasiyeti: Alıcıların fiyat değişikliklerine ne kadar duyarlı olduğunu belirtir. Yüksek fiyat hassasiyeti, müşterilerin fiyat artışlarına karşı tepki vererek alternatif ürünlere yönelmesine neden olabilir.
- Ürün Vazgeçilebilirliği: Tüketicilerin bir üründen vazgeçip başka bir ürüne geçiş yapma kolaylığıdır. Yüksek vazgeçilebilirlik, rekabetin artmasına ve firmaların müşteri sadakati için daha fazla çaba göstermesine neden olur.
- Değişirme Eğilimi: Müşterilerin bir üründen veya markadan diğerine geçiş yapma olasılığını ifade eder. Yüksek değişirme eğilimi, müşteri sadakatinin düşük olduğunu ve firmalar arası rekabetin yüksek olduğunu gösterir.
- Farklılaştırılmamış Ürün: Pazar genelinde ürünlerin birbirine çok benzediği ve belirgin farklılıklar göstermediği durumu ifade eder. Bu durum, rekabetin fiyat üzerinden yoğunlaşmasına ve firmaların maliyet avantajı sağlamaya odaklanmasına neden olabilir.

Tedarikçilerin pazarlık gücünün yarattığı tehdidi analiz etmekte kullanılan göstergeler:

- Farklılaştırılmış Girdi: Üretim sürecinde kullanılan girdilerin benzersiz veya farklılaştırılmış olmasıdır. Bu tür girdiler, ürünlere rekabet avantajı sağlar ve müşteri tercihini etkileyebilir.
- İleriye Entegrasyon: Bir firmanın tedarik zincirindeki sonraki aşamaları kontrol etmek amacıyla kendi dağıtım kanallarını veya perakende noktalarını satın almasıdır. Bu, firmanın pazardaki kontrolünü ve kâr marjlarını artırabilir.
- Kalite/Maliyet Önemi: Ürünün kalitesi ve maliyeti arasındaki dengenin rekabet üzerindeki etkisini ifade eder. Yüksek kalite düşük maliyetle sunulabiliyorsa, bu durum firmanın rekabet gücünü artırır.
- Yerine Gececek Girdi Yok: Üretim sürecinde kullanılan girdilerin başka bir girdiye kolayca değiştirilemeyecek kadar benzersiz olmasıdır. Bu durum, tedarikçiye bağımlılığı artırır ve pazarlık gücünü tedarikçinin lehine çevirir.
- Oligopol Tehdidi: Pazarın birkaç büyük firma tarafından kontrol edildiği ve bu firmaların rekabeti sınırlayarak fiyatları belirleyebileceği durumu ifade eder. Bu tehdit, pazarın rekabetçi yapısını olumsuz etkileyebilir.
- Tedarikçi Vazgeçilebilirliği: Firmaların mevcut tedarikçilerini değiştirme kolaylığıdır. Yüksek vazgeçilebilirlik, tedarikçilerin pazarlık gücünü azaltır ve firmalara esneklik sağlar.

- **Tedarikçi Bağımsızlığı:** Tedarikçilerin belirli bir firmaya bağımlı olmadan çeşitli müşterilere satış yapabilme yeteneğidir. Bu durum, tedarikçilerin pazarlık gücünü artırır.
- **Tedarikçi Büyüklüğü:** Tedarikçilerin piyasa gücünü ve kapasitesini belirleyen bir faktördür. Büyük tedarikçiler, daha fazla pazarlık gücüne sahip olabilir ve fiyatları daha kolay kontrol edebilirler.
- **Geçiş Maliyetleri:** Firmaların bir tedarikçiden diğerine geçiş yaparken karşılaştıkları maliyetleri ifade eder. Yüksek geçiş maliyetleri, firmaların tedarikçilerini değiştirmelerini zorlaştırır ve mevcut tedarikçilere bağımlılığını artırır.

8. KAYNAKÇA

- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (2019). *Odun Dışı Orman Ürünleri: Defne Değer Zinciri Analizi*. Şubat 2025 tarihinde <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/sustainabledevelopment/odun-disi-orman-urunleri--defne-deger-zinciri-analizi.html> adresinden alındı
- Colorado Spice. (Tarih belirtilmemiş). *A better spice trade: Why there's a growing market for fair trade spices*. Şubat 2025 tarihinde <https://coloradospice.com/blogs/news/a-better-spice-trade-why-theres-a-growing-market-for-fair-trade-spices#:~:text=These%20days%2C%20consumers%20are%20becoming,be%20next%20on%20the%20horizon> adresinden alındı
- Cooktop Cove. (2024, Haziran 3). *Put bay leaves in your mop water: Here's why this is something cleaning experts will never tell you*. <https://cooktopcove.com/2024/06/03/put-bay-leaves-in-your-mop-water-heres-why-this-is-something-cleaning-experts-will-never-tell-you/#:~:text=1> adresinden alındı
- Doviz724.com. (2025, Şubat). *Yıllara Göre Ortalama Amerikan Doları Kuru Fiyatları*. <https://www.doviz724.com/yillara-gore-ortalama-amerikan-dolari-kuru.html> adresinden alındı
- Ercin, E. K.-G.-K. (2022). *Laurus nobilis L. Essential Oil-Loaded PLGA as a Nanof ormulation Candidate for Cancer Treatment*. *Molecules*, 27(6), 1899.
- EssFeed. (Tarih belirtilmemiş). *Top bay leaves exporting and importing countries: Who controls the market?* Şubat 2025 tarihinde <https://essfeed.com/top-bay-leaves-exporting-and-importing-countries-who-controls-the-market-top-bay-leaves-exporting-and-importing-countries-who-controls-the-market/#:~:text=known%20for%20their%20rich%20flavor,competitive%20edge%20in%20the%20market> adresinden alındı
- GlobeNewswire. (2023, Eylül 18). *Bay leaf market to witness steady growth with 4.1% CAGR to reach US\$ 1,177.3 Mn by 2032*. <https://www.globenewswire.com/news-release/2023/09/18/2744748/0/en/Bay-Leaf-Market-to-Witness-Steady-Growth-with-4-1-CAGR-to-Rich-US-1-177-3-Mn-by-2032-Marketresearch-biz.html#:~:text=There%20has%20been%20much%20hype,repellent%2C%20as%20well%20as%20for> adresinden alındı
- Jaradat, N. A. (2023). *Chromatography analysis, in light of vitro antioxidant, antidiabetic, antiobesity, anti-inflammatory, antimicrobial, anticancer, and three-dimensional cancer spheroids' formation blocking activities of Laurus nobilis aromatic oil from Palestine*. *Chemical and Biological Technologies in Agriculture volume*, 10-25.
- Karadag, A. (Ağustos 2019). *Türkiye'deki Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Antioksidan Potansiyelleri ve Fenolik Kompozisyonları*. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*(16), 631-637.
- Kastamonu Ticaret Borsası. (2025, 01 30). *Yaş Defne Yaprağı Fiyat Analizi*. Kastamonu.
- Kirakitsou, M. (2024, Aralık 4). *A Temple Wind*. A Temple Wind: <https://atemplewild.com/materia-mythica/bay-laurel> adresinden alındı
- Medeiros-Fonseca, B. . (2018). *Laurus nobilis (laurel) aqueous leaf extract's toxicological and anti-tumor activities in HPV16-transgenic mice*. *Food & function*, 9(8), 4419–4428.
- Mohammed, R. R. (2012). *Biomedical effects of Laurus nobilis L. leaf extract on vital organs in streptozotocin-induced diabetic rats: Experimental research*. *Annals of medicine and surgery*, 61, 188–197.
- Nabila Bourebaba, K. K.-G. (2021, Temmuz). *Laurus nobilis ethanolic extract attenuates hyperglycemia and hyperinsulinemia-induced insulin resistance in HepG2 cell line through the reduction of oxidative stress and improvement of mitochondrial biogenesis – Possible implication in pharmacotherapy*. *Mitochondrion*, 59, 190-231.

- Ozcan, M. &.-C. (2005). Effect of Different Locations on the Chemical Composition of Essential Oils of Laurel (*Laurus nobilis* L.) Leaves Growing Wild in Turkey. *Journal of medicinal Food*, 408-411.
- Persistence Market Research. (2025, Şubat 19). *Bay leaf market*.
<https://www.persistencemarketresearch.com/market-research/bay-leaf-market.asp#:~:text=The%20increasing%20awareness%20of%20advantage,its%20nutritiona%20%26%20healing%20benefits> adresinden alındı
- Royal Botanic Gardens. (2024, Aralık 2). *Laurus L.* Plants of the World Online:
<https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:328263-2> adresinden alındı
- Saima Batool, R. A. (2020). Chapter 5 - Bay leaf. H. N. Editor(s): Muhammad Asif Hanif içinde, *Medicinal Plants of South Asia* (s. 63-74). Elsevier. Medicinal Plants of South Asia:
<https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102659-5.00005-7> adresinden alındı
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, O. G. (2024). Resmi İstatistikler: <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler> adresinden alındı
- Tarım ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Ekosistem Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. (2025, Haziran 13). <https://kutuphane.tarimorman.gov.tr/vufind/Record/1183945> adresinden alındı
- TÜİK. (2024). *Sınıflama Sunucusu*. Aralık 2024 tarihinde NACE Rev.2 Faaliyet Sınıflaması:
<https://biruni.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?surumId=191&turId=1&turAdi=%201.%20Faaliyet%20S%C4%B1n%C4%B1flamalar%C4%B1> adresinden alındı
- TÜİK. (2025, Şubat 10). *Dış Ticaret İstatistikleri*. (Genel Ticaret Sistemi):
<https://iz.tuik.gov.tr/#/showcase/SC-2851FY777F34D2R?token=8d79727fff862a891ce574d27220bfebbf66fecfcd> adresinden alındı
- Viral Spices. (tarih yok). *Spice market: Growth opportunities and challenges*. Şubat 2025 tarihinde
<https://www.viralspices.com/blog/spice-market-growth-opportunities-and-challenges#:~:text=Spice%20Market%3A%20Growth%20Opportunities%20and,competitive%20advantage%20in%20the%20market> adresinden alındı
- Zion Market Research. (2023). Bay leaf market by type (whole leaf, powder), by application (culinary, cosmetics, pharmaceuticals), and by region - global and regional industry overview, market intelligence, comprehensive analysis, historical data, and forecast 2023–2030. Şubat 2025 tarihinde <https://www.zionmarketresearch.com/report/bay-leaf-market#:~:text=Bay%20Leaf%C2%A0Industry%20Prospective%3A> adresinden alındı

**T.C. KUZEY ANADOLU
KALKINMA AJANSI**
NORTH ANATOLIAN DEVELOPMENT AGENCY

Bölgemizin Pusuhası, Öğretim Fikirlerinin Referans Noktası

Kuzeykent Mahallesi Kayın Sokak No:9 37150 Merkez/KASTAMONU
Tel: 0 (366) 212 58 52 – Faks: 0 (366) 212 58 55
E-posta: bilgi@kuzka.gov.tr | www.kuzka.gov.tr

ISBN: 978-625-8409-60-4
Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılmaz.